يۇسۇپ-زۇلەيخا

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرياتى

ناسىرىددىن بۇرھانىددىن ئوغلى رەبغۇزى

يۇسۇپ-زۇلەيخا

(قىسسەئى رەبغۇزىنىڭ 16- بابى)

نەشرگە تەييارلىغۇچى: نىمەتىللا ئەبەيدۇللا

مەسئۇل مۇھەررىرلىرى: ئابدىقادىر ھېيىت
توختى ئابىخان

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

«قەسەسۇل ئەنبىيا» (قىسسەئىي رەبغۇزى)نىڭ مىلادى 1699 - يىلى (ھىجرىيە 1109 - يىلى) كۆچۈرۈلگەن قول يازما نۇسخىسىغا ئاساسەن ئىشلەندى.

نەشرگە تەييارلىغۇچىدىن.

يۇسۇپ - زۇلەيخا

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى نەشر قىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپخانىسى تارقاتتى
«شىنجاڭ گېزىتى» باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى
1982 - يىل 1 - ئاي 1 - نەشرى
1982 - يىل 10 - ئاي 1 - بېسىلىشى
ئۆلچىمى: 1092 × 787 مم. 32 كەسلەم. 5.5 باسماتاۋاق
سانى: 1 —— 35.000
كىتاپ نومۇرى: M 10264.8
باھاسى: 0.35 يۈەن

يۇسۇپ - زۇلەيخا

بۇ قىسسە — راست سۆزلىگۈچى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاقەلىرىدۇر، بۇ قىسسە — بارلىق قىسسەلەرنىڭ ياخشىراغىدۇر.

بۇ قىسسىنى بارلىق قىسسەلەرنىڭ ياخشىراغى دېيىشنىڭ سەۋەۋى نىمە؟

1. بۇ، باشتىن - ئاخىر يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قىسسەدۇر، شۇنىڭ ئۈچۈن قىسسەلەرنىڭ ياخشىراغى دەپ ئاتالغاندۇر. 2. بۇ، بارلىق قىسسەلەرنىڭ مەشھۇرراغىدۇر. 3. باشقا قىسسەلەرنىڭ ھەر بىر ئايىتى باشقا - باشقا سۈرىلەردە كەلگەن بولسىمۇ، بۇ قىسسە باشتىن - ئاخىر بىر سۈرىدە كەلدى. 4. باشقا قىسسەلەر يات كىشىلەر ئارىسىدا يۈز بەرگەن بولسا، بۇ قىسسىدىكى ۋەقەلەر ئاتا بىلەن ئوغۇل، ئاكا بىلەن ئۇكا ئوتتۇرىسىدا يۈز بەرگەن. 5. بۇ قىسسىدە 3 ھالەت بار: بىرىنچىسى، ھەق سۇبھانى ۋەتائالانىڭ ئىبادىتىنى قىلماقلىق؛ ئىككىنچىسى، خەلقلەر بىلەن ياخشى مۇئامىلە قىلماقلىق؛ ئۈچۈنچىسى، قولى ئوچۇق بولماقلىق. 6. باشقا قىسسەلەردە يامانلىققا قىساس ئېلىش سۆزلەنگەن بولسىمۇ، بۇ قىسسىدە يامانلىق قىلغان قېرىنداشلىرىغا ياخشىلىق قىلغانلىق سۆزلەنگەن. 7. بۇ قىسسىنىڭ ئەۋۋىلىمۇ چۇش، ئوتتۇرىسىمۇ چۇش، ئاخىرىمۇ چۇشتۇر.

چاغدا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ پۈتۈن جاھاندا بىردىن-
بىر گۈزەل بولغان جامالىنى خەلققە كۆرسەتتى. ئاللاتائالا-
نىڭ قۇدرىتى بىلەن خەلق 4 ئايغىچە يۈسۈپ ئەلەيھىسسالا-
مىنىڭ ھۆسنى - جامالىغا قاراپ، بىھوش بولۇپ، تائام يىمىسىمۇ
تائام يىگەندەك قوسىقى تويۇپ يۈرۈشتى. 5 - ئايغا بارغاندا
زىرائەتكە ئۆلاشتى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام شۇنداق چىرايلىق
ئىدىكى، ئەگەر يۈزىدىن نىقابىنى ئاچسا، ئاينىڭ نۇرى كۆرۈنمەيت-
تى، كۈنمۇ خىرە بولاتتى. كىمكى ئۇنىڭ يۈزىگە قارىسا، تاقەت
قىلالماي تۇرالمايتتى. ھەيلى ئاق ياكى قىزىل بولسۇن قايسى خىل
تائام يىسە بوغۇزىدىن ئۆتكەندە بىلىنەتتى. نۇرانە يۈزلى-
رىدىن لالە گۈللەر ئۈنۈلاتتى. ئىككى چىكىسىدە 40 ئورۇم چې-
چى بار بولۇپ، ئەپار، ئەنبەرلەر ئۇنىڭ چاچلىرىدىن ھىد ئالاتتى.
ئۇنىڭ خۇشبۇي ھىدىدىن كىشىلەرنىڭ دىمىغى خۇشپۇراق بو-
لاتتى. 100 مىڭ تەرىپ بىلەنمۇ ئۇنىڭ سۈپەتلىرى ئادا بول-
مايتتى. پۈتۈن بىر شەھەر خەلقى ئۇنىڭ جامالىنى كۆرۈپ ئۆز
ھاللىرىنى بىلمەي، تائام يىمەي ھەيران بولۇپ يۈرگەن بىر
زاتنى مەن قانداق تەرىپلەپ بولالايمەن؟

نەقىل كەلتۈرۈلۈشىچە، ئاللاتائالا بۇئالەمدىكى 5 نەرسىنى
10 ھەسسىدىن قىلىپ توققۇز ھەسسىسىنى بىركىمەرسىگە نىسىپ
قىپتۇ: بىرىنچىسى، شەرىم ھايانى ئون ھەسسە قىلىپ، بىر ھەس-
سىسىنى ئەرلەرگە، توققۇز ھەسسىسىنى ئاياللارغا بېرىپتۇ؛ ئىككىن-
چىسى، ئەقىلنى 10 ھەسسە قىلىپ، توققۇز ھەسسىسىنى ئەر-
لەرگە، بىر ھەسسىسىنى ئاياللارغا بېرىپتۇ؛ ئۈچىنچىسى، خۇش
ئاۋازلىقنى ئون ھەسسە قىلىپ، ۋەھەسسىسىنى داۋۇت ئەلەيھىسسا-

8. بۇ قىسسىنىڭ ئەۋۋىلىدىن - ئاخىرىغىچە ئاشىق - مەشۇق ۋەقەسىدۇر. 9. ھەزرىتى سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋە سەللەم: «كىم قاتتىق بالاغا مۇپتىلا بولسا، سۈرە يۇسۇپنى 7 مەرتىۋە ئوقۇسا، ھەممە مۇشكۇللىرى ئاسان بولغاي ۋە 21 سېھىر - جادۇدىن ئامان قالغاي» دېگەن. 10. بۇ قىسسىنى ئوقۇشنىڭ ساۋابى كۆپتۇر.

ھېكايەتتە كەلتۈرۈلۈپتۇكى، ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بىر راۋايەتتە 4، يەنە بىر راۋايەتتە 6 خوتۇنى بولۇپ، بۇ خوتۇنلاردىن 12 ئوغلى بولغان ئىدى. بۇلار: روبىيل، لاۋىيە، دانە، شەمئۇن، يەھۇدا، جاۋدان، نەفتال، يەشجەر، زىيالۇن، قازورا، يۇسۇپ، بۇنيامىن. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام 11 - ئوغلى ئىدى.

ھەق سۇبھانى ۋەتائالا ھەزرىتى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا 10 نەرسىنى كارامەت قىلغان: 1) ھۆسنى - جامال؛ 2) خەتنە قىلىنغىلىق؛ 3) خاتانى ئەفۇ قىلىش؛ 4) چۈشكە تەئبىر ئېيتىش؛ 5) ئىشنىڭ ئاقىۋىتىنى ئويلاش؛ 6) پەيغەمبەرلىك؛ 7) پادىشالىق؛ 8) شىجائەتلىك؛ 9) خۇشخۇيلۇق؛ 10) پاكلىق. بۇلار يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ خۇسۇسىيەتلىرى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام شۇنداق چىرايلىق ئىدىكى، ھېكايەتتە كەلتۈرۈلۈشىچە: مىسىردا 7 يىل قەھەتچىلىك بولدى، ھەممە ئادەم مال - مۈلۈك، ئەسۋاپلىرىنى، قول - چۆرىلىرىنى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا سېتىپ ئاشلىق ئېلىپ يەيتتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامدىمۇ ئاشلىق قالمىغان ۋاقتىدا، كىشىلەر «ئاھ نان - ئاھ نان» دەپ جان بېرىشكە باشلىدى. ئەنە شۇ

سايە چۈشۈرگەنمىش ۋە ناھايىتى كۆپ، ھەددى - ھېساپسىز مېۋە بولغانمىش. ھەممىسى ئۇنىڭ مېۋىلىرىدىن ئېغىزتىپ يىگەنمىش ۋە ھەممەيلەن تويغانمىش. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بۇ چۈشنى ئاتىسىغا ئېيتتى.

— ئوغلۇم، تاۋۇشىڭىزنى چىقارماڭ، ئاكىلىرىڭىزنىڭ ئاچچىغى كېلىدۇ، - دېدى ئاتىسى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام يەنە بىر كۈنى چۈش كۆرۈپ، قورقۇپ ئويغاندى ۋە چۈشىنى ئاتىسىغا ئېيتتى:

— بىر چوڭ شەھەردە ئىمىشمەن، بىر كاتتا تەختتە ئولتۇرغانمىشمەن. بېشىمدا گوھەرلەر بىلەن بېزەلگەن تاج، بېلىمدە كەمەر، قولۇمدا ئەنگۈشتەر بار ئىمىش. پۈتۈن خەلق مېنىڭ خىزمىتىمگە قول باغلاپ تۇرغانمىش، ھەممەيلەن ئىسىل كىيىملەر كەيگەنمىش. شۇ ئەسنادا ئاسماننىڭ ئىشىكلىرى ئېچىلىپ، نۇرلار چېچىلىپ، ھەممە يەر نۇرغا چۈمۈلگەنمىش. دەريالارنىڭ سۈيى راۋان بولۇپ، بېلىقلار ئويناشۇپ يۈرەرمىش. ئالدىمدا بىر رىدا بولۇپ، پۈتۈن ئالەم ئەشۇ رىدانىڭ نۇرى بىلەن روشەن يورۇپ كەتكەنمىش. پۈتۈن ئالەمدىكى ھەممە غەزنىلەرنىڭ ئاچقۇچلىرى مېنىڭ ئالدىمدا تۇرغانمىش. مەن ئۇ ئىشلارغا تەئەججۈپلىنىپ تۇرسام، تۇيۇقسىز 11 يۇلتۇز، ئاي ۋە كۈن ماڭا سالام بەردى، سەجدە قىلدى. سەجدە قىلغان ئۇ يۇلتۇزلار ئاتارود، مۇشتەرى، مىررىخ، زۇھەل، زوھرە، شەمس، قەمەر، مىزان، جەددە، دەلۋە، سەۋرى ۋە جەۋزا قاتارلىقلار.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام يەنە بىر كۈنى بىر چۈش كۆردى. چۈشىدە: 10 بۆرە كېلىپ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا قەست قىلدى.

لامغا، بىر ھەسسىنى پۈتۈن ئالەمگە بېرىپتۇ؛ تۆتىنچى، خۇش-
خۇيلۇقنى ئون ھەسسە قىلىپ، ۋە ھەسسىنى مۇھەممەت ئەلەيھىس-
سالامغا، بىر ھەسسىنى پۈتۈن ئالەمگە بېرىپتۇ؛ بەشىنچى،
ھۆسنى - لەتاپەتنى يۈز ھەسسە قىلىپ، توقسان توققۇزىنى ھەزرى-
تى ھاۋا ئانىمىزغا، قالغان بىر ھەسسىنى يەنە ئون ھەسسە
قىلىپ، توققۇز ھەسسىنى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا، بىر ھەسسى-
سىنى پۈتۈن ئالەمگە بېرىپتۇ.

نەقىل كەلتۈرۈلۈشىچە، ئاللا تائالا ياقۇپ ئەلەيھىسسالام-
نىڭ ھويلىسىدا بىر تۈپ دەرەخ ئۈندۈرگەن بولۇپ، ھېچبىر
شاخ - پۇتىغى يوق ئىكەن. ھەر قېتىم خوتۇنى ئوغۇل تۇغسا،
بىر شاخ پەيدا بولىدىكەن، ئۇ ئوغۇل ئەنە شۇ شاخ بىلەن تەڭ
چوڭ بولىدىكەن. ئۇ شاخنى كېسىپ شۇ ئوغلىغا ھاسا قىلىپ بېرىدى-
كەن. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام تۇغۇلغان ۋاقتىدىمۇ بۇ دەرەختە
بىر شاخ پەيدا بولدى، بۇلار تەڭ چوڭ بولۇشتى. كېيىن شاخنى
كېسىپ ھاسا قىلىپ بەردى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام قايانغا بارسا،
ھاسىسىنى ئېلىپ باراتتى. ئۇ ۋاقىتتا ئاكىلىرى يۈسۈپ ئە-
لەيھىسسالامغا ناھايىتى مېھرىۋان ئىدى، ھەر تەرەپكە ئاپىرىپ
ئوينىتىپ كېلەتتى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام 7 ياشقا كىرگەندە بىر چۈش كۆر-
دى. بۇ چۈشتە: ئۇ ئاكىلىرى بىلەن سەھراغا چىقىپ،
ھەر قايسىلىرى ھاسىلىرىنى يەرگە
سانجىغىنىمىش، ئاكىلىرىنىڭ ھاسىلىرى كۆكەرگەنمىش، لېكىن
يۇقۇرى ئۆرلىمەسمىش. ئەمما، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ھا-
سىسى بىرىنچى ئاسمانغىچە ئۆرلەپ، ئاكىلىرىنىڭ ھاسىلىرىغا

— يۈسۈپتىن زادى قانداق چۈش كۆرگەنلىكىنى سوراپ باقايلى، — دېدى.

ئۇلار سورىغان ئىدى، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ھېچ جاۋابنى بەرمىدى. بۇنىڭدىن ئۇلار ئاتىلىرىنىڭ «چۈشىڭىزنى ھېچكىمگە ئېيتماڭ» دېگەنلىكىنى، يۈسۈپنىڭ شۇڭا سۆزلىمىگەنلىكىنى چۈشەندى.

ئاكىلىرى ئۆز ئارا غەيۋەت قىلىشقا باشلىدى: «ئاتىمىز قانداقلىقىكى نەرسە ياخشى، قىممەتلىك بولسا، ئۇنى بىزگە بەرمەي يۈسۈپكە بېرىدۇ. ھەزرىتى ئىبراھىم خەلىلۇللانىڭ سەللىسىنى ئۇنىڭغا بەردى. بوۋىمىز ئىسھاق ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆينىكىنىمۇ ئۇنىڭغا بەردى. بىز سەھرادا ياۋا تۇڭگۇز، بۆرە بىلەن تۇتۇشۇپ مال باقىمىز، يۈسۈپ بولسا ئۆيدە ئولتۇرۇپ ھالاۋەت كۆرىدۇ، دەپ رەشك بىلەن سۆزلىشەتتى.

راۋايەت قىلىنىشىچە، ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەرقايسى ئوغۇللىرىنىڭ بىردىن خاسىيىتى بار ئىدى: بىرىنىڭ ئاۋازىنى ھەركىم ئاڭلىسا قورقۇپ بىھوش بولۇپ كېتەتتى؛ بىرىنىڭ يائوقى تاشنى تېشىپ ئۆتەتتى؛ بىرىنىڭ ئاچچىقى كەلسە، بەدىنىدىكى مويى كىيىمىنى تېشىپ چىقاتتى؛ بىرى شەمشەر بىلەن بىر ئۇرۇپ تاشنى ئىككى پارچە قىلىۋېتەتتى؛ بىرى شەمشىرىنى تاققا ئۇرسا، تاغ پارچە - پارچە بولۇپ كېتەتتى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام شۇنداق چىرايلىق ئىدىكى، كۈندۈزى ئاپتاپ بىلەن رو - بىرو بولسا، ئاپتاپنى يېڭىپ چىقاتتى.

بىر كۈنى لەنىتى شەيتان بىر قېرى بوۋاينىڭ سۈرىتىدە بولۇپ كېلىپ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاكىلىرىغا:

يەنە بىر بورە كېلىپ، ئۇ بورىلەرنى قوغلىغان ئىدى، شۇ ھامان يەر يېرىلدى، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام يەرگە كىرىپ غايىپ بولۇپ ئويغاندى. يەنە بىر كۈنى بىر چۈش كوردى. چۈشىدە: 10 ئاكىسى بىر جايغا چىقىپ، ھەرقايسىسى بىردىن قۇدۇق قازدى. ئەمما ھېچقايسىسىدىن سۇ چىقمىدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام بىر قۇدۇق قازغان ئىدى، ئۇنىڭ قۇدۇغىدىن چىققان سۇ بىلەن ھەممە قۇدۇقلار تولدى. يەنە بىر كېچىسى بىر چۈش كوردى. چۈشىدە: ھەممە ئاكىلىرى بىلەن ئوتۇنغا باردى. باشقىلارنىڭ ئوتۇنى قارا، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوتۇنى ئاق ئىدى. بىر كىشى توروزا ئەكىلىپ، ئاكىلىرىنىڭ ئوتۇننى بىر پەللىسىگە، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوتۇننى بىر پەللىسىگە سالغان ئىدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوتۇنى ھەممە ئاكىسىنىڭكىدىن ئېغىر كەلدى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام كورگەن بۇ چۈشلىرىنى ئاتىسىغا ئېيتقان ئىدى، ئاتىسى دېدى:

— ئەي بالام، غايەت ياخشى چۈش كورۇپسىز. لېكىن، بۇ چۈشلەرنى ھەرگىز ئاكىلىرىڭىزغا ئېيتماڭ، ئېيتسىڭىز ئۇلار سىزگە يامان قارايدۇ، چۈنكى، ئادەمگە شەيتان دۈشمەندۇر.

بۇ گەپلەرنى ئاكىلىرىنىڭ ئاڭلاپ قالغان ئىدى. روبىل بۇنى باشقا تۇققانلىرىغا ئېيتتى. ھەممىسى بىرلىكتە: «راھىلەنىڭ ئوغلى ئاتىمىزغا ياخشى كورۇنەي دەپ، يالغان چۈشلەرنى ئېيتىپ يۈرۈيدۇ» دېيىشتى ۋە رەشك قىلىشتى. ئەمما ھېچ ئىلاج تاپالمايتتى. ئۇلار دۈشمەنلىك قىلىشنى چارقلاپ، بۇرادەرلىك كۆچىتىنى كېسىش ئۈچۈن بىر ھىلە-ئامال تاپالماي يۈرۈشتى. بىر كۈنى بىر ئاكىسى:

ئۆسۈملۈكلەرنىڭ غۇنچە-گۈللىرىگە باھار ھىدى يەتكەنلىكتىن، ئۇلار خۇددى گۈلگە ئوخشاش تەبەسسۇم قىلماقتا. چىمەنلەردىكى بۇلبۇللار يۈزمىڭ تۈرلۈك نەغمە-ناۋالار بىلەن ساز چېلىشماقتا، باشقا قۇشلارمۇ سەھرا چىمەنلىرىدە خۇشال سايراشماقتا. تەقدىر نەققاشى ئۆز سەنئىتى بىلەن چىمەنلەرگە ئالتۇن-كۈمۈش چاچ-ماقتا. پەلەك بولسا، كۆك كىيىملەر كىيىپ ئۇسسۇل ئوينىماقتا. تۈتى قۇشلار گۈزەل تىللار بىلەن ئەنە شۇ گۈزەللىكلەرنىڭ زىكرىنى ئېيتىپ، مەجلىس تۈزمەكتە. دېمەك، ئۇلۇغ يەر تىرىلدى ۋە يېشىل تون كەيدى. ئەي ئاتا، مۇشۇ كۈنلەردە ھاۋا ناھايىتى ياخشى بولىۋاتىدۇ. سەھرالارنى ساياھەت قىلىشنىڭ تازا ئوبدان ۋاقتى بولۇپتۇ. يۈسۈپنى بىزگە قوشۇپ بەرسىڭىز، ئېلىپ بارساق. ئۇ-نىڭمۇ قەلبى يايراپ، شادمان بولۇپ، كۆڭلى ئېچىلسۇن. قوي-لارنىڭ قوزىسى، توگىلەرنىڭ بوتىلىغىنى مىنىپ ئوينىسۇن.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام يۈسۈپنى ئەۋەتىشنى راۋا كۆرمىدى. لېكىن، ئۇلار يۈزمىڭ ھىلە-مىكىرلەرنى ئىشلىتىپ يۈرۈپ ئاتى-سىنى رازى قىلىپ، يۈسۈپنى ئاخىر تىلىۋالدى.

— ئەي پەرزەنتلىرىم،— دېدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام،— سىلەر بىپەرۋالىق قىلماڭلار، يۈسۈپنى ئاچ-ئۇسسۇز قويماڭلار. ھاي ئوغۇللىرىم، سىلەر ئوۋغا بارساڭلار يۈسۈپ قوش① تا قېپقې-لىپ، ناگا بۆرە كېلىپ يەپ كەتسە، سىلەر كىرمەي قالارسىلەر-مىكىن؟

— بۇ نەسىھەتنى يات كىشىلەرگە ئېيتىش كېرەك، ئاتا،— دېيىشتى ئوغۇللىرى،— بىز ئۆز قېرىنداشىمىزنى نېمىشقا باقمايـ-

① قوش-چۈشكەن ئورۇن دېگەن سۆز-مۇھەررىردىن.

— يۇسۇپنى ئۇلتۇرۇۋېتىڭلار ياكى يىراق بىر جايغا ئاپى-
رىۋېتىڭلار — دېدى.

— ئۇلتۇرىۋەتسەك، — دېيىشتى ئۇلار، — بىزدىن خۇدا
بىزار بولىدۇ، يىراق يەرگە ئەۋەتىۋەتەيلى دېسەك، ئاتىمىز
ھەرگىزمۇ قوشۇپ بەرمەيدۇ.

— ھازىر قىش پەسلى، ھاۋا سوغاق، بۇ مەسلىھەت
ئەمەلگە ئاشمايدۇ. بىرنەچچە مەھەل سەۋرى قىلىڭلار ۋە بىرەر
ئىش بىلەن يۇسۇپنى ئۆزەڭلەرگە رام قىلىڭلار، — دەپ يول
كورسەتتى شەيتان، — ياز كېلىپ گۈللەر ئېچىلسۇن، بۇلبۇللار
سايرىسۇن، قويلار قوزىلىسۇن، توگىلەر بوتۇلاقلىسۇن، ھەرقاي-
سىڭلار ھەر خىل ياخشى سوزلەر بىلەن يۇسۇپنى ئالداڭلار،
ئۇ، سىلەرگە ئەگىشىپ يىغلاپ تۇرۇۋالسا، ئاتاڭلار نائىلاج
بولۇپ قوشۇپ ئەۋەتىدۇ. ئۇنىدىن كېيىن بىر ئىش قىلماق
ئاسان بولىدۇ.

ھەممىسى شەيتاننىڭ مەسلىھەتىنى ماقۇل كو-
رۇپ، بىرنەچچە ۋاقىت سەۋرى قىلىشتى. چېچەكلەر
ئېچىلىپ، بۇلبۇللار سايرىغان ۋاقىت يېتىپ
كەلگەندە، بىر كۈنى ئۇلار بىرلىشىپ ئاتىسىنىڭ قېشىغا كىرىپ
شۇنداق دېيىشتى:

— ئەي پۈتۈن جاھان ئەھلىنىڭ كوڭۇل خوشلىغى بولغان
ئاتا! جاھان قۇياشى ھوت قىشلىغىدىن ھەمەل يايلىغىغا كوچۇپ
باردى، ئۇنىڭغا سۈيۈنگەنلىكىدىن باھار يامغۇرى يېغىپ، ئالەم
سەدەپلىرىگە جاۋاھىرلار چاچتى. جاڭگاللاردىكى يېشىل ئوت-
چوپلەر ئۇز قەددى-قامىتىنى تۈزمەكتە. پۈتۈن جاھاندىكى

بەرمەيدىغانلىقىغا كۆزى يەتكەن ئاكىلىرى سۆز بىلەن يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆڭلىنى ئۆزلىرىگە رام قىلىۋالدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام يىغلاپ تۇرۇپ:

—ئاتا، ئاكىلىرىم بىلەن بىللە بارغۇم بار، قوشۇپ ئەۋەتسىڭىز، قوي - قوزىلارنى كۆرۈپ، كۆڭلۈم ئېچىلىپ قالغان بولاتتى، —دەپ يالۋۇردى.

—ئەي بوتام! —دېدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام، —كۆزۈمنىڭ نۇرى، كۆڭلۈمنىڭ خۇشلىقى، پۇت - قولۇمنىڭ مادارى سەن تۇرساڭ، قېرىغىنىمدا سەنسىز نېچۈك تاقەت قىلالايمەن؟

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام كۆپ بىتاقەتلىك قىلىپ تۇرۇۋالدى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام رۇخسەت بەرمەسلىكنىڭ چارىسىنى تاپالمىدى. شۇڭا، نائىلاج:

—ئەتە ئاكىلىرىڭغا قوشۇپ ئەۋەتەي، —دېدى ۋە كېچىسى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى باغرىغا بېسىپ ياتتى.

نەقىل كەلتۈرۈلۈشىچە، ئىشقى-مۇھەببەتنىڭ ئىككى ئىپادىسى بار ئىكەن: بىرى، كېچىسى ئۇخلىماسلىق؛ يەنە بىرى، كۈندۈزى بىقارارلىق.

شۇنداق قىلىپ ئەتىسى ئاكىلىرى يەنە كىردى، ئۇلار ئېيتىدىغان سۆزلىرىنى ئېيتىشتى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام يۇسۇپنى قوشۇپ بەردى ۋە:

—ئەي جىگەر بەندىلىرىم، يۇسۇپنى ئاللا تائالاغا تاپشۇردۇم، ئۆزۈڭلاردىن يىراق قىلماڭلار، بۆرە، تۈلكىگە ئالدۇرماڭلار، ياخشى خەۋەر ئېلىڭلار، —دېدى يىغلاپ تۇرۇپ.

—ئۇنچىلا دەپ كەتمىش ھاجەتسىز ئاتا، —دېيىشتى ئاكىلىرى، —

دېگەنمىز؟ ئۇنى قولىمىزدىن كېلىشىچە ئاسراپ، بويىنىمىزدا كۆتۈرۈپ يۈرۈپ ئوينىتىمىز. يۇسۇپنى سىز قانداق سۆيسىڭىز، بىز سىزدىنمۇ بەكرەك سۆيىمىز.

ئۇلار يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى كۆزدىن يوقاتمىش ئۈچۈن ئاتىسىنى ئەنە شۇنداق ئالداشتى.

— كۆڭلۈم تىنمايدۇ، — دېدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام، — مۇبادا سىلەر ئويۇنغا بېرىلىپ كېتىپ، يۇسۇپنى بۆرىگە يېدۈرۈۋېتىپ، كېيىن پۇشايمان قىلاڭلار بولمايدۇ. شۇڭا، ئەۋەتىشكە كۆڭلۈم قويمايدۇ.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ «يۇسۇپنى بۆرىگە يېدۈرۈۋېتىسىلەر» دەپ ئەۋەتمەسلىكىدىكى سەۋەپ نېمە؟

بۇنىڭدىكى ھېكمەت شۇ ئىدىكى، ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى چۈش كۆرۈپ قورقۇپ ئويغانغان ۋە كۆرگەن چۈشىنىڭ قورقۇنچىسىدىن قىرىق كېچە-كۈندۈز ئۇخلىمىغان ئىدى. ئۇ، مۇنداق چۈش كۆرگەن:

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بىر تاغنىڭ ئۈستىدە ياتقان بولۇپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام قۇچىقىدا ئىمىش. تۇيۇقسىز 10 بۆرە پەيدا بولۇپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى ئۇنىڭ قۇچىقىدىن ئېلىپ ھالاك قىلماقچى بولغاندا، يەنە بىر بۆرە كېلىپ قېلىپ، ئون بۆرىنى قوغلارمىش. شۇ ئەسنادا يەر يېرىلىپ، يۇسۇپ يەرگە كىرىپ غايىپ بولارمىش.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام قورقۇپ ئويغانغان ئىدى. ئۇ، مانا شۇ ھېكمەتلىك چۈش سەۋەبىدىن ئۇلارغا يۇقۇرقىدەك سۆزلەرنى ئېيتقان ئىدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى ئۆزلىرىگە قوشۇپ

پەيدا دىلىكىنىڭ، ئىسسىقىنىڭ دەردى بىر تەرەپ بولسا، ئاكىلىرى-نىڭ دەردى بىر تەرەپ بولدى. يۈسۈپ يالۋۇرۇپ، ئاتىسىنى شە-پى كەلتۈرۈپ يىغلىسىمۇ ئۇلار تىڭشىمىدى. سۇ سورىسا تەستەك سالدى، نان سورىسا مۈش بىلەن ئۇردى. يەنە تېخى ئۇلار:

—يالغاندىن كورگەن چۈشلىرىڭدىن تىلىگىن، سەجدە قىل-غان يۇلتۇزلىرىڭدىن تىلىگىن، ساڭا شۇلار ئەسقاتسۇن،—دېيىشتى.

شۇ ئەسنادا روبىل ئۇنى تىكەنلەرگە ۋە تاشلارغا ئۇرۇن-دۇرۇپ سورەپ يۈردى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇبارەك پۇت-لىرى يارا بولۇپ كەتتى، يۈز-كوزلىرى قان ۋە تۇپراققا بۇل-غاندى. شۇ چاغدا بىر جانىۋار پەيدا بولۇپ:

—ئەي ئەۋلادى ياقۇپ! ئاتاڭلارنىڭ نەسىھىتىنى ئۇنتۇپ قالماڭلار، خۇدادىن قورقماسلەر، مەخلۇقتىن ئۇياتماسلەر؟—دىدى-دە، كۆزدىن غايىپ بولدى. ئۇلار يۈسۈپنى ئۇ جايدىن باشقا بىر يەرگە ئاپىرىپ ئولتۇرمەكچى بولدى. شەمئۇن پىچىقىنى چىقىرىپ يۈسۈپنىڭ گېلىغا سۇرمەكچى بولغاندا يەر تەۋرىدى ۋە:

—ئەي ئەۋلادى ياقۇپ! يۈسۈپكە ئازار بەرمەڭلار، رەھىم قىلىڭلار، دوزاق ئوتىغا سازاۋەر بولماڭلار، دىگەن ئاۋاز كەلدى. ئۇلار ئۇ سوزگىمۇ پەرۋا قىلمىغان ئىدى، يەنە يەردىن:

—سوزۇمنى قوبۇل قىلمىساڭلار ھەممىڭلارنى يۇتىمەن،—دىگەن ئاۋاز كەلدى. ئۇلار يۈسۈپنى ئېلىپ يەنە بىر يەرگە بارغان ئىدى، يەردىن:

—يۈسۈپنى خاپا قىلىۋاتىسىلەر، خۇدادىن قورقۇڭلار، مەخلۇقتىن ئۇيىلىڭلار، قېرىنداش ئاتاڭلارنى يۈسۈپنىڭ پىراقىدا

بىز ئۇنى ھەرگىز ئاچ قويمايمىز، قاراپ تۇرۇپ زەرەر يەتكۈزۈپ قويمايمىز، ئۇنىڭدىن ئوبدان خەۋەر ئالىمىز.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى غۇسلە تاھارەت قىلدۇرۇپ، كۆكۈللىرىنى تاراپ، ياخشى كىيىملەرنى كەيدۈرۈپ قوشۇپ بەردى. ئۆزى بولسا، بىر ئىگىز يەرگە چىقىپ قاراپ ئولتۇردى ۋە كۆزىنى كۆككە تىكىپ، ھاجەتلەرنى راۋا قىلغۇچى تەڭرى تائالانىڭ دەرگاھىغا ئاتاپ دۇئا قىلدى.

—ئىلاھا خۇداۋەندا، يۈسۈپنى ساڭا تاپشۇردۇم، ئۇنى ماڭا ئەلۋەتتە تېزراق قوشقايسەن، مېنى يۈسۈپنىڭ پىراقىدا خاراپ قىلمىغايسەن.

شۇنداق قىلىپ ئوغۇللار يۈسۈپنى ئېلىپ يولغا راۋان بولدى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىدا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى روبىل بويىنىغا ئېلىپ كوتۇرۇپ ماڭدى، ئۇنىڭدىن كېيىن يەھۇدا، ئۇنىڭدىن كېيىن شەمئۇن كوتۇرۇۋالدى، كېيىنمۇ قولدىن-قولغا ئېلىشتى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆزىدىن غايىپ بولغاندىن كېيىنلا ئۇنى يەرگە تاشلىدى ۋە:

—ئەي راھىلەنىڭ ئوغلى! نىمىشقا يالغان چۈشلەرنى ئېيتىپ، ئاتىمىزغا ياخشى كۆرۈنمەكچى بولۇپ يۈردۈڭ؟ يەنە بىزنىڭ بويىنىمىزغا مىنەمسەن تېخى!—دەپ پىيادە ھالدا ئالدىغا سېلىپ قوغلىدى.

يوللار قۇملۇق، ھاۋا ئىسسىق ئىدى، بىچارە يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام يالاڭ ئاياق بولغاچقا، قايسى ئاكىسىنىڭ ئالدىغا يېلىنىپ كەلسە ئۇرۇپ قوغلار ئىدى. شۇڭا ئۇ، ھاردى، ئاچتى، ئۇسسىدى.

— جېنىڭ تۇمشۇغۇڭغا كېلىپ تۇرۇپتۇ، نىمە ئۈچۈن كۆلىسەن؟- دەپ سورىدى يەھۇدا.

— بىر كۈنى سىلەر ۋە مەن بىللە ئولتۇرغان ئىدۇق، مەن ئاتامنىڭ قۇچىغىدا ئىدىم، - دىدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام،- شۇۋاقىتتا مەن «ئەگەر مېنىڭ بېشىمغا بىرەر ئېغىر ئىش كەلسە ياكى بىر كىشى ماڭا زۇلۇم سالسا، بۇ ئاكىلىرىم ئۇنى پارە-پارە قىلىۋېتىدۇ، كىم ئىكەن ئۇ، ماڭا دۈشمەنلىك قىلالايدىغان؟» دىگەننى كوڭلۈمگە كەلتۈرگەن ئىدىم، ئاللاتائالا ئەشۇ سوزۈمنىڭ خاتاسى ئۈچۈن سىلەرنى ماڭا قوشۇپتۇ، ھېچقايسىڭلار ماڭا رەھىم قىلمايۋاتىسىلەر، بۇ ئەھۋال ئەشۇ بىرزۇق خىيالىمنىڭ شۇملىغىدىن كەلدى.

يەھۇدانىڭ دىلى ئېرىگەن ھالدا دىدى:

— ھەي يۈسۈپ، مەن سېنى ئولتۇرگىلى قويمايمەن، مۇبادا ئاتامنىڭ ئالدىغا بارساڭ مېنى رەسۋا قىلمىغىن.

ئۇ، شەمئۇن بىلەن روبىلنى بىر چەتكە ئېلىپ چىقىپ:

— بۇنىڭ كوزىگە قاراپ تۇرۇپ قانداقمۇ ئولتۇرگىلى بولار؟ بۇنى ئولتۇرسەك، قىيامەتتە نىمە دەپ جاۋاپ بېرەرمىز؟ پەيغەمبەر زادىنى ئولتۇرۇش گۇناھى كەبىرە ① غۇ!؟

ئۇنى ئاڭلىغان شەمئۇن ئاچچىغلاپ:

— ئولتۇرمەمسەڭ نىمە قىلساڭ قىل، - دىدى.

— سەن بىزنىڭ ئەھدىمىزنى بۇزماقچىمۇسەن؟- دىدى روبىل،- ئاتامنىڭ ئالدىدا قەدىرلىك بولاي دەمسەن؟ سېنىڭ سوزۈڭگە كىرمەيمىز، يۈسۈپنى ئولتۇرمەي قويمايمىز.

---

① گۇناھى كەبىر — چوڭ گۇنا دىگەن سىز - م.

كۆيدۈرمەكچىلەر، — دېگەن ئاۋاز كەلدى. بۇ سۆزنى ئاڭلاپ ئاك-
لىرىنىڭ غەزىۋى تېخىمۇ ئۆرلىدى-دە، «بۇنى زادى بىر ئامال
قىلىپ ئۆلتۈرمىسەك بولمىدى» دېگەن خىيالغا كەلدى. يۇسۇپ
ئەلەيھىسسالام بۇلارنىڭ ئۆلتۈرۈشكە مەسلىھەت قىلغانلىقىنى
بىلدى، شۇڭا بېرىپ يەھۇدا بىلەن روبىلنىڭ ئايىغىغا باش
قويۇپ، زار-زار يىغلىغان ھالدا:

— ئەي قېرىنداشلىرىم، ھەممىڭنىڭ چوڭى سىلەر، بۇلار مېنى
ئۆلتۈرگىلى قەستلىدى، سىلەر ماڭا رەھىم قىلمىساڭلارمۇ بىچارە
ئاتامغا رەھىم قىلساڭلار، بۈگۈن ئاتامنىڭ ئورنىدا ئاتا
سىلەر، مېنى ئۆلۈمدىن قۇتقۇزۇڭلار، — دېدى. ئۇنىڭ يىغىسىدىن
تاشلار ئېرىپ سۇ بولاتتى، لېكىن، ئاكىلىرىنىڭ كۆڭلىگە بۇ
سۆزلەر ھەرگىز تەسىر قىلمىدى. ئەكسىچە روبىل:

— بېرىپ يالغان كۆرگەن چۈشلىرىڭگە ئېيتقىن، سېنى
قۇتقۇزۇۋالسۇن، — دەپ ئۇنىڭ يۈزىگە بىر شاپىلاق ئۇردى.
يۇسۇپنىڭ كۆزلىرىگە قىزىللىق تىقىلدى. يەھۇدانىڭ ئۇنىڭغا
رەھمى كەلدى، شۇڭا ئۇ، ھېچقانداق سۆز قىلمىدى، يۇسۇپ
بېرىپ شەمئۇنغا يالۋۇرغان ئىدى، ئۇ مۇش بىلەن بىرنى ئۇر-
دى، يۇسۇپ يىقىلىپ چۈشتى، يەنە ئورنىدىن تۇرۇپ، يەھۇدا-
نىڭ ئالدىغا بېرىپ ئايىغىغا باش قويۇپ تۇرۇپ:

— ئەي قېرىندىشىم! ئاتام مېنى سىزگە تاپشۇرغان
ئەمەسمۇ؟ رەھىم قىلسىڭىز نېمە بولىدۇ؟ — دېدى.

— ھازىر مەن ساڭا رەھىم قىلسام، ھەممىسى بىرلىشىپ
مېنى ئۆلتۈرىدۇ، سەۋرى قىلغىن، ئاللاتائالا نىجاتلىق بېرەر، —
دېدى يەھۇدا. لېكىن ئۇ ئاجرىتىپ ئالمىدى، ئۇنىڭدىنمۇ نا
ئۈمىت بولغان يۇسۇپ كۆلدى.

پۇتىچە چۈشۈپ كېتىۋاتقاندا، ئاللاتائالادىن جەبرائىل ئەلەيھىسسالامغا: «يۇسۇپنى تۇتقىن» دەپ پەرمان بولدى. جەبرائىل ئەلەيھىسسالام دەرھال يېتىپ كېلىپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى قۇدۇقنىڭ تېگىگە يەتكۈزمەيلا تۇتۇۋالدى ۋە قۇدۇق ئاستىدىكى بىر ئاق تاشنى سۇنىڭ ئۈستىگە چىقىرىپ قانىتى بىلەن سىلىغان ئىدى، تاش يۇمشاق ھالەتكە ئۆزگەردى. يۇسۇپنى ئەشۇ تاش ئۈستىگە ئولتۇرغۇزدى. ئاللاتائالانىڭ ئەمرى بىلەن جەننەتتىن بىر كۆينەك كەلتۈرۈپ كەيدۈردى.

قۇدۇقنىڭ ئىچىدە ھەر بىرسى خۇددى دەريالاردىكى لەھەڭلەردەك يوغان قۇرۇتلار بار ئىدى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى بېشىنى كوتۈرۈشتى، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام قورقۇنۇچتا قالدى. جەبرائىل ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا:

— ئەي ھاشاراتلار! بۇ، يۇسۇپ سىددىقۇللا، ئۇ بۇ يەردىن كەتمىگىچە ھېچقايسىڭلار بېشىڭلارنى كۆتەرمەڭلار! - دەپ ۋاقىرىدى. ئۇلارنىڭ ھەممىسى باشلىرىنى تۆۋەن سېلىشتى.

— ئەي يۇسۇپ، - دىدى جەبرائىل ئەلەيھىسسالام، - پەرۋەردىگار ساڭا سالام ئېيتتى، پەرىشتىلەر ساڭا دۇرۇت ئېيتتى، ھەقتائالا ساڭا پەيغەمبەرلىك بەردى ۋە يەنە ساڭا: «مېنىڭ ھوكمىمگە رازى بولۇپ، بالالىرىمغا سەۋرى قىلسۇن، ئۇنىڭغا نىجاتلىق بېرىمەن، ئۇنى مىسىرغا پادىشا قىلىپ، ئاتىسى بىلەن ساق - سالامەت كورۇشتۇرىمەن» دەپ نىدا قىلدى. سەن بۇ ئىسمى - ئەزەمنى ئوقۇغىن....

ئۇ ئىسمى - ئەزەمنى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا ئۆگەتتى.

— بۇنى ئۇلتۇرۇش بىلەن بىزگە قانچىلىك يەر كېرەكمىكىن
كېتەر دەيسەن؟ — دىدى يەھۇدا.
— ئۇنداق بولسا، بۇنىڭ قول - پۇتىنى باغلاپ سام
ئىبنى نوھنىڭ قۇدۇغىغا تاشلايلى، - دىدى شەمئۇن.
ئۇلار يۇسۇپنى سۆرەپ قۇدۇق بېشىغا ئېلىپ كەلدى.
يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام قانچە يىغلاپ يالۋۇرغان بولسىمۇ،
پاسىق ئاكىلىرى رەھىم قىلىشمىدى. ئەمما يۇسۇپ
ئەلەيھىسسالامنىڭ ھال ئەھۋالىنى كۆرۈپ
ئاسماندىكى، يەردىكى، ئورماندىكى، قۇملۇقتىكى، دەريا ۋە
دېڭىزلاردىكى بارلىق جانىۋار - جاندارلار ھەم يەرۇ - زېمىن
نالىگە كەلدى. ئۇلار «يۇسۇپنى يالىڭاچلايمىز» دەپ تۇرغاندا،
يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام:
— كۆينىكىمنى قالدۇرۇپ قويساڭلار، ھايات بولسام
ئەۋرەت يېپىنچەم بولسۇن، ئۆلسەم كېپىنىم بولسۇن، - دەپ،
كۆپ يىغلاپ زارلانغان بولسىمۇ ئۇلار ئۇنىماي، كۆينىكىنى
يەشتۈرۈپ قولىنى باغلىدى.
يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام يەنە:
— قولۇم بوش تۇرسا، قۇدۇقنىڭ ئىلان چايانلىرىدىن
قورۇنغان بولاتتىم، - دېدى. ئۇلار قوبۇل قىلماي:
— ساڭا سەجدە قىلغان 11 يۇلتۇز بىلەن
ئاي ۋە كۈن قولۇڭنى يېشىپ قويسۇن،- دەپ
تەنە قىلدى ۋە بېلىدىن تانا بىلەن باغلاپ قۇدۇققا سالدى،
ئوتتۇرىسىغا يەتكەندە تانىنى كېسىۋەتتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام
ئىككى تەرەپكە ئۇرۇنۇپ - سوقۇلۇپ، گاھى بېشى، گاھى

لىپ بېرىپ، بىزنى شەرمەندە قىلمىسۇن» دەپ مەسلىھەتلىشىپ، ھەممىسى قايتىپ كېلىپ، يەھۇدانى ئېلىپ ياندى، شۇ كۈنى كەچ بولغاندا ئۆيىگە يېقىن كەلدى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى سېغىنىپ، بىتاقەت بولغان ياقۇپ ئەلەيھىسسالام نامازدىگەر ۋاقتى بىلەن يولغا چىقىپ ئولتۇرغان ئىدى، يەھۇدا قانغا بويالغان كۆينەكنى بېشىغا يېپىپ، ئىككى قولىنى كۆكسىگە ئۇرۇپ نەرە تارتىپ، ھەر قايسى باشقا - باشقا ئاۋاز بىلەن «ئاھ يۈسۈپۈم!» دەپ قىچقىرىشىپ، ياقىلىرىنى يىرتىپ، باشلىرىغا توپا چېچىپ كېلىشتى.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام: «بۇقانداق غەۋغادۇ» دەپ قاراپ تۇرۇشىغا ئۇلار يېتىپ كېلىپ:

— ئەي ئاتا، بىز باياۋاندا قويلارنى خەۋەر ئالغىلى كېتىپ، يۈسۈپنى قوشتا قويۇپ قويغان ئىدۇق، بىز كەلگىچە يۈسۈپنى بۆرە يەپتۇ، — دېيىشتى ۋە قانلىق كۆينەكنى ئاتىسىنىڭ ئالدىغا قويۇشتى.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاش بىلەن ھۇ - شىدىن كېتىپ يىقىلدى، بىر ئازدىن كېيىن ھۇشىغا كېلىپ، يەنە ھۇشىدىن كەتتى، شۇ يوسۇندا پات - پات ھۇشىدىن كېتىپ، يەنە ھۇشىغا كېلىپ يىغلايتتى.

ئۇنى كۆرگەن پەرزەنتلىرىنىڭ غەۋغالىرى تېخىمۇ زىيادە بولۇپ يىغلاشتى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قانلىق كۆينىكىنى قولىغا ئېلىپ قارىدى، كۆينەك پۈتۈن ئىدى.

— بۇ قانداق مېھرىۋان بۆرىدۇ؟ كۆينەكنى يىرتماي يەپتۇ، ئەگەر يۈسۈپنى بۆرە يېگەن بولسا، ئەلۋەتتە كۆينەكنى يىرت-

ئۇ ئىسمى - ئەزەم ھەر قانداق مۈشكۈللۈككە ئۇچرىغۇچى ئوقۇسا مۈشكۈلى ھەل بولىدىغان، ھەر قانداق ئاغرىققا ئىزىپ ئىچۈرسە ئاغرىقى شىپا تاپىدىغان دۇئا ئىدى.

جەبرائىل ئەلەيھىسسالام نۇردىن ياسالغان تاۋاقلاردا جەننەت تائاملىرىدىن كەلتۈرۈپ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىدا قويدى، قول - پۈتلىرىنى يەشتى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام تائاملارنى يەپ تويدى. جەبرائىل قۇدۇق ئىچىنى گۈل بىلەن توشقۇزدى، قۇدۇق ئىچى خۇشبۇي، يورۇق، نۇرلۇق بولۇپ قالدى. قۇدۇقنىڭ سۈيى ئاچچىق ئىدى، تاتلىق بولدى. بۇ قۇدۇق كەنئان بىلەن مىسىر ئارىلىغىدا بولۇپ، نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى سام قازغان، قېزىلغىنىغا بىر مىڭ 200 يىل بولغان ئىدى.

*

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاكىلىرى ئۇنى قۇدۇققا تاشلىغاندىن كېيىن ياندى ۋە بىر ئوغلاقنى ئۆلتۈرۈپ، ئۇنىڭ قېنى بىلەن يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆينىكىنى بويىدى - دە، ئاتىسىغا «يۈسۈپنى بۆرى يېدى» دېمەكچى بولدى.

— ئاتامنىڭ قېشىغا سىلەر بېرىڭلار، مەن بۈگۈن بۇ يەردە تۇرۇپ، ئەتە باراي، - دېدى يەھۇدا، - يۈسۈپنى ساقلاپ تۇراي، بىرەر كىشى ئۇنى قۇتقۇزۇپ ئېلىپ قاچمىسۇن، ئاتام مېنى سورىسا، بۆرىنى قوغلاپ كەتكەن ئىدى، دەڭلار.

يەھۇدا شۇ يەردە قالدى، باشقىلىرى قايتىپ كەتتى. لېكىن، ئۇلار قايتىپ كېتىۋېتىپ يەنە: «يەھۇدا يۈسۈپكە مېھرىۋان ئىدى، بىر ھىلە بىلەن تارتىپ ئېلىپ، ئاتىمىزغا ئەكە -

دى. جەبرائىل ئەلەيھىسسالام ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ:

— ئەي ياقۇپ، سەۋرى قىلغىن، ئوغلۇڭ بىلەن تېپىشىسەن، — دېدى.

— ھەي بۇرادەر جەبرائىل! ئوغلۇم يۇسۇپتىن خەۋىرىڭ بارمۇ؟ — دەپ سورىدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام.

جەبرائىل ئەلەيھىسسالام جاۋاپ بەرمىدى.

ئەمما يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاكىلىرى قىلغان ئىشقا يۈزمىڭ پۇشمان ۋە نادامەت قىلىشقان ئىدى، شەرمەندىلىكىدىن ئاتىسىنىڭ يۈزىگە ھەرگىزمۇ تىكىلىپ قارىيالمايتتى.

— بۇ، سىلەرنىڭ ھىلە - مىكىرىڭلار، — دېدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام، — سىلەر ئۆزۈڭلارنى كۆزلەپ، ئۇنىڭغا ھەسەت قىلدىڭلار. ئەمدى سەۋرى قىلماقتىن باشقا چارە يوق.

— بۆرى يېدى دېسەك ئىشەنمەيۋاتىسىز، — دېيىشتى ئوغۇللىرى، — ئەگەر گېپىمىزنى يالغان دېسىڭىز، يۇسۇپنى يېگەن بۆرىنى تۇتۇپ ئەكېلەيلى.

— تۇتۇپ كەلتۈرۈڭلار، — دەپ بۇيرىدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام. ھەممىسى چىقىپ، بىر بۆرىنى تۇتۇپ، چىشىنى چېقىپ، ئاغزىنى قان قىلىپ، «يۇسۇپنى يېگەن بۆرى مۇشۇ» دەپ ئەكېلىشتى.

— ئىلاھا، بۇ تىلسىز بۆرىگە تىل بەرسەڭ، بىرنەچچە ئېغىز گەپ سورىسام، جاۋاپ بەرسە ئىدى، — دەپ دۇئا قىلدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام.

ھەقتائالا شۇ ھامان بۆرىنىڭ تىلىنى راۋان قىلدى. بۆرە دەرھال:

قان بولاتتى، بۇنى بىرە يىگەن ئادەمەس، - دېدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ۋە پەراق ئوتى تېخىمۇ زىيادە بولۇپ، كەنئان ئەتراپىدىكى باياۋاندا 7 كېچە - كۈندۈز ئىككى قولى بىلەن بېلىنى تۇتۇپ يىغلاپ كېزىپ يۈردى. بۇ 7 كېچە - كۈندۈز ئىچىدە ياقۇپ ئەلەيھىسسالام 370 قېتىم ھۇشىدىن كېتىپ، يەنە ھۇشىغا كەلدى. ئۇ:

— ئەي دوستۇم، ئەي كۆزۈمنىڭ نۇرى! سېنى قايسى قۇدۇققا سالدى، قايسى دەرياغا غەرق قىلدى! قايسى قىلىچ بىلەن چاپتى! قەيەرگە كىردى؟ كاشكى سېنى يىگەن بۆرىنى كۆرسەم ئىدى، ئۇتلىرىنىڭ تۈپىنى كۆزۈمگە سۈرەتتىم، ئالدىمىدىن كەتكۈزمىگەن بولاتتىم، سېنى سېغىنسام ئەشۇ بۆرىنى سۆيگەن بولاتتىم. ھەر نىمە بولغان بولسىمۇ سەن بىلەن بىللە بارغان بولسامچۇ كاشكى، نىمە ئىش بولغانلىقىنى كۆزۈم بىلەن كۆرگەن بولاتتىم، - دەپ يىغلايتتى.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ يىغى - زارىغا قاراپ ھاۋادىكى قۇشلار، دەريادىكى بېلىقلارمۇ يىغلىشىپ كېتەتتى. ئۇ 3 كېچە - كۈندۈزگىچە بىر لوقما تائام يېمىدى، بىر قەترە سۇ ئىچمىدى. ئۇنىڭ بۇ ھالىغا تاقەت قىلالمىغان مالائىكىلار تەڭرىنىڭ دەرگاھىغا مۇناجات قىلىپ تىلىدى:

— خۇدايا، بۇ دوستۇڭنىڭ مۇنداق دەرىجىدىكى بىتاقەتلىكىگە، نالە - زارىغا بىزدە ھېچ تاقەت قالمىدى، بۇ ئەھۋالغا ئۆزۈڭ رەھمى قىلغايسەن.

شۇ ھالەتتە، جەبرائىل ئەلەيھىسسالامغا ئاللاتائالادىن:

— ياقۇپقا تەسەللى - خاتىرە بەرگىن، - دەپ پەرمان بول-

— سىلەر يۈسۈپنى ھوشۇ بۆرە يېدى دېمەكچىمىدىڭلار؟ - دەپ سورىدى.

— بۇنىڭدىن باشقا بىرى يېمىگەن ئوخشايدۇ، بىز بېرىپ تېپىپ كېلەيلى، - دەپ ئوغۇللار چىقىپ كېتىشتى.

— ئەي بۆرە! يۈسۈپۈمدىن خەۋىرىڭ بارمۇ؟ - دەپ سورىدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام.

— يا رەسۇلۇللا، جەبرائىل ئەلەيھىسسالامدىن سورىمىدىڭىزمۇ؟

— سورىدۇم، جاۋاپ بەرمىدى.

— جەبرائىل ئەلەيھىسسالام سىرنى ئاچمىغان بولسا، ئوغلىڭىزنى بۆرە يېمىگەن ئوخشايدۇ. بۇ سىرنى مەنمۇ ئاشكارا قىلمايمەن. چۈنكى، بۇنى ئېيتسام چېقىمچىلاردىن بولۇپ قالىمەن، چېقىمچىلارنىڭ ئورنى جەھەننەم. ئۇنداقتا مەن نېچۈك قىلىمەن؟ - دېدى بۆرە.

— مەن شاپائەت قىلاي، قېرىندىشىڭ بىلەن تېپىشىۋالغىن، - دېدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام.

— ئەي پەيغەمبىرى خۇدا! مەنمۇ دۇئا قىلاي، يۈسۈپىڭىز تېپىلسۇن، ئۇنىڭ دىدارى - جامالى بىلەن كۆزىڭىز روشەن بولسۇن، - دېدى بۆرە. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام پادىشادىن بۆرىنىڭ ئىنىسىنى تىلەپ بەردى. بۆرە:

— ئىلاھا خۇداۋەندا، ياقۇپ ئەلەيھىسسالامغا ئوغلى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى سالامەت يېتىشتۈرگەيسەن، - دەپ دۇئا قىلدى ۋە ئىنىسىنى ئېلىپ خۇشال - خۇراملىق بىلەن ھەممىگە راۋان بولدى.

نەقىل قىلىنىشىچە، 5 ھايۋان جەننەتكە كىرىدىكەن. بۇلار:

— خۇدا بىر دۇر، بۇ خۇدانىڭ ھېچبىر شېرىكى يوقتۇر، ئەسسالامۇ ئەلەيكە يارەسۇلىللا، - دېدى.

— ئەي بورە! نىمە ئۈچۈن ئوغلۇم يۈسۈپنى يېدىڭ؟ - سورىدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام.

— يارەسۇلىللا، بىزگە ئەنبىيا ۋە ئەۋلىيالارنىڭ گۆشىنى يېيىش ھارام، بىز ئۇلارنىڭ باياۋاندىكى ماللىرىغىمۇ تەگمەيمىزۇ، پەرزەنتلىرىنى يېيىشكە ھەددىمىز بولامدۇ؟ بۇلارماكا تۆھمەت قىلىشىۋاتىدۇ، مەن بىر غېرىپ - مۇساپىر بورە ئىدىم، بۇيەرنىڭ ئوت - سۈيىنىمۇ كۆرگەن ئەمەسمەن. تېخى تۈنۈگۈن كەلگەن ئىدىم، بۇ يالغانچىلار مېنى تۇتۇپ، چىشلىرىمنى چېقىپ، بۇ يەرگە ئېلىپ كەلدى، - دېدى بورە ۋە بۇ سوزى بىلەن ئوغۇللارنى خىجىل، شەرمەسار قىلدى.

بۇرۇندىن سورىدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام:

— قەيەرلىكسەن؟

جاۋاپ بەردى بورە:

— مىسىردىنمەن، بىر قېرىندىشىم بار ئىدى، ئۇنىڭ بارلىقىغا كۆڭلۈمدە بەكمۇ خوشال بولۇپ يۈرەتتىم، نەچچە كۈندىن بۇيان ئۇ يوقۇلۇپ كەتتى. بۇ مەملىكەتتىن بىر خەۋىرى چىقىپ قالارمىكىن، دەپ ئىزلەپ كەلگەن ئىدىم، خەۋىرىنى ئالدىم. بۇ مەملىكەتنىڭ پادىشاھى ئوۋلاپ تۇتۇۋاپتىمىش، ھازىر تىرىك بار ئىمىش. شۇنىڭ غېمىدە مانا 17 كۈندىن بۇيان تائام يېگىنىممۇ يوق.

— بىر بورە يەنە بىر بورىنىڭ ھەسرىتىدە شۇنچە ھالغا قالسا، مېنىڭ ھالىم نىمە بولۇپ كېتەر، - دېدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ۋە ئوغۇللىرىغا قاراپ:

— ئاتاڭلارنىڭ ئالدىدا يالغانچى بولمامسىلەر؟ — دېدى شەيتان، — ئىلگىرى بورە يېدى دەپ، ئەمدى ئوغرى ئاپتۇ دەپ تىرىك ئېلىپ بار ساڭلار سوزۈڭلارنىڭ نىمە ئەتىۋارى بولىدۇ؟ ئاتاڭلار باشلىق ھەممە خەلق سىلەرگە دۈشمەن بولۇپ قالمامدۇ؟

بۇ سوز ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە ماقۇل كەلدى.

ئەشۇ گۇناھى ئۈچۈن، يەنى ئاتىسىنى رەنجىتكەنلىك سەۋەبىدىن ئۇلار پەيغەمبەر بولالمىغان ئىكەن، بەزىلەرنىڭ ئېيتىشىچە، ئۇلارنىڭ ھەممىسى تېخى بالاغەتكە يەتمىگەنلىكى ئۈچۈن گۇناھكار بولمىغان ئىمىش.

* * *

ھىكايە قىلىنىشىچە، مالىك زىغىر خەزائى ئىسىملىك بىر سودىگەر بار بولۇپ، ئۇيى مىسىردا ئىدى. ئۇ، بىر كېچىسى چۈش كورسە تولۇن ئاي ئاسماندىن چۈشۈپ ئۇنىڭ قوينىغا كىرگەنمىش، ئارقىسىدىن يەنە بىر ئاق بۇلۇت كەلگەنمىش، ئۇنىڭدىن جاۋاھىرلار ياققانمىش. مالىك زىغىر ئۇنى تېرىپ ئېلىپ، ساندۇققا سېلىۋېتىپ ئويغاندى، تاڭ ئاتقاندا ئۇ، تەبىرچىلەردىن چۈشىنىڭ تەبىرىنى سورىدى.

— ماڭا ياخشى توھپە بەرسەڭ، چۈشۈڭنىڭ تەبىرىنى ئېيتىمەن، — دېدى تەبىرچى.

مالىك زىغىر ئۇنىڭغا يېتەرلىك توھپە تەقدىم قىلدى.

— ئەي مالىك، كەنئاندىن قۇدۇقغا بىر قۇل چۈشۈدىكەن، ئۇ، ئەسلىدە قۇل ئەمەس، سەن ئۇ قۇلنىڭ شاراپىتىدىن شۇنداق زەردار بولىدىكەنسەنكى، مالۇ-دۇنيالىرىڭنىڭ ھەددى -

ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بورىسى، ئەسھابىل كەھپىنىڭ ئىتى، سالىھ ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆگىسى، ئەيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېشىكى، ھەزرىتى ئەلىنىڭ دۇلدۇلى.

ئەمدى مەقسەتكە كەلسەك، ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغۇللىرى ئۆزئارا كېڭەشتى ۋە: «بۇ ئىش ئاشكارا بولۇپ قالىدىغاندەك تۇرىدۇ، ھازىر بارايلى، ئەگەر يۇسۇپ قۇدۇقتا ئۆلگەن بولسا خوپ، ئۆلمىگەن بولسا ئۆلتۈرىۋېتەيلى» دەپ مەسلىھەتلەشتى. بۇ باغدا يەھۇدا بۇ ئىشلاردىن بىخەۋەر ھالدا قۇدۇقنىڭ بېشىغا بارغان ئىدى. ئۇ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامدىن ھال-ئەھۋال سوراپ تائام بەردى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئاتىسىنىڭ ھال-ئەھۋالىنى سورىدى. يەھۇدا قايتىپ كېلىپ، ئاكا-ئۇكىلىرىنىڭ ئالدىغا بېرىپ دېدىكى:

— بىز بېرىپ يۇسۇپنى چىقىرىۋېلىپ، ئاتىمىزنىڭ ئالدىغا ئېلىپ بارايلى، بىزنىڭ سۆزىمىزنى ئېيتماي، ئوغرى ئالغان ئىدى، دېسۇن. ئاتىمىزمۇ ئۇنىڭ دەرت-پىراقىدىن خالاس بولسۇن. ئۇ بىچارە ياشانغان ئاتىمىز ئاش-سۇدىن قېلىپ يامان بىتاقەت بولۇپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن قالغان تۇققانلارمۇ غەمكىن بولۇشتى. ئۇلار ئاخىرى قۇدۇق بېشىغا بارماقچى بولۇپ سۆزلىشىپ يولغا راۋان بولدى. دەل شۇ پەيتتە لەنىتى شەيتان بىر ياخشى كىشى سۈرىتىدە بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئۇدۇلىدىن چىقىپ يولۇقتى ۋە سورىدى:

— نەگە كېتىۋاتىسىلەر؟

— يۇسۇپنى قۇدۇقتىن چىقارغىلى كېتىۋاتىمىز، — دېيىشتى ئۇلار.

چاقىردى. ئىككى ئادەم بولۇپ تارتسىمۇ كۆچى يەتمىدى. ئۇ-
لار مالىكنىمۇ چاقىردى. ئۈچ يىلەنمۇ تارتالماي بەك كۈچىدى
جەبرائىلنىڭ مەدىتى بىلەن ئۇلار تارتىپ ئالالىدى. سوغا قۇ-
دۇقنىڭ لىۋىگە يەتكەندە ئۇلار قارىسا، ئاسماندىكى ئاي سوغىنىڭ
ئىچىدە ئولتۇرۇپتۇ.

مالىك ئۆز قۇللىرىغا قاراپ دېدى:

— بۇ نىمە بىشارەتتۇر؟ نەچچە يىلدىن بۇيان بۇ قۇلنىڭ
كويىدا يۈرەتتىم، بۈگۈن تاپقان بولسامۇ قورقۇۋاتىمەنغۇ؟
باشقا كارۋانلار بۇنى بىزدىن تارتىۋالارمىكىن؟ ئەمدى بىز
ئۇلارغا «كىشىلەر ئامانەت بەردى، مىسىرغا ئاپىرىپ ساتىمىز»
دەيلى.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى باشقا سودىگەر-
لەرنىڭ قېشىغا ئېلىپ باردى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى قۇدۇقتىن
تارتىپ ئالغانلار بەشىرە ۋە مۇبەششىر ئىدى، بۇ ئىككىسى
مۇسۇلمان بولدى. بۇلار ھەبەش ئىدى، يۈز - كۆزلىرىنى
يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قوللىرىغا سۈرتكەن ئىدى، يۈز - كۆز-
لىرى ئاقاردى. ئاندىن ئۇلار سەجدە قىلغىلى تۇرغان
ئىدى، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا:

— مېنى ۋە سىلەرنى ياراتقان ئىگىمىز بار، شۇنىڭغا سەج-
دە قىلىڭلار، - دېدى.

ئۇلار سودىگەرلەرنىڭ قېشىغا بارغاندا، سودىگەرلەر:

— ئەي مالىك، بۇ قۇلنى نەدىن ئالدىڭ؟ - دەپ سورىدى.

— بىر دوستۇم ئامانەت بەردى، مىسىرغا ئېلىپ بارىمەن، -
دېدى مالىك. سودىگەرلەر:

ھاۋاسى بولمايدىكەن، ئەھلى-ئەۋلادىڭمۇ زەردار بولىدىكەن،— دېدى تەبىرچى.

مالىك خۇشال-خۇرام بولۇپ، سەدىقە قىلىپ، شام تەرەپكە راۋان بولدى. ئۇ يەردىن كېنەئانغا كېلىپ، بىر نەچچە ۋاقىت كۈتۈپ ياتتى. لېكىن، ئۇنىڭ كۆرگەن چۈشىنىڭ تەبىرى ھاسىل بولۇشتىن ھېچقانداق نىشان كۆرۈلمىدى. ئۇ، يەنە شاھقا باردى. ئۇ، شۇ قۇلنى تەلەپ قىلىپ يۈرەتتى. كېيىن ئۇ شاھدىن مىسىر تەرەپكە ياندى. ئۇ چاغدا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام تېخى قۇدۇقتا ئىدى. مالىك زىغىرنىڭ كارۋانلىرى يولدىن ئادىشىپ قالدى. جەبرائىل ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ توگىسىنىڭ نوختىسىنى تۇتۇپ، بۇ قۇدۇق بار باياۋانغا ئېلىپ كەلدى. تاڭ ئاتقاندا بۇ كارۋانلار يولدىن ئېزىپ قالغانلىغىنى بىلدى. بۇ چۆلنىڭ ھەددى-پايانى يوق ئىدى. ھېچيەردە سۇ يوق ئىدى. مالىك ئىككى قۇلنى سۇ تېپىشقا بۇيرىدى. ئۇلار ھەر تەرەپنى ئىزلەپ يۈرۈپ ئاخىرى بۇ قۇدۇقنى تاپتى. قۇللار قۇدۇققا سوغا سالدى ۋە سۇ تارتىپ ئالدى، ئىككىنچى قېتىم يەنە سۇ تارتىپ ئالدى، 3-قېتىمدا جەبرائىل ئەلەيھىسسالام كېلىپ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا سالام ئېيتتى ۋە:

—ئەي يۈسۈپ، ئۆزەڭنى سوغىغا سالغىن،— دېدى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام سوغىغا چىقتى.

— ئەي يۈسۈپ،— دېدى جەبرائىل ئەلەيھىسسالام،— ئېسىڭدە بارمىكىن، پالانى مەھەلدە ئۆزەڭنى ئەينەكتە كۆرۈپ باھا قويغان ئىدىڭ، ئەمدى ئۆز باھايىڭنى كۆرگىن.

قۇللار كۈچەپ تارتقان بولسىمۇ كۈچى يەتمىدى، يەنە بىرسىنى

مالىك دەرھال 18 پۇچەك يارماق بەردى. بۇ پۇل شۇ ۋاقتىدا 4 سەرلىك يارماقنىڭ باھاسى ئىدى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇنداق كەم باھادا سېتىلىشىغا نېمە سەۋەپ بولدى؟

جاۋابى شۇكى، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى ئەينەككە قاراپ: «ئەگەر مەن قۇل بولۇپ قالغان بولسام، مېنى ھېچكىم سېتىۋالالمايدىكەن، مېنىڭ باھايىمغا يېتەلمەيدىكەن» دەپ پەخىرلەنگەن ئىدى. شۇ سەۋەپتىن ئۇ 18 پۇچەك يارماققا سېتىلدى.

بىس! يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاكىلىرى بەيئى شەرئى ① قىلىشتى، پۇلدىن ھەر قايسىسى ئىككى يارماقتىن ئېلىشتى، يەھۇدا ئالمىدى. بۇلار يەنە:

— ئەي مالىك، بۇنى ساڭا ساتتۇق، لېكىن، 3 شەرتىمىز بار: بىرىنچىسى، ئايىغىغا زەنجىر سالغىن؛ ئىككىنچىسى، قاتتىق ياغاچقا مىندۈرگىن؛ ئۈچىنچىسى، يىراق يەرگە ئاپىرىپ ساتقىن، — دېيىشتى.

مالىك قوبۇل قىلدى.

شەمئۇن ھۆججەت يازدى:

«بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىم. بىزكى ياقۇپ پەيغەمبەرنىڭ ئوغلانلىرى: بىرىنچى روبىل، ئىككىنچى شەمئۇن، ئۈچىنچى يەھۇدا، تۆتىنچى لاۋىيە، بەشىنچى جاۋدان، ئالتىنچى يەشەجەر، يەتتىنچى زىيالۇن، سەككىزىنچى قازورا، توققۇزىنچى نەفتال، ئونىنچى دانە، ئىسمىمىز يېزىلغان بۇ 10 كىشى يۇسۇپ ئاتلىق قۇلىمىزنى مالىك زىغىر خەزائىنىغا 18 پۇچەك يارماققا ساتتۇق.

---

① بەيئى شەرئى — شەرىئەت سودىسى مەنىسىدە — م.

— بۇ ئوغۇل قۇل ئەمەس ئىكەن، سەن بۇنى ئوغرىلاپ قاچ-
قاندەك تۇرىسەن، - دەپ تۇراتتى، دەل شۇنىڭ ئۈستىگە ياقۇپ
ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغۇللىرى يېتىپ كېلىشتى. ئۇلار كارۋانلارنىڭ
يۇسۇپنى قۇدۇقتىن چىقارغانلىقىنى كۆرۈپ، مالىكقا:

— بۇ، بىزنىڭ قۇلىمىز، قېچىپ كەتكەن ئىدى، - دېدى.
يەھۇدا يۇسۇپكە: سەن بۇلارنىڭ قۇلى ئەمەسمۇ؟ دەپ ئىشارەت
قىلغان ئىدى، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام: «راست، مەن بۇلارنىڭ قۇ-
لى ئىدىم» دەپ جاۋاپ بەردى.

— بۇ قۇلنى ساتامسىلەر؟ - سورىدى مالىك.

— ساتىمىز، - دېيىشتى ئوغۇللار.

مالىك ئالماقچى بولدى.

— بۇ قۇلنىڭ ئۈچ ئەيىۋى بار. شۇ ئەيىۋى بىلەن ئالسىڭىز
ساتىمىز، - دېيىشتى ئوغۇللار.

مالىك ئۇنىڭ ئەيىۋىنى سورىدى.

— بىرىنچى ئەيىۋى ئوغرى، ئىككىنچى ئەيىۋى قاچقاق،
ئۈچىنچى ئەيىۋى يىغلاڭغۇ، - دەپ جاۋاپ بېرىشتى ئوغۇللار.

مالىك ھەر قانداق ئەيىۋى بولسا كۆتۈرۈپ ئالماقچى
بولدى ۋە ئۇنىڭ باھاسىغا بېرىش ئۈچۈن ئات - توگە تەرەپكە
ماڭغان ئىدى، ئوغۇللار:

— بىزگە ئۇنداق نەرسە كېرەك ئەمەس، بىز بۇنىڭدىن
بەكمۇ زېرىككەنمىز، بىزگە ئازراق نەرسە بېرىپ رازى قىلسىڭىزلا
بولىدۇ، - دېيىشتى.

مالىك «قانچە سورىسام بولار؟» دەپ تۇرغاندا:

— 18 پۇچەك يارماق بېرىپ ئېلىڭ، - دېيىشتى ئۇلار.

سەھەردە كارۋان ماڭمەقچى بولدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسا-
لام مالىكتىن رۇخسەت سورىدى:
— ئەي مالىك، بىر كىشى قوشاق، ئاكىلىرىم بىلەن
خوشلىشىپ كەلسەم، كىچىكلىكىمدىن تارتىپ ئۇلار بىللە
چوڭ بولغان ئىدىم.
— ئۇلار سېنى قۇلىمىز، دەپ ساتتى، سەن ئۇلارنى ئا-
كام دەيسەنغۇ؟ - دېدى مالىك ۋە بىرەيلەننى قوشۇپ ئەۋەتتى.
يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئايىغىغا زەنجىر سېلىنغان ھالدا
يىقىلىپ - قوپۇپ، ئاكىلىرىنىڭ ئالدىغا باردى. يۈسۈپ ئەلەيھى-
سسالامنى بۇ ھالدا كۆرگەن ئاكىلىرى ئۇيالغانلىقىدىن يۈزىگە
قارىيالماي ئارقىسىنى قىلىپ تۇرۇشتى.
— ئەي قېرىنداشلىرىم، بۇ ئىشنى ماڭا قىلدىڭلار، باشقا
كىشىلەرگە ھەرگىزمۇ قىلماڭلار. قېرى ئاتامدىن مېنى ئايرىۋەت-
تىڭلار، قىيامەت كۈنى نېمە دەپ جاۋاپ بېرەرسىلەر؟ تەقدىر
ئىلاھى شۇنداق ئىكەن، ئەمدى رىزادىن باشقا چارە يوق، -
دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، - ئاتامغا مەندىن سالام ئېيتىڭلار،
ئاتام مەن ئۈچۈن كۆپ ھەسرەت - نادامەت چېكىدىغان بولدى-
دە ئەمدى.
يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ھەر قايسى ئاكىسى بىلەن ئايرىم-
ئايرىم خوشلىشىپ، نۆۋەت يەھۇداغا يەتكەندە، يەھۇدانىڭ
بويىنىنى قۇچاقلاپ تۇرۇپ، قاتتىق ئاۋاز بىلەن ھۆ تارتىپ يىغ-
لىۋەتتى ۋە شۇنداق دېدى:
— ئەي، جاندىن ئېزىز قېرىندىشىم! ماڭا ھەممىدىن
ئارتۇق مېھرىۋان ئىدىڭىز، ئەمدى ياشىنىپ قالغان ئاتامغا

ئوغرى، قاچقاق، يىغلاڭغۇ دېگەن بۇ 3 ئېيىۋنى ئېيتتۇق. 3 ئېيىۋى بىلەن قوبۇل قىلدى. ئايىغىغا زەنجىر سالغاي، قاتتىق ياغاچقا مىندۇرگەي، يىراق يەرگە ئاپىرىپ ساتقاي، دېگەن 3 شەرتىمىزنىمۇ قوبۇل قىلدى.»

ئۇلار بۇ خەتكە موھۇرىنى بېسىشتى ۋە يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى مالىك زىغىر خەزانىغا تاپشۇردى.

*

نەقىل كەلتۈرۈلۈشىچە: پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەت ئەلەيھىسسالام زامانىدا بىر قېتىم ھېيت بولدى. رەسۇلىللا ھېيتكادىن كېلىۋاتقاندا ئۇششاق بالىلار: «بىزگە ھېيتلىق ياڭاق ئېلىپ بېرىڭ» دەپ تۇرۇۋالدى. رەسۇلىللا بەكمۇ تەڭلىكتە قالدى. ئاخىرى: «مېنى سېتىڭلار، بىر كىشى ياڭاق بېرىپ ئالىدۇ» دېدى. ئۇ گۇدەكلەر رەسۇلىللانىڭ ئېتىكىنى تۇتۇشۇپ تۇرغان ئىدى، ھەزرىتى ئومەر كۆرۈپ قېلىپ، بالىلارغا ھەيۋە قىلدى. رەسۇلىللا: «بۇ بالىلار مەندىن ياڭاق تىلىدى، مېنى ياڭاققا ساتماقچى بولدى» دېدى. ھەزرىتى ئومەر 6 ياڭاق بېرىپ ئالدى. رەسۇلىللا: «مىڭ رەھمەت بۇرادىرىم، يۇسۇپكە ئاكىلىرى يىگىرمە دەرھەم باھا قويۇپ، 18 دەرھەمگە ساتقان ئىدى» دەپ شۈكرى قىلدى.

*

ئەمدى مەقسەتكە كېلىمىز: ئاكىلىرى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى مالىك زىغىرغا تاپشۇرۇپ قايتىدىغان بولدى. لېكىن، يەنە: «مۇبادا يۇسۇپ قېچىپ ئاتىمىزنىڭ ئالدىغا بارسا، بىزنى شەرمەندە قىلىپ قويمىسۇن» دەپ ۋەھىمە قىلىپ، كارۋان ئۇزاپ بولغىچە ئۇيىگە قايتماي توختاپ تۇردى.

— ئەي ئانا، سىزدىن ئايرىلىپ، يەنە ئاتامدىن ئايرىلدىم، يەنە تېخى قۇل بولۇپ سېتىلدىم. نازۇك بەدىنىم ئۇرۇقلىدى ۋە ياغاچ لىڭگىچاق ئۈستىمدە يەنجىلدى، قول - ئاياقلىرىم ئېغىر زەنجىردە جاراھەتلەندى. ئاھ، مېھرىۋان ئانا، كاشكى تىرىك بولغان بولسىڭىز مۇشۇ ھالىمنى كۆرگەن بولاتتىڭىز، - دەپ، پەلەكنىڭ جەبىر - جاپالىرىدىن شىكايەت قىلىشقا باشلىدى.

ئەپلەھ نېرىراق بېرىپ قارىسا، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام توگىدىن چۈشۈپ قېچىپتۇ. بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان مالىك:

— ساتقان كىشىلەرمۇ قاچقاق دېگەن ئىدى. ئىزدەپ تېپىڭلار، - دەپ بۇيرىدى. ھەممىسى تەرەپ - تەرەپتە ئىزدەشتى.

ئەپلەھ يېتىپ كېلىپ قارىسا، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بىر قەۋرىنى قۇچاقلاپ ياتقان ئىكەن. ئەپلەھ زالىم ھەبەش ئىدى، ئۇ: «ھۇ، ئوغرى قول!» دەپ تىللاپ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى بىر كاچات ئۇردى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ئوت چاقناپ كەتتى. ئەپلەھ ئۇنى پۇتىدىن سۆرەپ ئېلىپ باردى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆزىگە ئالەم قاراڭغۇچىلىق بولۇپ كۆرۈندى، ئېغىز - بۇرۇنلىرىغا توپا كىردى، كۆڭلى دەرت - ئەلەمگە تولدى. ئۇ، ھاجەتلەرنى راۋا قىلغۇچى قازى - تەڭرىنىڭ دەرگاھىغا سېغىنىپ يىغلاپ تۇرۇپ مۇناجات قىلدى:

ئىلاھا قادىرا، بىچارىدۇرمەن،
ئانامدىن ئايرىلىپ ئاۋارىدۇرمەن.

پەرزەنتلىك خىزمىتىنى يەتكۈزۈك، ئىنىسىم بۇنيامىن ۋە زەينە ئىسىملىك سىڭلىمدىن قېرىنداشلىق مېھرىنى ئۈزمەي، ئۇلارغا ھەمىشە شەپقەت قىلىپ تۇرغايسىز.

ئۇندىن كېيىن ھەممەيلەنگە قاراپ يەنە:

— سىلەر سالغان جاپا ياتلارنىڭ ۋاپاسىدىن ياخشىراقتۇر، غېرىپلىق يېرىگە بېرىپ قانداقمۇ جان ساقلارمەن؟ ھېلىمەم رەھىم قىلىپ مېنى يات كىشىلەردىن ئايىرىپ ئالساڭلار، — دەپ نالە - پەرياد قىلدى.

لېكىن، ئاكىلىرى قوبۇل قىلمىدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا قارىغان پېتى يولغا چۈشۈپ، مالىك زىغىرنىڭ قېشىغا كەلدى، كارۋان قوزغالدى. مالىك يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى بىر قاتتىق ئىگەرگە مىندۈردى - دە، يولغا راۋان بولدى.

مالىك يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى ئەپلەھ ئىسىملىك بىر قۇلغا تاپشۇردى. ئۇلار يولدا كېتىۋېتىپ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئانىسىنىڭ قەۋرىسى بار جايغا يېتىپ كەلدى. قەۋرىنى كورۇپ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامدا شۇنداق بىر روھىي - ھالەت يۈز بەردىكى، پۈتۈن ئەزالىرى سۇ بولۇپ، بەدەنلىرى قوغۇشۇندەك ئېرىپ، سىماپتەك لىغىلداپ، تاقەتسىز لىك بىلەن: «ئاھ ئاتام، ئاھ ئانام!» دېگىنىچە ئۆزىنى توگىدىن تاشلىدى. ئانىسىنىڭ قەۋرىسىنى قۇچاغلاپ، ئاپتاپتەك يۈزىنى قارا تۇپراققا قويۇپ، ئاھ دەردىڭ! دەپ يىغلاپ كەتتى. ئۇنىڭ يىغىسىدىن تەسىرلەنگەن ھاۋادىكى قۇش، دەريادىكى بېلىقلارمۇ پىغانغا چۈشتى. ئۇ، مۇبارەك يۈزىنى ئانىسىنىڭ مۇبارەك قەۋرىسىگە سۈركەپ يىغلاپ:

كوپ ئەلەم قىلدى، پەراق ئوتىدا كويگەن ۋۇجۇدۇمنى تېخىمۇ ئورتىدى. بىر بالا ئەۋەتىپ كارۋان خەلقىغە ئوز قۇدرىتىمنى كورسىتىپ قويساك نە بولغاي، دەپ دۇئا قىلدى.

ئۇنىڭ دۇئاسى ئىجاۋەت بولۇپ، دەرھال شامال چىقتى، ئالەمنى قارا بوران باستى، جىمى جاھاننى قاراڭغۇلۇق قاپلىدى. بوران ھەر سائەت سېرى كۈچەيدى. يۇرۇق كۈندۈز قاراڭغۇ كېچىگە ئايلاندى. بوران يەرنىڭ تاش - تۇپرىغىنى ئۇچۇرۇپ، كوزگە ئۇرۇپ، ھېچكىمنى كوز ئاچتۇرمىدى. كارۋان يولنى يوقىتىپ قويدى. مالىك زىغىر كارۋانلارنى يىغدى ۋە شۇ جايغىلا چۈشۈردى. ھەممىسى مال ۋە جاندىن ئۈمىت ئۈزگەن ئىدى. شۇڭا، ئۇلار جىق نەرسىلەرنى نەزىرىگە ئاتىدى.

— بۇ كارۋان ئىچىدە خۇداغا گۇناھ قىلغان كىشى بولسا، تەۋۋە قىلسۇن، بىرەر ئادەمگە ئازار بەرگەن كىشى بولسا، ئوزرە ئېيتسۇن، خۇدا بۇ بالالارنى دەپئى قىلسا ئەجەپ ئەمەس، — دىدى مالىك.

ئەپلەھ مالىكقا ئەھۋالنى بايان قىلدى. مالىك دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ، ئالاھىدە يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ:

— ئەي يۇسۇپ، ئەپلەھ دىگەن قۇل سېنى بىلمەسلىكتىن بىئەدەپلىك، بىھۆرمەتلىك قىلغان ئىكەن، سەن ئەپۇ قىلىپ، ئۇنىڭ گۇناھىدىن ئوتكىن. شۇندا بۇ بالا بىزدىن دەپئى بولسا ئەجەپ ئەمەس، — دىدى ۋە ئەپلەھنى ئېلىپ كېلىپ يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايىغىغا يىقىتتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئەپلەھنىڭ گۇناھىنى ئەپۇ قىلدى ھەم كوڭلى ئېچىلىپ كۈلدى.

ماڭا سەندىن بولەك پەريادرەس ① يوق،
ماڭا رەھىم ئەيلىمەككە ھېچكىشىم يوق.

بىلەلمەسمەن ئۇزۇم نەدۇر گۇناھىم،
پاناھىڭغا سېغىنارمەن ئىلاھىم.
بالالار كەلتۈرەرسەن ھەرنە قاتتىق،
قىلارسەن خەلق ئارىسىدا ئۇياتلىق.

ئۇنىڭ نالە ـ زارىنىڭ تەسىرىدىن ئاسمانـدىـكى مالا-ئىكىلەرمۇ:

ـ خۇدايا ـ خۇداۋەندا، بۇ يېتىم بىچارىنىڭ ھالىغا يەت-كىن. بۇنىڭ نالىسىگە قۇلاق سېلىشقا بىزدە تاقەت قالمىدى، ـ دەپ مۇناجات قىلىشتى.

ئۇنىڭغا جاۋابەن تەڭرىدىن:

ـ ئەي پەرىشتىلەر، مەن سىددىقىم②نى سىناپ كورۈۋا-تىمەن، مېھنەت ـ مۇشەققەت بوتىسىغا سېلىپ ئېرىتىپ، تازا-ساپ قىلىپ چىقىمەن، ـ دەپ خىتاپ كەلدى.

شۇ ئەسنادا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام يەنە مۇناجات قىلىپ:

ـ ئىلاھا خۇداۋەندا، مەن ئانامنىڭ پىراقىدا مېھنەت ۋە مۇشەققەتتە كەلسەم، ئۇنىڭ ئۇستىگە سەرگەردان بولغان تۇر-سام، مېنىڭ يۈزۈمگە كاچات ئۇرۇپ ئەپلەھ دىگەن قـۇل ماڭا

① پەريادرەس ـ دەردى ـ ھالىغا يەتكۈچى دىگەن مەنىدە ـ م.

② سىددىق ـ راست كىشى، راسـت سـۆزلىگۈچى مەنىسىدە ـ م.

شۇنداق قىلىپ مىسىرغا بېرىشقا بىر كۈنلۈك يول قالدى. ئۇ يەردە بىر بۇلاق بار ئىدى، كارۋانلار شۇ بۇلاقنىڭ لېۋىگە چۈشتى. مالىك:

— ئوغلۇم يۈسۈپ! سۇغا چۈشۈپ، يولنىڭ تـوپا - چاڭ-لىرىنى يۇغىن، ساڭا شاھانە كىيىملەر كەيگۈزىمەن. ئـەتە ھەممە ئادەم سىزنىڭ ئالدىمىزغا چىقىدۇ، - دىدى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بۇلاقنىڭ لېۋىگە كېلىپ كىيىملىرىنى يەشكەن ئىدى، ئۇ بۇلاقتىن بىر ئەجدىھا چىقىپ ياتتى، ھەممە يە-لەننىڭ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۇچۇن ئىچى ئاغرىدى، ھەممە يە-لەن ئەپسۇسلاندى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام سۇغا چۈشۈپ چىقىپ كىيىملىرىنى كىيىپ بولغىچە ئۇ ئەجدىھا بۇلاق بـويىدا ياتتى، ئاندىن كېيىن غايىپ بولدى. ئۇ، ئەسلىدە بىر پەرىشتە ئىدى.

يەنە بىر راۋايەتتە ئېيتىلىشىچە، مالىك خىزمەتكارلىرىغا: يۈسۈپنى دەريا بويىغا ئاپىرىپ سۇغا چۈشۈرۈپ، كوكۇللىرىنى تاراپ، يولنىڭ چاڭ - تۇزاڭلىرىدىن پاكلاڭلار، - دىپ بۇيرى-دى. خىزمەتكارلار يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى دەريا لېۋىگە ئېلىپ كەلگەن ئىدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام:

— ئىلاھـا خۇداۋەندا، بىر پەردە بولسا ئىدى، بەدىنىمنى ھېچكىمى كورمىسە بولاتتى، - دەپ مۇناجات قىلدى.

ئاللاتائـالا ئىن مىجان ئاتلىق بىر بېلىققا ئەمىر قىلدى. بېلىق كېلىپ دەريا لېۋىدە تۇرۇپ، قۇيرىغى بىـلەن پەردە ھا-سىل قىلىپ تۇردى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بەدىنىنى ھېچكىم كورمىدى. ئۇ بېلىق ئاللاتائالاغـا مۇناجات قىلىپ دىدىكى:

— ئىلاھا، يۈسۈپنىڭ ھەققى - ھـورمىتىـدىن ماڭا بىر

شۇ زامان بوران پەسلىدى، ھاۋا ئېچىلدى، ئاپتاپ چىقىپ ئا-
لەم روشەن بولدى. ھەممە كارۋان ئەھلى خوشاللاندى. مالىك
بۇ كارامەتنى كورۇپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا ئىززەت - ئىكرام
قىلىشقا باشلىدى. ئۇ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قول - پۇتىدى-
كى زەنجىر - كىشەنلەرنى ئېلىپ، ئۇستىگە شاھانە كىيىملەر
كەيگۈزدى. كوپ ئىززەت - ھورمىتىنى قىلىپ كوڭلىنى ئالدى.
ئۇ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى ئىززەتلەپ بىر سىمىز تۇگىگە مىن-
دۇردى ۋە:

— ئەي ئوغلۇم يۇسۇپ، سەن ھەممە كارۋانلارنىڭ ئال-
دىدا ماڭغىن، باشقىلار سېنىڭ كەينىڭدىن ماڭسۇن، - دىدى.

ئۇلار يولغا چىقىشتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ماڭغان چېغى-
دا، ھەمىشە ئۇنىڭ ئۇستىدە بىر بولۇت سايە چۇشۇرۇپ بارات-
تى، كارۋانلار بۇ ئىشتىن ھەيران بولۇشاتتى. كارۋانلار
مالىكقا:

— ئەي مالىك، بۇ ئوغۇل خۇداغا يېقىن ئىكەن، بۇنىڭ
كوڭلىنى ھەرگىز ئاغرىتمىغىن، - دىيىشتى.

مالىك يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامدىن سورىدى:

— ئەي يۇسۇپ، قايسى كۇنى تۇگىدىن چۇشۇپ قېلىپ
قاچماقچىمىدىڭ؟

— نەئۇزۇبىللا ① ھەرگىز قاچمايتتىم، دىدى يۇسۇپ
ئەلەيھىسسالام، - يول ئۇستىدىكى گورىستاندا ئانامنىڭ قەۋرىسى
بار ئىدى، ئۇنىڭ بىلەن ۋىدالىشىش ئۇچۇن بارغان ئىدىم.

*

① نەئۇزۇبىللا — پاناھ تىلەيمەن دىگەن مەنىدە — م.

يۇسۇپتە بولدى. بىرپارچە ئاق بۇلۇت يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بېشىغا سايە چۈشۈرۈپ كېلىۋاتاتتى. ھەممە خەلق ئىنتىزار ۋە شەيدا بولۇشقان ئىدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى بىر كۆرگەنلەر يەنە بىر كۆرۈشنى ئارزۇ قىلىشاتتى. ھەممىسى يۇسۇپ ئەلەي - ھىسسالامغا خېرىدار بولدى. ئۇلار ئالتۇن - كۈمۈش، ئۈنچە - مارجان، ئات - كالىلىرىنى، ھەتتا ئۆز جانلىرىنى بېرىپ ئۇنى سېتىۋالغىسى كەلدى.

مالىك يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى ئۆز ئۆيىگە باشلاپ كىرىپ، پەردە ئىچىدە ئولتۇرغۇزدى.

نەقىل كەلتۈرۈلۈشىچە، ئۇ يىللاردا مىسىر خەلقىنىڭ ھالى تولىمۇ خاراپ ئىكەن؛ نىل دەرياسىنىڭ سۈيى كېمىيىپ كېتىپ، قۇرۇقلۇققا سۇ چىقمىغاچقا، دەل - دەرەخ ۋە زىرائەتلەرنىڭ كۆپى قۇرۇپ كەتكەن ئىكەن. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام مىسىرغا بارغاندىن كېيىن، سۇلار چىقىپ، دەرەخلەر كۆكىرىپ، ئاچلار تويۇپتۇ، يالىڭاچلار كىيىنىپتۇ.

شۇنداق قىلىپ مالىك يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئولتۇرغان سارايىنىڭ ئۈستىگە ئالتۇن قۇببە چىقاردى، بىر مەنزىرىلىك ئايۋاننى نەقىشلەپ شاھلارغا مۇناسىپ گىلەم - بىساتلارنى سالدى. ئالدى تەرەپكە كەڭ مەيدان ياساپ، 4 تەرەپنى دائىرىگە ئالدى. جۈمە كۈنلىكى ھەممە خەلق شۇ يەرگە يىغىلدى. مىسىر پادىشاسى - رويان شاھ ئىدى، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ خەۋىرى ئۇنىڭغا ئاڭلانغاندىن كېيىن، ئۇ:

— بېرىپ كۆرۈپ كەلگىن، كىشىلەر ئېيتقاندەك بولسا مەن ئالىمەن، - دەپ بىر ئادەم ئەۋەتتى. ئۇ كىشى بېرىپ كۆرۈپ:

نەرسە كارامەت قىلغىن، جىمى بېلىقلار ئىچىدە ئەڭ نامدارى بولاي، تا قىيامەتكىچە نامىم ئۆچمىسۇن.

ئاللاتائالا ئۇ بېلىققا ئىككى پەرزەنت ئاتا قىلدى، ئۇنىڭ بىرسى يۇنۇس ئەلەيھىسسالامنى 40 كۈن قورسىقىدا ساقلىدى، بىرسى سۇلايمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈزۈكىنى قىرىق كۈن قورسىقىدا ساقلىدى.

شۇنداق قىلىپ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام سۇدىن چىقىپ مالىكنىڭ ئالدىغا كەلدى، ئۇنىڭ ھۆسنى تېخىمۇ چىرايلىق بولۇپ كەتكەن ئىدى. مالىك ئۇنى بۇ ھالدا كۆرۈپ، يەنە شاھانە تونلارنى كەيگۈزدى. بېشىغا ئالتۇن تاج كەيگۈزدى ۋە بىلىگە بېزەكلىك كەمەر باغلىتىپ، مەپىگە ئولتۇرغۇزغان ئىدى، بىر ھۆسنى مىڭ بولۇپ كەتتى. ھەممە خەلقنىڭ كۆزى خىرە، ئېقىللىرى لال بولۇپ قالدى. شاملىقلار شام يولىنى ئۇنتۇپ، ھەممىسى مىسىرغا كېلىشتى.

*

مالىك يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا ياخشى تونلارنى كەيگۈزۈپ، زىبۇ - زىننەتلەر بىلەن مەپىگە ئولتۇرغۇزۇپ، ھەممىنىڭ ئالدىدا ماڭدۇرۇپ، مىسىرغا ئۇزاتقان چاغدا، مىسىر خەلقىنىڭ قۇلىقىغا: «مالىك زىغىر خەزائى ئاسماندىكى ئاينى ئېلىپ كەلگەن ئىمىش، ھەر كىم ئۇنىڭ يۈزىگە قارىسا، كۆزى خىرە بولار ئىمىش، ئۇنىڭ ھۆسنى - جامالىدىن ئاي بىلەن كۈننىڭ يۈزى قارىيىپ كېتەر ئىمىش» دېگەن خەۋەر بېرىپ يەتكەن ئىدى. مىسىرنىڭ بارلىق چوڭ - كىچىك ۋە ئەر - خوتۇنلىرىنىڭ ھەممىسى تاماشا كۆرۈش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئالدىغا چىقتى، ھەممە كىشىنىڭ كۆزى

ۋە خۇشخۇي بولماس، باھاسىغا يېتىپ ئالىدىغان كىشى بارمى-دۇر؟

ئۇنى ئاڭلىغان يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام مەرۋايىتتەك كۆز ياشلىرىنى ئاققۇزۇپ تۇرۇپ:

— ھەي جاكاچىلار! ئۇنداق دېمەڭلار؛ دۆۋلەتمەن، غېرىپ، ئاجىز، ئورۇق، مىسكىن قۇلنى ئالىدىغانلار بارمۇ؟ دەڭلار؛ ئۇ-رۇق - تۇققان، ئاتا - ئانىسىدىن ئايرىلىپ ئەسىر بولغان قۇلنى ئالىدىغانلار بارمۇ؟ دەڭلار - دېگەن ئىدى، جاكاچى دەللاللار:

— بىز راس گەپنى قىلىمىز، - دېيىشتى.

— ئۇنداق بولسا، - دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام، - راستىنى ئېيتىدىغان بولساڭلار ئىبراھىم خەلىلۇللانىڭ ئەۋرىسى، ئىسھاق نەبىيۇللانىڭ نەۋرىسى، ياقۇپ ئىسرائىلۇللانىڭ ئوغلى يۇسۇپ سىددىقۇللانى ئالىدىغانلار بارمۇ؟ - دەڭلار.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان جاكاچىلار ھەيران بولۇپ تۇرۇشۇپ قالدى. مالىك زىغىرنىڭمۇ كاللىسىدىن ھوشى قاچتى. ئۇ، كېلىپ يىغلاپ تۇرۇپ دېدى:

— ئاشۇ كۈنى بۇ سوزنى مەلۇم قىلغان بولسىڭىز، مەن قۇل دەپ ئالمىغان بولاتتىم، قۇل دەپ شان - شوھرەت قىلمىغان بولاتتىم، ئەمدى ئىش بۇ يەرگە يەتكەندە نېمە قىلماق كېرەك؟

— ئۇ چاغدا، مەن قۇل دېمىگەن بولسام ئۇلار مېنى ئۆلتۈرەتتى. ئۆز ئېتىقادىمدا خۇدانىڭ قۇلىمەن، دەپ شۇنداق دېگەن ئىدىم، - دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— كىشىلەر ئېيتقاندىن يۈز چەندان ئارتۇق ئىكەن، — دەپ تەرىپلەپ كەلدى.

شاھ رويياننىڭ بىر ۋەزىرى بولۇپ، ئىسمى ئېزىزى مىسرى دەپ ئاتىلاتتى. شاھ روييان ئېزىزى مىسرىگە:

— بېرىپ، ئۇ قۇلنى كۆرۈپ كەلگىن، بىزدىن باشقا كىشىگە بەرمىسۇن، — دەپ بۇيرىدى.

ئېزىزى مىسرى كېلىپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ تەخت ئۈستىدە ئىززەت — ھۆرمەت، تاجى — دۆلەت، شانۇ — شەۋكەت ۋە ھۆسنى — لەتاپەت بىلەن ئولتۇرغىنىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا جان — دىلى بىلەن ئاشىق — شەيدا بولدى، ئۇنىڭ كاللىسىدىن ئەقلى — ھوشى ئۇچتى ۋە سۆزلىگۈدەك تاقىتى قالمىدى. ئۇ، مالىك زىغىرغا رويياننىڭ سۆزىنى ئېيتىپ قويۇپ قايتىپ كەلدى. ئەتىسى مالىك زىغىر يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا يەنە باشقا رەڭلىك سەرپا كەيدۈردى. ئۈستىكى كىيىمىنىڭ توپىسىگە گۆھەر بىلەن كۆز قويۇپ تەييارلانغان شاھانە ئالتۇن كەمەرنى باغلاپ، خۇددى مەست تاۋۇستەك① جابدۇدى ۋە بازارغا ئېلىپ بېرىپ قىممەت باھالىق بىساتلار ئۈستىگە ئالتۇن كۇرسى قويۇپ ئولتۇرغۇزدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۆسنى — لەتاپىتى تېخىمۇ زىيادە بولۇپ كەتكەچكە، كىم كېلىپ كۆرسە بىجانىدىل خېرىدار بولاتتى. مالىك زىغىر ئىككى جاكاچى ئەپكەلدۇرۇپ جاكالاتتى. جاكاچىلار توۋلاپ تۇرۇپ دېيىشتى:

— قۇل ئالىدىغانلار بارمىدۇر؟ بۇ، شۇنداق بىر لەتاپەتلىك ۋە خۇشچىراي قۇلكى، ئادەم پەرزەنتى بۇنداق ساھىپ جامال

① تۈزدەك گۈزەل — چىرايلىق مەنىسىدە — م.

بۈگۈننىڭ خارلىقىنى تارتسۇن، تاڭلىنىڭ ئىززىتىنى كۆرسۇن.
بۈگۈن مەن ئالاي دېگەن خېرىدارلار تاڭلا مەن سېتىلاي دەپ
ئىنتىزار بولسۇن، دېگەن پەرماننى يەتكۈزدى.

*

شۇنداق قىلىپ، پادىشا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى كۆردىۋە:

— يۈزۈڭدىن نىقابىڭنى ئالغىن، — دەپ بۇيرىدى، ئۇ نىقابىنى ئالغان ئىدى، پادىشا كۆرۈپ زوقلاندى.

زۇلەيخامۇ ئەشۇ جايدا بار ئىدى. ئۇنىڭ كۆزى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا چۈشتى. ھېكايەتتە شۇنداق كەلتۈرۈلۈپتىكى، زۇلەيخا ئېزىزى مىسىرنىڭ خوتۇنى بولۇپ، ئۇزى يەمەن پادىشاسىنىڭ قىزى ئىدى. ئۇ 7 ياش ۋاقتىدا بىر چۈش كۆر- دى، چۈشىدە: ئۇ ئەشۇ ھۆسنى - لاتاپەت، سەرۇپا ۋە تاج بىلەن تۇرغان يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى كۆرۈپ، جان-دىلى بىلەن ئاشىقى - شەيدا بولۇپ قالغان ئىدى. شۇندىن كېيىن ئۇ پىراق ئوتىغا چىدىماي، كىيىملىرىنى يىرتىپ، بەدىنىنى چىشلىۋالى- دىغان بولۇپ قالدى. قىزىنىڭ بۇنداق ھالغا چۈشۈپ قالغى- نىنى كۆرگەن ئاتا - ئانىسى ھەيران قېلىشتى. ئۇلارنىڭ زۇلەيخادىن باشقا پەرزەنتى يوق ئىدى. ھوكۇمالارنى يىغىپ ئۇنىڭ تومۇرىنى تۇتتۇرغان ئىدى، ھېچقانداق دەرتنىڭ ئەسىرى بىلىنمىدى. ئەمما زۇلەيخانىڭ كۈندىن - كۈنگە چىرايى سار- غىيىپ ھالىدىن كېتىۋەردى. ئىككىنچى يىلى يەنە چۈشىدە يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى كۆرۈپ: سىزنى ئىزدىسەم نەدىن تاپى- مەن؟ دەپ سورىدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام: مېنى مىسىردا، ئېزىزى مىسىرنىڭ ئۆيىدىن تاپىسەن، دەپلا غايىپ بولدى. بىر

— كەنئان يولىدىكى باياۋاندا خۇداغا نالە قىلىپ: كوزۇم-
نىڭ يورۇغى كوڭلۇمنىڭ مېۋىسى ئوغلۇم يۇسۇپۇمنى ماڭا
يەتكۈزگىن دەپ يىغلاپ يۈرگەن قېرى كىشىنىڭ ئوغلى سىز-
مۇ؟ — دەپ سورىدى مالىك زىغىر.

— شۇنداق، ئەنە شۇ كوزى ياشلىق، ھىجران ۋە پىراق
ئوتىدا ئورتەنگەن، ھەسرەت دەرياسىغا غەرق بولغان، ئوقتەك
قەددى يادەك ئېگىلگەن ياقۇپ ئىسرائىلىللانىڭ ئوغلى،
ئىسھاق نەبىيۇللانىڭ نەۋرىسى، ئىبراھىم خېلىلىللانىڭ ئەۋرىسى
يۇسۇپ سىددىقۇللا مەن بولىمەن.

مالىك زىغىر ئوزرە ئېيتىپ، ئۇنىڭ ئايىغىغا يىقىلدى.

شاھ رويان ئېزىزى مىسىرنى «يۇسۇپنى كورۇپ كەل-
گىن» دەپ ئەۋەتكەن كۈنى ئېزىزى مىسىرى ئۇنى كورۇپ
قايتىپ بارغاندىن كېيىن: «ئادەم بالىسىنىڭ ئىچىدە بۇنداق
كىشى يوق» دەپ كوپ تەرىپلىگەن، رويان ئۇنىڭغا: بېرىپ
باھاسىنى سوزلەشكىن، دەپ بۇيرىغان، ئېزىزى مىسىرى كەلگەن
ئىدى. مالىك:

— كىلەركى بازاردا سوزلىشەيلى، — دەپ جاۋاپ بەر-
دى ۋە ئەتىسى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا شاھانە تون، ئالتۇن
تاج كەيدۇرۇپ، ئېسىل كەمەر باغلىتىپ، ئاتقا مىندۇرۇپ، شاھ
رويانىنىڭ قېشىغا ئېلىپ باردى.

شۇ ئەسنادا جەبرائىل ئەلەيھىسسالام كېلىپ، ئاللاتائالا-
نىڭ سالىمىنى يەتكۈزۈش بىلەن بىللە: «يۇسۇپ غەم يېمىسۇن،
بۇگۈن قۇل بولۇپ سېتىلسا، تاڭلا پادىشالىققا يەتكۈزۈپ،
مىسىر خەلقىنىڭ ھەممىسىنى ئۇنىڭغا قۇل قىلىپ بېرىمەن. ئۇ،

ئاللا مۇرادىمغا يېتەرمەن، - دەپ ئۆزىگە ئۆزى تەسەللى - خاتىر بەردى.

لېكىن ئېزىزى مىسىرى زۇلەيخانى كورۇپلا ئۇنىڭغا پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن ئاشىقى - شەيدا بولغان ئىدى. ئەمما، ئاللا- تائالا ئېزىزى مىسىرىگە زۇلەيخا بىلەن بىللە يېتىشنى نىسىپ قىلـ- مىدى. ھەر كېچىسى بىر جىننى نىسىپ قىلدى. جىن زۇلەيخانىڭ سۇرىتىدە بولۇپ، ئېزىزى مىسىرى بىلەن بىللە ياتاتتى، زۇلەيخا قىز پېتىچە يۈرىۋېرەتتى. ئاللاتائالا زۇلەيخانىڭ قىزلىقىنى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا نىسىپ قىلغان، ئۇلار ئەنە شۇنداق يۈ- رىۋەرگەن ئىدى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى پادىشانىڭ قېشىغا ئېلىپ بارغان ئۇ كۈنى مىسىر مەملىكىتىنىڭ ھەممە ئەمىر - ئۇمەرا، ۋەزىر- ۋۇزرا، ئاكابىر - ئەشرەپ ۋە بارلىق ئەر - ئاياللىرى تاما- مەن يىغىلغان ئىدى. خەلقنىڭ ھەممىسى: «بۇ ئوغۇل ئادەم ئە- مەس، پەرىشتە ئىكەن» دېيىشەتتى. ئەمما، زۇلەيخا ئۇنى تونۇپ: «چۈشۈمدە كورگەن كىشىم ئەشۇ ئىكەن» دەپ ھوشىدىن كەتتى. بىللە بارغان كېنىزەكلىرى: يەنە نېمە ئىش بولدى؟ - دەپ سورىغان ئىدى، ئۇ:

— ئەشۇ چۈشۈمدە كورگەن ساھىب جامال يىگىت شۇ، بۇگۈن مەقسىدىمگە يەتتىم، - دىدى ۋە ئېزىزى مىسىرىگە:

— ئۇ قۇلنى سىز ئېلىڭ، بىزنىڭ قۇلىمىز بولسۇن، - دىدى. لېكىن ئۇزىنىڭ قۇل بولۇشىدىن خەۋىرى يوق ئىدى.

— ئۇنىڭ باھاسىغا يەتكىدەك بىزنىڭ مېلىمىز يوق، - دىدى ئېزىزى مىسىرى.

كۈنى ئانىسى گەپ سورىغان ئىدى، زۈلەيخا ئىلگىرى - كېيىن كورگەن چۈشلىرىنى ئانىسىغا بايان قىلدى. ئانىسى بۇ سوزنى زۈلەيخانىڭ ئاتىسىغا يەتكۈزدى. ئاتىسى ئېزىزى مىسىرنى كۈيوغۇل قىلماقچى بولدى. ئۇ، ئېزىزى مىسىرغا: «ئەپپەت پەردىسى ئىچىدە بىر ئاجىزەمىز بار ئىدى، ھەممە ئالەم پادىشالىرى ئۇنى خالايدۇ، سىز نىمە دەيسىز؟ دىگەن مەزمۇندا خەت ئەۋەتتى. ئېزىزى مىسىرى ئۇلارنىڭ خېتىنى كورۇپ: «ئۇلار بىزنى تەن بىلەن قوبۇل قىلغان بولسا، بىز ئۇلارنى جان بىلەن قوبۇل قىلدۇق» دەپ پادىشالارنىڭ رەسمى يوسۇنلىرىدا لازىم بولىدىغان ھەممە نەرسىنى تەييارلاپ ئەۋەتتى. ئاندىن كېيىن ئوزى بېرىپ، زۈلەيخانى مال ۋە كېنىزەكلىرى بىلەن بىللە مىسىرغا ئېلىپ كەلدى. زۈلەيخانى تەخت ئۈستىدە ئولتۇرغۇزۇپ، ئوزى يېنىدا ئولتۇردى. زۈلەيخا بىر كېنىزىگىدىن:

— بۇ، كىم بولىدۇ؟ — دەپ سورىدى.

— ئېزىزى مىسىرى دىگەن شۇ، — دەپ جاۋاپ بەردى كېنىزەك.

بۇ سوزنى ئاڭلىغان زۈلەيخا بىر ئاھ تارتىپ، بىھۇش بولۇپ يىقىلدى ۋە بىر ھازادىن كېيىن ھوشىغا كېلىپ:

— مەن مۇشۇنداق زايا بولۇپ كېتەرمەنمۇ؟ چۈشۈمدە كورگەن كىشى بۇ ئەمەسقۇ!، — دىدى.

— چۈشۈڭىزدە كورگەن، سىزنى مۇرادىڭىزغا يەتكۈزىدىغان ئېزىزى مىسىرى دىگەن ئەشۇ، - دېيىشتى كېنىزەكلەر. زۈلەيخا:

— ئەمدى سەۋرى قىلماقتىن باشقا چارە يوق، ئىنشا-

تۇردۇق، بىرەر نەرسە بىلەن بەھرىمەن بولغىن، سېنى ئەپۇ قىلدىم.

— ئەي يۇسۇپ، — دېدى مالىك زىغەر، — زەردارلىقتا مېنىڭ ئەسلا كەمچىلىكىم يوق، ئەمما پەرزەنتىم يوق، شاخ - پۇتىغىم يوق، تاپقان مېلىم دۈشمەنلىرىمگە قالمىسۇن. سىزدىن ئۈمىدىم شۇكى، بىر دۇئا قىلسىڭىز، ئاللاتائالا ماڭا پەرزەنت ئاتا قىلسا. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇۋاقىتتا تېخى دۇئا قىلىشنى بىلمەيتتى. شۇ زامان جەبرائىل ئەلەيھىسسالام كېلىپ، ئۇنىڭغا بىر دۇئانى تەلىم بەردى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام مالىك زىغەرنىڭ پەرزەنت كۆرۈشى ئۈچۈن دۇئا قىلدى، دۇئا ئىجاۋەت بولدى. مالىك زىغەرنىڭ 12 چۆرىسى بار ئىدى، شۇ كېچىسى ئۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى بىلەن يېقىنچىلىق قىلدى، ھەممىسى ھامىلدار بولدى. ئاي-كۈنى توشقاندا ئۇ 12 قارا باشتىن 24 ئوغۇل تۇغۇلدى.

خوش، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ شۇنچە قۇربى-كارامىتى بار تۇرۇپ، نېمىشقا ئۆزى بۇنچىۋالا مېھنەت-مۇشەققەت تارتىدۇ؟ بۇنىڭ جاۋابى شۇكى، ئەنبىيا-ئەۋلىيالار يىڭنىگە ئوخشايدۇ، ھەممە كىيىم-كېچەكلەر يىڭنە بىلەن تىكىلىدۇ، ئەمما يىڭنىنىڭ ئۆزى يالىڭاچ قالىدۇ. يەنە بىر جاۋابى شۇكى، ئەنبىيا ۋە ئەۋلىيالار چىراققا ئوخشايدۇ، چىراق ئۆزى كۆيىدۇ، ئەمما باشقىلارغا يورۇقلۇق بېرىدۇ. ھەركىمگە ھەرقانداق مۇشكۈللۈك چۈشسە، بىر دۇئا بىلەن ئاسان قىلىۋېتىدۇ، لېكىن ئۆزلىرىگە بالا كەلسە، رازى بولىدۇ.

ھېكايەتتە كەلتۈرۈلۈشىچە: يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ باھاسى 400 رەتلە ئالتۇن، 400 رەتلە كۈمۈش، 400 پاتمان

— بىز ئىككىمىز بارلىق مېلىمىزنى يىغىپ بېرەيلى، — دې-
دى زۇلەيخا، — قالغىنىغا مەن يەنە يەمەنگە ئادەم ئەۋەتىپ،
ئاتامدىن مال كەلتۈرۈپ بېرەي.
ئۇنىڭدىن كېيىن زۇلەيخا شاھ رويان قېشىغا بېرىپ:
— ئىجازەت بەرسىڭىز، شۇ قۇلنى بىز ئالساق، — دەپ
ئىلتىماس قىلدى.
پادىشا ئۇنىڭ ئىلتىماسىنى قوبۇل قىلدى. پادىشانىڭ رۇخ-
سىتى بىلەن زۇلەيخا خوشال - خورام هالدا ئۆيىگە يـاندى ۋە
كېلىپلا ئېزىزى مىسىرىگە:
— ئەي ۋەزىر، مەن پادىشادىن رۇخسەت ئېلىپ كەلدىم،
ئەمدى بۇ قۇلنىڭ باھاسىغا تولەيدىغان نەرسـىلەرنى يىغىش
كېرەك. ئۇنى ئالماي قولدىن چىقىرىۋەتسەك، ئات - نومۇسىمىز
ئۇچۇن ياخشى ئەمەس، - دېدى ۋە پۇل - ماللىرىنى جـەملـ-
ـەكچى بولدى.
مالىك زىغىر يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەر زادە
ئىكەنلىكىنى ئاڭلاپ: بۇ زاتى پاك، سىددىقۇللا سۈپەتلىك ئۇلۇغ
كىشىنى قۇل دەپ ساتسام، ئاڭلاقىيامەتتە نىمە دەپ جاۋاپ بې-
رەرمەن، دەپ ئويلاپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا دېدى:
— ئەي يۇسۇپ، مەن سىزنى ساتمايمەن، خالىسىڭىز سىز-
نى ئوزەمگە پەرزەنت قىلىۋالاي، بۇنىڭغا ئۇنىمىسىڭىز، بـېرىپ
ئاتىڭىزغا تاپشۇراي.
— ئەي مالىك، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام، — ئاللاتائالا
ئىرادە قىلسا، ئاتامغا ئوزى تاپشۇرىدۇ. ئەگەر ئېزىز قىلسا، قۇل
دەپ ساتقان بىلەن خار بولمايمەن. مېنى ئۈممەت بىلەن كـەلـ-

سوراپ قەغەرگە: لائىلاھە ئىللەللاھۇ ئىبراھىم خېلىلىللا دەپ يېزىپ تورۇزىغا سالغان ئىدى، قانچىلىك ئاشلىق سالسا، ھەرگىز ئارتۇق-كەم كەلمىدى. بۇنى كۆرگەن ئېزىزى مىسىرى بەكمۇ خۇرسەن بولدى. پۈتۈن مېلىنى بېرىپ بولغاندىن كېيىن، ئېزىزى مىسىرى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى توپچاقتا مىندۈرۈپ، ئۆيىگە ئېلىپ باردى. ئېزىزى مىسىرى پۈتۈن مېلىنى بېرىپ بولغانلىقى ئۈچۈن، خېرىدارلار ئېزىزى مىسىرىگە: «ھەممە مالۇ-دۇنيانى بۇ قۇلنىڭ باھاسىغا بەردىڭىز، ھازىر غەزنىدە ھېچنىمە قالمىدى» دېگەن ئىدى. ئېزىزى مىسىرى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى ئېلىپ غەزنىگە كىرىپ قارىسا، ھېچنەرسە كامىيمىغان، بارلىق مال-دۇنياسى ئىلگىرى قانداق بولسا، ھېلىمۇ شۇنداق تۇرغان ئىكەن. بۇنى كۆرگەن ئېزىزى مىسىرى تېخىمۇ خوشال بولدى ۋە بۇ قۇلنىڭ بەركىتى بىلەن ھېچبىر مېلىم كېمىيمەپتۇ، دەپ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى جان-دىلى ۋە مېھرى-مۇھەببىتى بىلەن ياخشى كۆردى ۋە ئاسرىدى. ئۇ، زۇلەيخاغا تاپىلاپ دېدىكى:

—بۇ ئوغۇلنى ياخشى ئاسرىغىن، ساتساق كۆپ پايدا كۆرىمىز، ئەگەر ساتماي ساقلىساق پەرزەنتىمىز بولىدۇ. بۇنىڭغا ياخشى سەرۇپالار كەيدۈرگىن، ياخشى نازۇ-نېمەتلەرنى يېدۈرگىن، ھەرگىز كۆڭلىنى ئاغرىتمىغىن.

بۇ سۆزنى ئاڭلىغان زۇلەيخا بەكمۇ خۇشال بولدى. ئۇ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا شۇنداق مېھرىۋان بولۇپ كەتتىكى، كىيىم-كېچەكلىرىگە ئۈنچە-مەرۋايىتلار قادىۋەتتى. يېمەك-ئىچمەكلىرىگە قەندۇ-قەندالەتلەرنى بەردى. ئەمما يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام زۇلەيخانىڭ يۈزىگە ھەرگىزمۇ قارىمايتتى. زۇلەيخانىڭ ئۇنىڭغا بولغان مېھرى كۈندىن-كۈنگە ئېشىۋەردى. ئۇ، چىرايلىق

كاپۇر، 400 پاتمان ئىپار، 400 دانە يىگانە گوھەر، 400 توگە بۇغداي، 400 توگە گۈرۈچ، 400 توگە ئارپا، 400 توگە نوخۇت، 400 توگە تېرىقتىن ئىبارەت بولۇپ توختالدى. ئۇچاغدا بىر توگە ئاشلىقنى مىڭ تەڭگىگە ئالاتتى، لېكىن، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەر بىر تال موپى1000 تەڭگىگە ئەرزان ئىدى. مىسىرنىڭ ھەممە زەردارلىرى زەرو-ماللىرىنى، مۈشىك-ئەنبەر، جاۋاھىرە ئۈنچە-مارجان، ياقۇت ۋە گوھەرلىرىنى يىغىپ ھىساپلاشقا باشلىدى، ھەركىم بۇ قۇلنى مەن ئالىمەن دەپ خېرىدار بولاتتى، كېلىپ مالنى بىلەن سودىلىشاتتى. لېكىن، ھېچكىم باھاسىغا يېتەلمەيتتى. بولۇۋاتقان سودىنى كۆرگەن يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام:

— ئەۋۋەلقى بازاردا ئون سەككىز پۇچەك يارماققا ئالدى، بۈگۈنكى بازاردا بۇنچىلا قىممەت باھا بولۇپتىمەن. ئىنشائاللا بۇنىڭدىنمۇ ئىززەتلىك ۋە ھۆرمەتلىك بولىدىكەنمەن، — دەيتتى. ئەمما يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى كۆرگەن ئېزىزى مىسىرى جان-تېنى بىلەن خېرىدار بولغان ئىدى. ئۇ: «ھەرقانچە بولسا ئالىمەن» دەپ ئەشۇ توختام بولغان باھاغا ئالدى. مالنىڭ زىغىرمۇ ناھايىتى دانا ئىدى، ئۇ، ئېلىشتا قەدرىنى بىلمەي ئالغان بولسىمۇ، سېتىشتا تازا باھاسىغا چىقىرىپ ساتتى.

*　　　*　　　*

شۇنداق قىلىپ، ئېزىزى مىسىرى خوجىدارىنى چاقىردى ۋە: «تورروزا بىلەن تارتىڭلار، ھەممە توگىلەرنىڭ ئاشلىغى باراۋەر بولسۇن، دەپ بۇيرىدى. تورروزا تۇتۇپ تارتقان ئىدى، پەقەت توغرا كەلمىدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام دۇۋەت-قەلەم

— ئۇنىڭ ھالى قانداقراق؟ — يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام يەنە سورىدى.

— ھالى بەكمۇ خاراپ، - دەپ جاۋاپ بەردى ئەرەپ، - ئۇ كىشىنىڭ يۇسۇپ ئىسىملىك بىر ئوغلىنى ئاكىلىرى سەيلىگە ئېلىپ بېرىپ، بۆرىگە يېدۈرۈپ قويغان ئىكەن، شۇنىدىن بۇيان يىغلاۋېرىپ كۆزلىرى كۆرمەس بولۇپ قالدى. ئۇ، ھازىر چوڭ يول بويىدا، يەرنىڭ ئاستىدا بىر ئۆي ياسىتىپ، ئۇنىڭغا بەيتۇل ئەھزان (غەم ئۆيى) دەپ ئات قويۇپ، شۇ ئۆيدە تائەت - ئىبادەت قىلىپ ئولتۇرىدۇ.

بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام: «ئاھ، بىچارە ئاتام» دەپ ۋاقىرىغىنىچە بىھوش بولۇپ يىقىلدى ۋە يەنە ھوشىغا كېلىپ، باش باھارنىڭ بۇلۇتىدەك زار - زار يىغلاپ ئېيتتى:

— ئەي ئەرەپ، كەنئانغا بارساڭ، ياقۇپ ئەلەيھىسسالامغا: ئوغلىڭىز يۇسۇپنى كۆردۈم، مەخلۇقنىڭ ئالدىدا ھېمىشە قول باغلاپ تۇرىدۇ، سىزگە سالام دېدى، - دېگىن ۋە يەنە مېنى ھېمىشە دۇئادا ياد ئېتىپ تۇرسۇن دېدى، - دېگىن.

ئۆزىنىڭ ۋەقەسىنى ئېيتىماقچى بولغان ئىدى، جەبرائىل ئەلەيھىسسالام كېلىپ:

— بۇ سىرنى ھەرگىز ئاچمىغىن، - دېدى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئەرەپنىڭ ھەققىدە دۇئا قىلدى. ئەرەپ تۆگىسىنىڭ ئۇقتىسىنى قانچە كۆچەپ تارتقان بولسىمۇ، تۆگىسى ئورنىدىن تۇرغىلى ئۇنىمىدى. ئاخىر تۆگە ئادەم تىلى بىلەن «لا ئىلاھە ئىللەللاھۇ ئىبراھىم خېلىلۇللا» دېدى ۋە

كمىيىندۇرۇلگەن 70 قۇلنى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ خىزمىتىگە سېتىۋېلىپ بەردى. ئۇ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا شېرىن سوزلەرنى قىلاتتى، لېكىن، ئۇ سوزلەر يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا خوش ياقمايتتى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئېھزىزى مىسىرىنىڭ يېنىدا يۇرسىمۇ دائىم: مەن قۇل بولساممۇ مۇشۇنداق ياشاۋاتىمەن، ئەمما ئاتامنىڭ ھالى نىمە بولغاندۇر. قانداق جاپا-مۇشەققەتلەرنى تارتقاندۇر، دەپ ئويلايتتى ۋە داۋاملىق دۇئا قىلىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ: «ئىلاھا خۇداۋەندا، مېنىڭ ھال-ئەھۋالىمدىن ئاتامغا ئاگاھلىق بەرسەڭ» دىگەن دۇئاسى ئىجاۋەت بولدى. يەنە بىر ئەرەپ مىسىردىن كەنئانغا بارغان ئىدى، ئۇ، مىسىرغا كېلىپ شەھەرگە كىرگەندە توگىسى ئېھزىزى مىسىرنىڭ ئويى تەرەپكە ماڭدى. ئۇ ئەرەپ قانچە كۇچەپ توگىنىڭ نوقتىسىنى تارتقان بولسىمۇ، كۇچى يەتمىدى.شۇ كۇنى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام كوچىغا چىقىپ ئولتۇرغان ئىدى،ئەرەپنىڭ توگىسى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ، تىزلىنىپ تۇرۇپ سەجدە قىلدى ۋە كوزلىرىدىن ياشلىرىنى ئاققۇزۇپ تۇرۇپ، يۇز-كوزلىرىنى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ پۇتىغا سۇركىگىلى تۇردى. بۇ ھالنى كورگەن ئەرەپ ھەيران قالدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئەرەپتىن سورىدى:

— ئەي ئەرەپ، قەيەردىن كەلدىڭ؟

— كەنئاندىن كەلدىم.

— ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنى بىلەمسەن؟

— ئەلۋەتتە بىلىمەن، ئۇ كىشى بىزنىڭ پەيغەمبىرىمىز بولىدۇ.

ئالدىدا قويۇپ، ئىدرىس ئەلەيھىسسالامنىڭ تەسۋىسىنى سىرىپ يىغلاپ تۇرۇپ:

— ئى بارا خۇدايا، يۇسۇپنىڭ ئۆلۈك - تىرىكلىگىدىن بۇگۇن ماڭا خەۋەر يەتكۈزگىن، دەپ مۇناجات بىلەن دۇئا-تەلەپ قىلىۋاتىدۇ، - دېدى.

— ئۇنداق بولسا، - دېدى ئەرەپ، - دۇئاسى ئىجابەت بولۇپتۇ، مەن يۇسۇپتىن خەۋەر ئېلىپ كەلدىم.

زەيىنە كىرىپ ياقۇپ ئەلەيھىسسالامغا ئەرەپنىڭ سۆزىنى ئېيتقان ئىدى، «كىرسۇن» دەپ بۇيرىدى. زەيىنە چىقىپ، ئەرەپنى باشلاپ ئىچكىرىگە ئېلىپ كىردى. ئەرەپ ياقۇپ ئەلەيھىسسالامغا مۇلاقات بولدى ۋە سالامدىن كېيىن:

— ئەي خۇدانىڭ پەيغەمبىرى، يۇسۇپ سىددىقۇللا ئىسىملىك ئوغلىڭىز سىزگە سالام ئېيتتى، توگىگە دۇئا قىلغان ئىدى، قىرىق كۈنلۈك يولنى 4 كۈندە بېسىپ كەلدىم، - دېدى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىنى ئاڭلاپ ھوشىدىن كەتتى، ھوشىغا كەلگەندىن كېيىن، خۇددى باش با-ھارنىڭ بۇلۇتىدەك زار - زار يىغلىدى. ئەرەپ ۋەقەنى باشتىن-ئاخىر سۆزلەپ بەردى. ئۇرۇق - تۇققانلىرىمۇ ئاڭلىدى. ئۇ-لارنىڭ بەزىسى خوشال بولدى، بەزىسى غەمكىن بولدى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇ ئەرەپنىڭ باش - كۆزلىرىگە سۆيدى، ئۇندىن كېيىن دۇئا قىلىپ:

— ئەي ئەرەپ، سەن مېنى خوشال قىلدىڭ، سېنىمۇ ئاللا تائالا دۇنيادا شات - خورام قىلسۇن، - دېدى.

— ئەي خۇدانىڭ پەيغەمبىرى، - دېدى ئەرەپ، - ئوتتۇز قىزىم

ئارقىسىدىن ئىگىسىگە قاراپ: «ئەسلىدە مىسىردىن ئۆتۈپ كېتەتتىمك، مەن سېنى بۇ جايغا ئېلىپ كەلدىم ۋە يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ جامالىنى كۆرۈش شەرىپىگە مۇيەسسەر قىلدىم. سەن دۇئا ئېلىپ ئىككى جاھاننىڭ ئېزىزى بولدۇڭ. بۇ گەپنى ياقۇپ ئەلەيھىسسالامغا ئېلىپ بارساڭ، ئۇمۇ دۇئا قىلىدۇ. ئەمدى مېنىڭمۇ ئۈمىدىم بار. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام دۇئا قىلسا، مەنمۇ توگىلەرنىڭ سائادەتمەنى بولسام» دېدى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام توگە ھەققىدە دۇئا قىلدى. ئۇ توگە يەلمايە بولۇپ تا قىيامەتكىچە ئۇنىڭ ئەۋلادى ئابرۇي تاپتى. يەلمايە توگە ئەشۇ توگىنىڭ نەسلىدۇر. ئۇ ئەرەپ شۇندىن كېيىن 40 كۈنلۈك يولنى 4 كۈندە بېسىپ كەنئانغا كەلدى ۋە ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىشىك ئالدىغا كېلىپ: «كىشى بارمۇ؟» دەپ چاقىردى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ زەينە ئىسىملىك بىر قىزى بار ئىدى، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا قېرىنداش ئىدى. چاقىرغان ئاۋازنى ئاڭلاپ ئۇ قىز يۈگۈرۈپ چىقتى.

— ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بارمىكەن؟ — دەپ سورىدى ئەرەپ.

— ئاتام ئۆيدە بار، ئەمما سېنىڭ قېشىڭغا چىقمايدۇ، — دېدى قىز ۋە يەنە:

— ئاتام ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ تونىنى كىيىپ، سالىھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاسىسىنى ئوڭ يېنىغا قويۇپ، ئىسھاق ئەلەيھىسسالامنىڭ كەمىرىنى بېلىگە باغلاپ، ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامنىڭ قوچقىرىنىڭ مۈڭگۈزىنى سول يېنىدا قويۇپ، ئىبراھىم خەلىلۇللانىڭ رىداسىنى مۈرىسىگە سېلىپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قانلىق كۆينىكىنى

ھەر قېتىم يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بېشىنى يۇماقچى ۋە كىرلىرىنى تازىلىماقچى بولسا، باشقا كىشىنى بۇيرىماي، ئۇ ئىشنى زۇلەيخا قىلاتتى. زۇلەيخا ئۇنى بىردەم كۆرمىسە تاقەت قىلالمايتتى. ئۇنىڭغا ھەمىشە شاھانە سەرۇپالارنى كەيدۈرەتتى ۋە تائام يېسە ئۇنى چاقىرتىۋېلىپ ھەمرا قىلىپ يەيتتى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بولمىسا، بىر لوقما تائام ياكى بىر قەترە سۇ ئۇنىڭ گېلىدىن ئۆتمەيتتى.

— ئەي يۈسۈپ، — دېدى بىر كۈنى زۇلەيخا، — بىرقانچە يىلدىن بۇيان سېنىڭ كۆيۈڭدە ھالىمىنىڭ قانداق زەئىپ بولغانلىقىنى زادى بىلمەمسەن؟

— سېنىڭ كۆڭلۈڭدىكى خىيالىڭنى مەن نىمە بىلەي؟ دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

— مەندە سېنىڭ مۇھەببىتىڭدىن باشقا نەرسە يوق، 7 يېشىمدا چۈشۈمگە كىرگەن ئىدىڭ، شۇندىن بېرى ئوتۇڭدا كۆيمەن.

ساڭا ئەي مېھرى دىلىم يارىم، ئاشۇ كۈن ئاشىنا بولدۇم،
بولۇپ بىگانە ئالەمدىن، جىمى ئەلدىن جۇدا بولدۇم.
كۆيۈڭدە بولمەن قۇربان، پىدا ئەيلەپ ساڭا يۈز جان،
بولۇپ مەجنۇن كەبى ھەيران، بۇ يەڭلىغ مۇپتىلا بولدۇم.
رەھىملىك يوق ئىكەن سەندە، ماجالىم قالمىدى تەندە،
كېيىپ ئەگنىمگە مەن جەندە، ئىشىكلەردە گادا بولدۇم.
مېنىڭكى سەنكى دىلخاھىم، ساڭا يەتمەس مېنىڭ ئاھىم،
قىيا باقىل ئايا شاھىم، ئەجەپ بەختى قارا بولدۇم، —

دېدى زۇلەيخا.

— ماڭا مۇھەببەت قىلغىچە، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، —

بار، ئەسلا ئوغلۇم يوق، بىر دۇئا قىلسىڭىز، ئاللا تائالا ماڭىمۇ ئو-
غۇل پەرزەنت ئاتا قىلسا.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام دۇئا قىلدى، ئۇنىڭ دۇئاسىنىڭ بەر-
كاتىدىن ئۇ ئەرەپ 60 ئوغۇلنىڭ ئاتىسى بولۇپ ئۆمرى تامام
بولدى.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بۇ ۋەقەنى ئوغۇللىرىغا ئېيتىپ:

— يۇسۇپنى بۆرە يەدى دېمەپمىدىڭلار؟ — دەپ سورىدى.

بىز، ھەييار ئەرەپ ئىكەن، يۇسۇپنى مۇشۇ يەردە كورگەن
ئىدى، سىزگە خوشامەت قىلىپ، كوڭلىڭىزگە تەسكىن بەرگەنگە
ئوخشايدۇ. شۇنداق گەپكىمۇ ئالدىنامسىز؟ — دېيىشتى ئوغۇللار
ۋە ئۇنىڭ كۆڭلىنىڭ خوشاللىغىنى ياندۇرۇشتى.

*

شۇ تەرىقىدە يىللار ئۆتۈپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام بالاغەتكە
يەتتى. ئاللا تائالا ئۇنىڭغا ئىلمى - ھىكمەت ۋە ئىلمى تەبىر
ئاتا قىلدى.

ئېيتىلىشىچە، ئېزىزى مىسرى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى
سېتىۋالغان ۋاقىتتا زۇلەيخا ئېزىزى مىسرىنىڭ نىكاھىدا ئىدى.

ھىكايەتتە كەلتۈرۈلۈشىچە، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئەرەپ
تىلىدا بەزى دۇئالارنى ئوقۇيتتى. ئۇنىڭ ئاۋازىنى ھەركىم ئاڭ-
لىسا ئاشىقى شەيدا بولاتتى. زۇلەيخا ئۇنىڭغا:

— سىنىڭ ئاۋازىڭنىڭ ياخشىلىغى ۋۇجۇدۇمنى ئورتەۋاتىدۇ.
ماڭىمۇ ئەرەپ تىلىنى ئۆگەتسەڭ، سىنىڭ ئوقۇغىنىڭنى مەنىمۇ
بىلسەم ئىدى، — دېدى.

— قۇلنى ئوزىنىڭ قۇللۇق ھالىدا قويغىن، قۇل - ئوزىنىڭ
قۇللىغىنى قىلغىنى ياخشى، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

ھەرلارنى بېرىپ سېتىۋالدىمغۇ؟ دېدى زۆلەيخا، — سېنىڭ پىراقىڭدا تولا يىغلاپ كۆزلىرىم ئاجىزلاشتى، سېنى بىرەر قېتىم ئارزۇيۇمغا قانغىچە كۆرۈۋالالسام كاشكى. سەن مېنىڭ ئالتۇنغا سېتىۋالغان قۇلۇم تۇرۇقلۇق، نېمىشقا ماڭا گەردەنتاپلىق قىلىسەن؟

— مەن قانداقچە سېنىڭ قۇلۇڭ بولىدىكەنمەن؟ — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام، — مەن ئاللاتائالانىڭ قۇلى مەن.

— قولۇڭنى كۆكسۈمگە قويغىنا يۇسۇپ، سېنىڭ پىراقىڭدا يۈرىكىمدە كۆيۈۋاتقان ئوتنىڭ ھارارىتىنى بىلگىن، مېنىڭ كۆڭلۈمنى بىر خۇشال قىلىپ قويغىن، — دېدى زۆلەيخا.

— مەندىن ئۇنداق تاما قىلمىغىن زۆلەيخا، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام، — مەن زىنا قىلالمايمەن! سەن مەندىن ئۈمىدىڭنى ئۈزگىن، مەن ئاللا تائالانىڭ غەزىپىدىن قورقىمەن، ئەزىزى مىسىرنىڭ ھەققىنى ساقلايمەن.

— ئەگەر بۇ ئىشنى قىلمىساڭ، — دېدى زۆلەيخا، — خۇدادىن قورقساڭ، غەزىنىدىكى ماللىرىمنى سەن ئۈچۈن كەمبەغەل بىچارىلارغا سەدىقە قىلاي. خۇدا گۇناھىڭنى ئەپۇ قىلار. ئەگەر ئەزىزى مىسىردىن قورقساڭ، ئۇنىڭغا زەھەر بېرەي. يەنە توۋا قىلسام خۇدا ئەپۇ قىلار.

— گۇناھ قىلىپ توۋىغا مۇھتاج بولغاندىن كۆرە، گۇناھ قىلمىغان ياخشى، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— ئەي يۇسۇپ، — دېدى زۆلەيخا ئاچچىقلىنىپ، — شۇنچىلا ئىززەت — ھۆرمەت، ناز — نېمەت ۋە دۆلەت ساڭا ياراشمىدى، دۆلەتنىڭ قەدرىنى بىلمىدىڭ، يەنە سۆزۈمنى قوبۇل قىلمىساڭ، باققا ئىشلىگىلى ئەۋەتىمەن، ئۇ يەردە تازا مېھنەت — مۇشەققەت تارتىسەن!

ئېرىنىڭ ئېزىزى مىسىرگە مۇھەببەت قىلغىنىنىڭ ياخشى، ماڭا پاكلىق پايدا بېرىدۇ.

— ئەي يۇسۇپ، — دېدى زۇلەيخا، — مەن سېنى ئېزىزى مىسىردىن يۈز ھەسسە ئارتۇق بىلىمەن.

— ئۇنداق قىلغىنىڭمۇ پايدىسىز، سۆزلىرىڭمۇ بىھۇدە، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— ئەي يۇسۇپ، — يىغلاپ، نالە - زار قىلىپ تۇرۇپ سۆزلىدى زۇلەيخا، — ھاياتلىق بېغىمنىڭ گۈلشىنى سەن - سەن، ھالىمنىڭ خۇشلىغى، تېنىمنىڭ خۇپلىغى، كۆزۈمنىڭ روشەنلىگى ۋە گۆھەرىممۇ سەن - سەن، مېنىڭ تىرىكلىگىم سېنىڭ دىدارىڭ بىلەن.

شۇندىن ئېتىۋارەن يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام زۇلەيخادىن ئۆزىنى تارتىپ قېچىپ يۈرۈيدىغان بولدى. زۇلەيخا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا 360 كۈننىڭ ھەر بىرى ئۈچۈن بىر تۈرلۈك ماتادىن كىيىم تىكتۈرۈپ تەييارلىدى. بىر كۈندە 3 خىل كىيىم كەيدۈرۈپ، زىبۇ - زىننەت بېرەتتى. زۇلەيخانىڭ بىر بوستانى بار ئىدى، بىركۈنى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى چاقىرتىپ كېلىپ:

— مۇشۇنداق بوستانلاردا تاماشا قىلماڭچۇ يۇسۇپ، — دېدى.

— مېنىڭ باغۇ بوستىنىم كەنئاندا قالدى، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام، — ماڭا باشقا باغۇ - بوستان، تەختۇ - بەخت كېرەك ئەمەس.

— مەن سېنى ئۆز ۋىسالى بىلەن كۆڭلۈمنى خوش قىلارمىكى، جېنىم راھەت تاپارمىكى دەپ، زەر ۋە دۆررى - جاۋا-

— ماڭا قانداق جاپا سالساڭ، شۇ ماڭا دۆلەتتۇر. سېنىڭ بىھۇدە سۆزلىرىڭدىن ماڭا مۇشۇنداق جاپا ياخشى، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام. ئۇ، زۇلەيخانى قىلچە كۆزگە ئىلمىدى ۋە سۆزىگىمۇ ئىلتىپات قىلمىدى.

زۇلەيخانىڭ بىر ئىنىكئانىسى بار ئىدى، زۇلەيخا ئۇنىڭغا ئۆز ھالىنى بايان قىلدى:

نەزمە:

ئىشقى — دەردىن تارتمىشۇرغا يارى — ھەمدەممەندە يوق،
ئەرزى — ھالىمنى دېمەككە ھېچبىر مەھرەم مەندە يوق.
ئاھ ئۇرۇپ قان يىغلىسام ئالەمگە ئەئيان بولغۇدەك،
گەر چىداش بېرەي دېسەممۇ سەبرۇ — تاقەت مەندە يوق.
ئىشقى دەردى بىر بالا بولدى مېنى قىلدى زەبۇن،
مەن ئۇلەر ھالەتكە يەتتىم، زادى دەرمان مەندە يوق.
ھېچ ئىجاۋەت بولمىدى، قىلغان مۇناجاتىم مېنىڭ،
دىل قېنى بىرلە ئېلىپ قىلغان تاھارەت مەندە يوق.
مەن تېۋىپلاردىن بۇ دەردىمنىڭ داۋاسىنى ئىزدىدىم،
ئۇ بىلىپ ئەيتۇر: «بۇ دەردىڭنىڭ داۋاسى مەندە يوق».
ئەي زۇلەيخا، ئۇشبۇ دەردىڭنىڭ داۋاسى يوق ئىكەن،
دەرت ئۇچۇن دەرمان تىلەر، بۇ بەندىنىڭ دەرمانى يوق.

ئىنىكئانا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا كۆپ نەسىھەت قىلغان بولسىمۇ، ھېچ تەسىر قىلمىدى.

قىتئە: تاشقا يامغۇر كار قىلماس، مۇزغا سۇ، ئاشىققا پەنت.
بىھۇدە سۆزدۇر: «قويۇپ سالغاي ئايىغى قىلىرىغا بەنت».

زۇلەيخا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىشقىدا ھالاك بولغۇدەك بولدى. ئۇ ئىنىكئانىغا:

— ھەر نېمە قىلساڭ پەرمان بەر دارمەن، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، — ئەمما، سېنىڭ ئۈنداق ئىشىڭنى قىلمايمەن.

ئۇ چاغدا ئېزىزى مىسىرى باغ ياستىپ، باغ ئىچىگە ئىمارەت قۇرغىلى كىشىلەرنى ئىشلىتىۋاتاتتى. زۇلەيخا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى شۇ ئىشقا بۇيرىدى. باغنىڭ ئىچىدە مىڭ تۈرلۈك مىۋىلەر بولۇپ، رەڭگا - رەڭ گۈللەر ئېچىلىپ، ئېرىقلاردا سۇلار ئېقىپ تۇراتتى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ياخشى كىيىملەرنى تاشلاپ، مەدىكار چىلىق كىيىمىنى كىيىپ، كەتمەننى ئېلىپ، ئىشقا مەشغۇل بولدى. باغۋەنلەر كېلىپ: «ئەجەپ شۇنداق كىشىگىمۇ ئىش بۇيرۇپتىيا» دېيىشىپ، قولىدىن كەتمەننى ئالغان ئىدى، يۈسۈپ ئەيھىسسالام ھەرگىز ئۇنىمىدى.

— سىز تاماشا قىلىپ ئولتۇرۇڭ، - دېيىشتى باغۋەنلەر، — ئىشنى بىز قىلايلى.

شۇ كۈنى بىر كىشى ئون كىشىنىڭ ئىشىنى قىلىپ تۈگەتتى. ھەممەيلەن ئەشۇ ئوغۇلنىڭ كاراماتىدىن شۇنچىلا ئىش قىلىنىپ بولغانلىقىنى چۈشەندى. ئەمما، زۇلەيخا ئۆيدە قالغان ئىدى، ئۇ ھەرگىز تاقەت قىلالمىدى، باققا بارماي ئىلاجى بولمىدى. ئۇ بىر قانچە قىزلار بىلەن بىللە بېرىپ، باغنىڭ تېمىنى تېشىپ قارىسا، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ناماز ئوقۇپ تۇرۇپتۇ. ئۇ، زۇلەيخانىڭ كوزىگە تېخىمۇ چىرايلىق ۋە تېخىمۇ يېقىملىق كورۇنۇپ كەتتى. زۇلەيخا تاقەت قىلالماي، باققا يۈگۈرۈپ كىردى ۋە دېدى:

— ئەي يۈسۈپ، دولەت ۋە ئىززەتنى بىلمىدىڭ، بۇنىڭدىنمۇ ئارتۇق جاپا - مۇشەققەتكە قالسەن تېخى!

7 ئېغىز ئۆيى بولۇپ، ئەڭ ئىچكىرىكى ئۆينىڭ 4 تېمىغا يۇسۇپ ئەلەيهىسسالام بىلەن زۇلەيخانىڭ سۈرىتىنى ياندىشتۇرۇپ سىزدۇرغان ئىدى. قايسى تەرەپكە قارىسا شۇ ئىككىيلەننىڭ رەسىمى كۆرۈنەتتى. ئۇلار گاھى قۇچاقلىشىپ، گاھى سۆيۈشۈپ تۇراتتى. ئىمارەت پۈتكەن كۈنى زۇلەيخا بۇرۇن كىيمىگەن كىيىملىرىنى كىيىپ، تازا زىبۇ - زىننەتلەرنى قىلىپ، خۇددى مەست تاۋۇستەك ياسىنىپ، ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىپ ئولتۇردى. يۇسۇپ ئەلەيهىسسالامنى چاقىرىپ كەلتۈردى ۋە تاشقىرىدىن كىرىشى بىلەنلا 7 ئۆينىڭ ھەممە ئىشىكىگە قۇلۇپ سېلىۋالدى. يۇسۇپ ئەلەيهىسسالام زۇلەيخاغا قارىسا، ئۇ ھەددىدىن ئارتۇق ياسانغان ئىكەن. زۇلەيخا قوپۇپ يۇسۇپ ئەلەيهىسسالامغا سالام قىلغان ئىدى، يۇسۇپ ئەلەيهىسسالام يۈزىنى ئۆرۈپ باشقا تەرەپكە قارىۋالدى. زۇلەيخا ئۇ تەرەپكە ئۆتۈپ يەنە سالام قىلدى. يۇسۇپ ئەلەيهىسسالام تامغا قارىۋالدى. لېكىن، تامدىكى سۈرەتلەرنى كۆرۈپ، دەرھال كۆزىنى تامدىن ئېلىپ باتلارغا قارىغان ئىدى، باتلاردىمۇ ئەشۇنداق سۈرەتلەر كۆرۈندى. ئالاھەزەلقىياس، يۇسۇپ ئەلەيهىسسالام قەيەرگە قارىسا، كۆزىگە ئەشۇنداق سۈرەتلەر كۆرۈنۈۋەرگەچكە، ئىلاجىسىنىڭ يوقىدىن زۇلەيخاغا قارىماسلىققا چارىسىز قالدى.

— يۈزۈڭ شۇنداقمۇ چىرايلىق بولارمۇ؟ - دېدى زۇلەيخا.

— يۈزۈڭ ھەرقانچە چىرايلىق بولغان بىلەن گۆردە سېسىيدۇ، - دېدى يۇسۇپ ئەلەيهىسسالام.

— چاچلىرىڭ تولىمۇ گۈزەل - دە، سېنىڭ، - دېدى زۇلەيخا.

— ئەي ئانا، بۇ ئىش قىلغىلى بولىدىغان ئىش ئەمەسكەن، دەيسەن. مېنىڭ جېنىمغا دەرت، دەرت ئۈستىگە داغ قىزيۋاتىسەن. ئىشق دەردىنى مەن تارتىۋاتىمەن. جېنىمغا تۇتاشقان ئوتنىڭ كويۇشىنى مەن بىلىمەن. ئەگەر قولۇڭدىن كەلسە، بۇ ئىشتا ماڭا ياردەم قىلىپ، ھالىمغا باقساڭ، ياخشىلىقىڭ بولمىسا سېنىمۇ دۈشمەن دەپ بىلىمەن، — دېدى ۋە زار - زار يىغلاپ كەتتى.

ئىنىكئانىنىڭ ئۇنىڭغا رەھمى كەلدى. ئۇ زۈلەيخادىن سورىدى:

— ئەي زۈلەيخا، ئۆز سىرىڭنى يۈسۈپكە مەلۇم قىلىپ، ئۇنى كۆڭۈل ئىشىغا تەكلىپ قىلدىڭمۇ؟

— مەن ئېيتمىغان سۆز، قىلمىغان چارە قالمىدى، ھېچبىر چارە بىلەن دامىمغا ئىلىندۇرۇپ، ئۆزەمگە رام قىلالمىدىم، ئۇ يۈزۈمگىمۇ قارىمىدى، — دېدى زۈلەيخا.

— ئۇنداق بولسا، ماڭا بىر ئاز پۇل - مال بەرگىن زۈلەيخا، ئۇنى ساڭا شۇنداق قىلىپ قويايكى، سەندىن بىر سائەت ئايرىلىشقا تاقەت قىلالمايدىغان بولسۇن، كېچە - كۈندۈز سېنى ئويلايدىغان بولسۇن، — دېدى ئىنىكئانا.

— ئەگەر شۇنداق قىلىدىغان بولساڭ ئانا، مەن سەندىن جېنىمنىمۇ ئايىمايمەن، — دېدى زۈلەيخا ۋە ئىنىكئانىغا مىڭ مىسقال ئالتۇن، مىڭ مىسقال كۈمۈش، مىڭ مىسقال ئىپار، مىڭ مىسقال كاپۇر بەردى.

ئىنىكئانا بۇ پۇللارنى سەرپ قىلىپ، بىر ئىمارەت ياساتتى. ئۇنىڭ ياساتقىنى بىرسى بىرسىنىڭ ئىچىگە ئورۇنلاشتۇرۇلغان

— مەن سېنى يۈسۈپ، ئېزىز جېنىمدىنمۇ ياخشى كۆرمەن، — دېدى زۆلەيخا.

— مەن ھەممىدىن بەكرەك ئاللاتائالانى ياخشى كۆرمەن، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

— سەنسىز مېنىڭ بىردەممۇ ئارامىم ياكى قارارىم يوق، — دېدى زۆلەيخا.

— ئاتاممۇ مېنى ھەممىدىن بەك ياخشى كۆرەتتى، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، — مەن بولمىسام بىردەممۇ كۆڭلىنىڭ ئارامى بولمايتتى، شۇ سەۋەپتىن ئاكىلىرىم مېنى قۇدۇققا سالدى. سەنمۇ يەنە شۇنداق دەۋاتىسەن. يەنە نىمە بالالارغا قالارمەنكىن، ئەمدى؟

— مەن بىلەن بىر قېتىم بولسىمۇ بىر يوتقاندا يېتىپ قويغىنا يۈسۈپ، — دېدى زۆلەيخا.

— جەننەتتىكى ئۆيلەردىن مەھرۇم قالىمەن، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

— ئەگەر گۇنادىن قورقساڭ، — دېدى زۆلەيخا، — خۇدا-ۋىزاسى ئۈچۈن سەدىقە قىلاي.

— پۈتۈن جاھاننىڭ مېلى سېنىڭ بولسا، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، — ھەممىنى سەدىقە قىلىۋەتسەڭمۇ بۇ گۇنانىڭ بەدىلىدە بولمايدۇ، ئۇنداق ئىش شەيتاننىڭ ئىشى، بۇنداق مىرادىڭ مەندىن ھاسىل بولمايدۇ.

— ئەممە، سېنىڭ دىنىڭغا كىرسەم ئۇنامەن؟ — دېدى زۆلەيخا.

— سەن ئېزىزى مىسىرنىڭ ھەققىسەن، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

— چىچىم ھەر قانچە گۈزەل بولغىنى بىلەن ئاخىر گوردە تۈگەيدۇ، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— كوزلىرىڭ نىمە دىگەن چىرايلىق؟ دېدى زۇلەيخا.

— چىرايلىق كوزلىرىم ئاخىر گوردە سىزىپ كېتىدۇ، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— ماڭا بىر قاراپ قويساڭچۇ يۇسۇپ، — دەپ يېلىندى زۇلەيخا.

— كوزۇم كور بولۇشىدىن قورقىمەن، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— ئەي يۇسۇپ، — دېدى زۇلەيخا، — مەن سېنىڭمەن، بۇ ياخشى ئويلەرنى ساڭا ئىشرەتخانا بولسۇن دەپ بىنا قىلدۇردۇم. سەن بىلەن مەن ھەر كۈنى بۇ يەردە ئولتۇرۇپ ئەيشى — ئىشرەت بىلەن كوڭلىمىزنى خوش قىلىمىز.

— مېنىڭ سەيرى قىلىدىغان يېرىم كەنئاندا قالدى، ماڭا بۇنداق جايدا ئولتۇرماق راۋا ئەمەس، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— قولۇڭنى كوكسۇمگە قويغىنا يۇسۇپ، جېنىم ئارام ئالسۇن، — دېدى زۇلەيخا.

— دوزەخ ئوتىدىن قورقىمەن، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— مەندەك چىرايلىق رەناغا، — دېدى زۇلەيخا، — بىرگىنە كوڭۇل بېرىپ قويساڭ نىمە بولىدۇ، يۇسۇپ؟

— ئاللاتائالا ھەممىنى كوروپ تۇرىدۇ، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— ئەي يۈسۈپ، — دېدى زۈلەيخا، — بىردەم قېشىمدا ئولتۇرغىن، جامالىڭدىن كوڭلۇم بىر ئاز ئارام تاپسۇن.

زۈلەيخا يەنە يېقىن كېلىپ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىشتان بېغىغا قول سالدى.

— خۇدايا خۇداۋەندا، شەيتاننىڭ بۇ پاھىشە شەررىدىن ئامانلىق بەرگەيسەن، مېنى ئوز پاناھىڭدا ساقلىغايسەن، — دەپ پانا تىلىدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ۋە زۈلەيخاغا قاراپ دېدى:

— ئەي زۈلەيخا، خۇدادىن قورققىن، مەن پەيغەمبەر زادىمەن، مېنى بۇلغاپ قويمىغىن.

— ئەي يۈسۈپ، يۈرۈگۈمنى كويدۇردۇڭ، جىگىرىمنى كاۋاپ قىلدىڭ، يەنە مېنى سەۋرى قىلغىن دەيسەنا تېخى. ئەگەر ھاجىتىمنى راۋا قىلمىساڭ، كوكسۈمنى شۇنداق يارايكى، گۈلى سوسەننىڭ بەرگىدەك بولۇپ بىر يولى توگىشەي. شۇندىن كېيىن ئېرىدىزى مىسىرى سېنى ئولتۇرسۇن، —دەپ قولىغا خەنجەرنى ئالدى زۈلەيخا ۋە بىر ئۇرۇپ كوكسىنى يارماقچى بولۇپ، خەنجەرنى كوكسىگە قويدى — دە، باش باھارنىڭ بولۇتىدەك زار - زار يىغلىدى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام قورقۇپ كېتىپ، زۈلەيخانىڭ قولىنى تۇتتۇۋالدى ۋە:

— قوي زۈلەيخا، ئۇنداق قىلما! سېنىڭ بۇ ئىشىڭ شەيتاننىڭ ئىشى، — دەپ، ئۇنىڭ قولىدىن خەنجەرنى ئالدى.

— ئەي يۈسۈپ، يۈزۈمگە بىرگىنە باقساڭ، چىھرەمنى بىر كورسەڭ، ئەھۋالىمنى بىلسەڭ، ھالىمغا يەتسەڭ، مىرادىمنى

— يۈزۈڭگە بىر قارىغىنا يۈسۈپ، ھەممە پەردازنى سەن
ئۈچۈن قىلدىم، بىر كۆرۈپ قويساڭ نېمە بولىدۇ؟ — دېدى
زۆلەيخا.

— سېنى كۆرۈشكە، ئىززىتى مىسىرى ھەقلىق، شۇنىڭغا
كۆرسەتكىن. ئۇ ماڭا كۆپ ياخشىلىق قىلغان تۇرسا، مەن قاندا-
قمۇ ئۇنىڭ ھەققىگە خىيانەت قىلىمەن؟ — دېدى يۈسۈپ
ئەلەيھىسسالام.

— ئەگەر ئىززىتى مىسىرىدىن قورقىدىغان بولساڭ، —
دېدى زۆلەيخا، — مەن ئۇنىڭ كېلىدىن ئۆتۈشى بىلەنلا جېنى
چىقىدىغان زەھەر بېرەي، كۆڭلۈڭ خاتىرجەم بولسۇن.

— ئەگەر مەن ئۈچۈن ئۇنى ئۆلتۈرسەڭ، مەن ئۇنىڭ
جېنىغا زامىن بولغان بولۇپ قالىمەن، — دېدى يۈسۈپ ئەلەي-
ھىسسالام ۋە ئاخىرى تەڭلىككە چىدىماي يىغلاپ تاشلىدى.

— يىغلىمىغىن يۈسۈپ، سېنىڭ يىغلىشىڭغا مېنىڭ ھەرگىز
تاقىتىم يوق، — دېدى زۆلەيخا. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام يىغىسىنى
توختاتتى. بۇنى كۆرۈپ زۆلەيخا: «يۈسۈپ مېنىڭ سۆزۈمنى
قوبۇل قىلدى» دەپ شادىمان بولدى ۋە دەرھال ئورنىدىن
تۇرۇپ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىشتان بېغىغا قول ئۇزاتتى.
يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئىشتان بېغىنى 7 چىگىك قىلىپ چىگىۋەت-
كەن ئىدى.

— بۈگۈن مېنىڭ مۇرادىمنى ھاسىل قىلمىساڭ، ساڭا
ئازاپ سالىمەن، — دېدى زۆلەيخا.

— سەن مېنى ئازاپلىساڭ، مەن ئۇنى ئاكىلىرىمدىن كۆ-
رىمەن، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

ئىشتىنىنىڭ بېغىنى يەشكىلى باشلىدى. شۇ چاغدا ئاللاتائالادىن بىر نىدا ئاڭلاندى. زۇلەيخا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىشتان بېغىنى يەشكىلى تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، خۇددى بۇۋاقلار سۈتكە تەلپۈنگەندەك ئۈمىت قىلىپ تۇرغان ئىدى، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام يەنە ئىككىنچى قېتىملىق نىدا ئاڭلىدى. ئۈچىنچى چىگىكنى يەشكىچە يەنە بىر نىدا ئاڭلاندى. تۆتىنچى چىگىكنى يېشىپ بولغىچە: «ئەي يۇسۇپ! پەرۋەردىگارىڭ ھازىردۇر» دېگەن نىدا ئاڭلاندى. بەشىنچى چىگىكنى يەشكىچە: «ئەي يۇسۇپ! ئۆزەڭنى تارتقىن، زىنا قىلىپ ئۆزەڭنى مەئسىيەتكە سالغانلاردىن بولۇپ قالىسەن!» دېگەن نىدا كەلدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغىمۇ قۇلاق سالمىدى. ئالتىنچى چىگىكنى يەشكىچە ئاڭلانغان نىداغىمۇ قۇلاق سالمىدى. يەتتىنچى چىگىكنى يەشكىچە يەنە: «ئەي يۇسۇپ! سەن كىم؟ زىنا قانداق نىمە؟ زىنا قىلماق كىمنىڭ ئىشى؟» دېگەن نىدا ئاڭلاندى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ياڭغۇز ئىدى، زۇلەيخا شەيتان بىلەن بىللە بولۇۋالغان ئىدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەۋەس نەپسى ھەرىكەتكە كېلىپ، كۆزىگە ئاق ياكى قىزىل ھېچنىمە كۆرۈنمەي قالدى ۋە ھىلىقى بولمىغۇر ئىشقا قەدەم قويغىدەك ھالەتكە كېلىپ قالدى. شۇ ئەسنادا زۇلەيخا بۇتىنىڭ يۈزىنى يېپىپ قويۇپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ، يوتقان ئۈستىدە بەرەھنە① بولۇپ ياتتى.

— ئۇ يەردە نىمىنى يېپىپ قويدۇڭ؟ — سورىدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

---

① بەرەھنە — يالىڭاچ دېگەن سۆز — م.

بەرسەڭ نىمە بولۇپ كېتەر، - دېدى زۇلەيخا ۋە ناھايىتى مۇڭلۇق ئاۋاز بىلەن نالە - زار قىلغان ئىدى، كۆز يېشى زادىلا توختىمىدى. ئۇنى كۆرۈپ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ رەھ- مى كەلدى.

زۇلەيخامۇ ئايالالار ئارىسىدا يەنە بىرسى تېپىلمىغىدەك دەرىجىدە گۈزەل بىر ساھىبجامال ئىدى. شۇ چاغدا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۆز كۆڭلىدە «ئېزىزى مىسىرى ئۆلسە، ئاندىن مەن ئۇز نىكاھىمغا ئالالام بولاتتى» - دەپ ئويلاپ قالدى - دە، كۆڭلى ئۇنىڭغا بىر ئاز مايىل بولدى. شۇئان زۇلەيخا يەنە يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا ئېسىلغان ئىدى، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام قاچقىلى جاي ئىزدىدى. لېكىن، زۇلەيخا ھەممە ئىشىكلەرنى قولۇپلىتىپ قويغان ئىدى. شۇ پەيتتە لەنىتى شەيتان كېلىپ زۇلەيخاغا: «كىشى يۈسۈپتەك گۈزەل جۈپتنى تاپسا ئويناماي ۋاقتىنى ئۆتكۈزۈۋېتەمدۇ؟ تازا قۇچاقلاپ، جېنىنى يايراتمام- دۇ؟» دېيىشكە باشلىدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا بولسا: «ئەي يۈسۈپ، كىشى زۇلەيخادەك ساھىبجامالنى تاپسا، ۋاقتىنى ئۆت- كۈزمەي بىر يۇتقاندا يېتىپ، كۆكرەك بېغىنى سەيلە قىلماي قالامدۇ؟ خۇدايىتائالانىڭ بىر ئىسمى رەھىم، يەنى تۆۋە قىلسا، گۇناھىدىن ئۆتكۈچى ئەمەسمۇ؟» دەپ ۋەسۋەسە قىلىشقا باشلىدى. بۇ دېلىللار بىلەن يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ سەل چې- رايى ئېچىلدى ۋە ئىشتان بېغىغا قول ئۇزاتتى. بۇنى كۆرۈپ زۇلەيخانىڭ دىلىدا ھېچقانداق بىر مەخلۇقاتتا يۈز بەرمىگەن دەرىجىدىكى بىر خىل خۇشاللىق پەيدا بولدى. شۇنىڭ بىلەن زۇلەيخا دەرھال ئىشتىنىنى سالدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالاممۇ

ھاسىل بولىدىغان بولدى. دەپ تۇرغان چېغىدا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. زۇلەيخانىڭ كاللىسىدا ھوش، تېنىدە ھەركەت قالمىدى. ئۇ، خۇددى جېنى تېنىدىن چىققاندەك بىر ھالەتكە چۈشۈپ قالدى. ئۇ، ھەسرەت - نادامەت بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ، قېپ - يالىڭاچ ھالدا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى قۇچاقلاش ئۈچۈن يۈگۈردى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام قاچقان ئىدى، زۇلەيخا قوغلاپ كېلىپ، ئۇنىڭ كۆينىكىگە قول سالدى. نېپىز كۆينەك يىرتىلىپ كەتتى. زۇلەيخا ئۆزىنى تۇختىتالماي يۈزى پەسكە بولغان ھالدا يەرگە يىقىلىپ، ئاغزىغا تۇپراق تىقىلدى ۋە ئىككى ئۆتتۇر چىشى سۇندى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام قېچىپ كەتتى. زۇلەيخا ئورنىدىن قوپۇپ، چىشىدىن بىخەۋەر ھالدا بىھوشلارچە، باشتىن - ئاخىر بەرەھنە، رەڭگى سارغايغان، ئاغزى - بۇرنى قانىغان ھالدا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى قوغلاپ چىقتى.

*

بۇ چاغدا ئېزىزى مىسىرى تاشقىرىدا تۇرغۇن كىشىلەر بىلەن تۇرغان ئىدى. ئۇ بۇ ۋەقەلەرنى كۆرۈپ، ھاڭ-ۋېقىپ ھەيران بولۇپ قالدى. ئۇنىڭدا گەپ قىلغىدەك ماجال قالمىدى. شۇ چاغدا زۇلەيخا يېتىپ كېلىپ ئۇنىڭغا:

— ئەي ئېزىزى مىسىرى! سېنىڭ ھەددى - ھېسابسىز جاۋاھىراتلارنى بېرىپ ئالغان قۇلۇڭنىڭ ئىشىنى كۆرگىنە، مەن ئىسسىغلاپ كېتىپ كىرىپ ياتقان ئىدىم، ئەمدى ئۇخلىغان ۋاقتىمدا بۇ قۇل مەندىن بىخەۋەر كىرىپ، مېنى ئويغىتىپ، نامەھرەم قولىنى سۇندى، مەن قوبۇل قىلمىدىم، ئۇرۇپ ئىككى چى-

— چوقۇنىدىغان بۇتۇم بار ئىدى، ئۇ، قاراپ تۇرسا ئۇيىتىدىكەنمەن، - دېدى زۇلەيخا.

— ئەجىبا، زۇلەيخا ئالتۇن - كۈمۈشتىن ياسالغان بۇتىدىن هايا قىلىدىكەنۇ، مەن ئاللاتائالادىن نىچۇك قورقمايدىكەنمەن، - دەپ يۇسۇپ ئەلەيهىسسالام ئەشۇنداق مۇهەببىتى كامالەتكە يەتكەن چاغدا ئۇ كاساپەت ئىشتىن يېنىپ ئورنىدىن قوپتى.

يەنە بىر راۋايەتتە ئېيتىلىشىچە: ئاللاتائالادىن جەبرائىل ئەلەيهىسسالامغا: «يا جەبرائىل، دەرهال بېرىپ، يۇسۇپنى گۇناهدىن ياندۇرغىن، زۇلەيخا شەيتان بىلەن بىر بولىۋالدى، يۇسۇپۇم يالغۇزدۇر» دەپ خىتاپ بولدى. جەبرائىل ئەلەيهىسسالام ياقۇپ ئەلەيهىسسالامنىڭ سۈرىتىدە بولۇپ كەلدى. يۇسۇپ ئەلەيهىسسالام قارىسا تام يېرىلدى. كوزنىكە ياقۇپ ئەلەيهىسسالامنىڭ سۈرىتى كورۇندى. شۇنىڭ بىلەن شەهۋانە نەپسىنىڭ هەركىتى پەسەيدى. شۇ چاغدا ياقۇپ ئەلەيهىسسالام:

— ئەي ئوغلۇم يۇسۇپ! سەن كىم، زىنا قانداق نىمە؟ زىنا قىلماق كىمنىڭ ئىشى؟ سەن مۇنداق گۇناهلارنى قىلساڭ پەيغەمبەرلىك قاتارىدىن چىقسەن، قىيامەتنىڭ ئازاپ - ئوقۇبەتلىرىگە گىرىپتار بولسەن، - دېدى.

يەنە بىر راۋايەتتە: جەبرائىل ئەلەيهىسسالام ئالقىنىدا 3 پارچە خەت كورسەتكەن ئىمىش، هەممىسى زىنانىڭ كاساپىتىنىڭ بايانى بولغانلىقىدىن يۇسۇپ ئەلەيهىسسالام ئۇ ئىشتىن ياندى دېيىلگەن.

شۇنداق قىلىپ زۇلەيخانىڭ كوڭلى خوش بولۇپ «مۇرادىم

تىلىھام دىگەن كىشىنىڭ كېيىنكى بوشۇكتە 4 ئايلىق بالىسى بار ئىدى، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام «ئەشۇنىڭدىن سورىغىن» دىدى.

— ئەي يۇسۇپ، سەن سارايىمىزنى پاكى ئاخماقمۇ، - دىدى ئېزىزى مىسىرى، - 4 ئايلىق بالىمۇ سۆزلىيەلەمدىكەن؟

— ئەگەر ئىنايەت ئىلاھى بولسا سۆزلەيدۇ، - دىدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

شۇ زامان بالىنى ئېلىپ چىقىشتى، ئېزىزى مىسىرى بالىدىن سورىدى:

— ئەي پەرزەنت، بۇ ناماقۇللۇق كىمدىن ئۆتتى؟

— ئەي ئېزىزى مىسىرى، - دىدى بوۋاق بالا، - سەن قاراپ باققىن، يۇسۇپنىڭ كوينىكى ئالدىدىن يىرتىلغان بولسا، گۇنا يۇسۇپتە، ئەگەر ئارقىسىدىن يىرتىلغان بولسا، گۇنا زۇلەيخادا.

ئېزىزى مىسىرى قارىسا كوينەك ئارقىسىدىن يىرتىلىپتۇ.

— دىمەك، يۇسۇپ پاك ئىكەن، - دىدى ئېزىزى مىسىرى، - بۇ ئىش خوتۇنلارنىڭ ھىلە - مىكىرىسى ئىكەن. ئەي زۇلەيخا، سەن ئۆز گۇناھىڭنى نىمىشقا كىشىگە ئارتىسەن؟

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ پاكلىقى مەلۇم بولدى، گۇنا زۇلەيخاغا ئارتىلدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام بولغان ۋەقەنى باشتىن - ئاخىرىغىچە سۆزلىمەكچى بولغان ئىدى، جەبرائىل ئەلەيھىسسالام ھازىر بولۇپ:

— ئەي يۇسۇپ، ئاڭلىغان سۆزلەرنى ئېيتمىغىن، سەۋرى قىلغىن، زۇلەيخانىڭ سىرىنى ئاشكارىلاپ، شەرمسار قىلمىغىن، - دىدى.

شېمىنى سۇندۇردى. خەنجەر سالاي دېگەن ئىدىم، ئالدىمدىن قاچتى. مەن ئۇنى قوغلاپ سېنىڭ قېشىڭغا ئېلىپ چىقتىم، ئەمدى بۇنىڭ جازاسى ئۈچۈن ئۇنى زىندانغا سالغايسەن ياكى پۈتۈن جاھان ئەھلى ئىبرەت ئالغىدەك قاتتىق ئۇقۇبەتكە گىرىپتار قىلغايسەن، - دېدى.

— ئەي يۈسۈپ، - دېدى ئېزىزى مىسىرى، - مەن سېنى شۇنداق قىلسۇن، مېنىڭ ھەرەمىمگە قول سۇنسۇن دېگەن ئۈممەت بىلەن مالىك خەزانىغا پۈتۈن مىسىرنىڭ جەمى خەزىنىسىنى بېرىپ سېتىۋالغانمىدىم؟ مەن سېنى پەرزەندىم دېمىگەنمىدىم؟ سېنىڭ ماڭا قىلغان ئىشىڭ مۇشۇ بولدىمۇ؟

— مەن ئۇنداق ئىشنى قىلغان ئەمەسمەن، - دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، - زۈلەيخا ماڭا تۆھمەت قىلىپ يالغان ئېيتىۋاتىدۇ.

بۇنى ئاڭلىغان زۈلەيخا قەسەم قىلدى. ئېزىزى مىسىرى ئۇنىڭ سۆزىگە ئىشەندى ۋە شۇ ھامان بىر قۇلغا: «يۈسۈپنى چار مىخ قىلىپ قاتتىق ئازاپلىغىن، ئۆلۈپ كەتسىمۇ مەيلى» دەپ بۇيرىدى.

— ئەي ئېزىزى مىسىرى، مېنى ئازاپلاشقا بۇيرىمىغىن، كېيىن پۇشايمان قىلساڭ پايدا بەرمەيدۇ. بۇ ئىشنىڭ راستىنى ئاڭلاپ، مېنىڭ گۇناھىم بولسا، ئاندىن ئازاپلاشقا بۇيرىغىن، - دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، - مەن پاك، گۇنانى زۈلەيخا قىلغان، مەن قاچتىم، ئۇ قوغلىدى.

— پاكلىقىڭغا گۇۋاھىڭ بارمۇ؟ - سورىدى ئېزىزى مىسىرى.

ۋە مالامەت قىلغىلى باشلىدى: «زۇلەيخا ئۆزىنىڭ قۇلىغا ئاشىق-مىش، ئۇنى ھەممىشە قوغلىشارمىش، قۇلى قاچارمىش.» بۇ خو-تۇنلار زۇلەيخاغا ھەسەت قىلىشاتتى. ئۇلاردىن بىرسى ۋەزىرنىڭ خوتۇنى ئىدى؛ بىرى ساقىينىڭ، بىرى باقاۋۇلنىڭ، بىرى ياساۋۇلنىڭ، بىرى پادىشازادە بولغان خەزىنىدارنىڭ، بىرى مىراخورنىڭ خوتۇنى ئىدى. بۇ ئەلدە ئېزىزى مىسىردىن قالسىلا ئابرۇيلۇق ئادەملەر ئەشۇ ئايالىلارنىڭ ئەرلىرى ئىدى. ئۇلار ھەممىشە پادىشانىڭ دەرگاھىدا بولۇشاتتى. بۇ ئالتە خوتۇن زۇلەيخانى ئېيىپلەپ: «زۇلەيخا يەمەن پادىشاسىنىڭ قىزى، ئېزىزى مىسىرنىڭ خوتۇنى بولغايۇ، ئۆزىنىڭ قۇلىغا ئاشىق بولۇپ، ئىگىلىپ، مالامەت ئوقىغا نىشانە بولۇپتۇ-دە! بۇ، بىز قاتارلىق خەققە ئار-نومۇس ئەمەسمۇ؟» دېيىشەتتى. بۇ سۆزلەر زۇلەي-خاغا ئاڭلاندى. زۇلەيخا بەكمۇ تەڭلىكتە قېلىپ، ئۆزىنى پارە-پارە قىلىۋەتكىسى كەلدى. ئۇ بىر زىياپەت بەرمەكچى بولدى ۋە يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى چاقىرىپ دېدى:

— ئەي يۈسۈپ، ئەجەپ بىر تەنە-مالامەتكە قالدىم. بىر نەچچە خوتۇن مېنى ئېيىپ، مالامەت قىلارمىش. مەن بۈگۈن شۇ خوتۇنلارنى مېھمان قىلماقچى. سېنىمۇ شۇ ۋاقىتدا چاقىر-سام، ئاپتۇۋا-چىلاپچى ئېلىپ كىرسەڭ ئىدى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام قوبۇل قىلدى. زۇلەيخا ئۇ خوتۇن-لارنى چىللاشقا بىر نەچچە چۆرىلەرنى بۇيرىدى. ئۇ خوتۇنلار كەلگەندە زۇلەيخا ئۇلارنىڭ ئالدىدا بىردىن تەخسە، بىردىن پىچاق قويۇپ، بىر قاچىدىن پىياز كەلتۈرۈپ: «قىنى ئاغىچىلار پىياز توغراڭلار» دېدى. ئۇلار پىياز توغراشقا باشلىغاندا

— ئەي يۇسۇپ، — دېدى ئېزىزىمىسىرى، — بۇ سىرنى سەنمۇ كۆڭلۈڭدە ساقلىغىن، مەنمۇ كۆڭلۈمدە بىلەي. ئۇ، زۇلەيخاغا قاراپ:

— سەن شەرمى-ھايا قىلماي شۇنداق ئىشلارنى قىلىپسەن-ھە زۇلەيخا، ئۆز قولۇڭ بىلەن شۇنداق ھەركەتلەرنى قىلىپسىنا؟ نىمە دېگەن نومۇس-بۇ؟ مەن بۇ ئېشىمنى قانداق كۆتىرىپ يۈرىمەن ئەمدى؟ — دېدى-دە، ئاچچىقلاپ چىقىپ كەتتى.

— مانا نىمە ئىشلارنى قىلدىڭ يۇسۇپ؟ — دېدى زۇلەيخا، — مېنى ئەلنىڭ مالامىتىگە قويدۇڭما؟ سەن مەندىن قاچمىساڭ، مەن شۇ ھالغا قالارمىدىم؟ مەن ئەمدى ساڭا شۇنداق ئازاپلارنى قىلايكى، ئۇنىڭ ھەددى-ھېساۋى بولمىسۇن.

— سەنمۇ ھەرگىز ھايا قىلمىدىڭ زۇلەيخا، ماڭا ئېيتقان ھەممە سوزنى سەنمۇ ئاڭلىدىڭغۇ؟ يا خۇدادىن قورقمايسەن، يا مەخلۇقتىن ئۇيالمايسەن، قانداق قىلماقچى بولساڭ شۇنداق قىل، مەن ئۇنىڭغا رازى، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— خەپ، ماڭا ئېيتقان زەھەرلىك سۆزىڭگە ئىچكۈزمەي قويمايمەن، — دېدى زۇلەيخا.

ئەمما، زۇلەيخانىڭ ھالى كۈندىن-كۈنگە خاراپلاشتى: كېچىلىرى ئۇيقۇ يوق، كۈندۈزلىرى بىر لوقما تائام يېمەي ياكى بىر قەترە سۇ ئىچمەي بىئارام ۋە بىقارار بولاتتى. ئۇ كۈندىن-كۈنگە ساغىرىپ، پىراق دەردى ۋە ئىشتىياق ئوتى بارغانسېرى زىيادە بولۇپ كەتتى. بۇ ۋەقە مىسىرنىڭ 5 - 6 خوتۇنلىرىغا ئاڭلاندى. ئۇلار غايىۋانە زۇلەيخانى ئېيىپلىگىلى

ھەممىسى ئۆز ئىچىدە: «بىر سائەتمۇ بولسا يېنىدىن ئاجرىمىساق، ئۇنىڭ جامالى بىلەن شاد - خۇرام بولساق، قاراڭغۇ كۆزىمىزنى روشەن، غۇنچە كۆڭلىمىزنى گۈلشەن قىلساق» دەپ نالە قىلىشاتتى. ئەمما زۇلەيخانىڭ سۆزىگە جاۋاپ بەرگىدەك ئەس-ھۇشى يوق ئىدى.

— ئەي مەزلۇملار، ئۆزەڭلەرگە قاراڭلار، - دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام تەبەسسۇم قىلىپ.

ئۇلار يەنە ئۆزلىرىگە قارىسا، ھەممە بىساتىنىمۇ قانىغا بويىۋېتىپتۇ. ئۇلار خىجالەت بولۇپ:

— ئەي زۇلەيخا، بارلىق تەھسىن-ئاپىرىنىمىزگە بولۇڭكى، ئەجەپ بەرداشلىق بېرەلەپسىز، - دېيىشتى. زۇلەيخا بۇلارنىڭ ئالدىدا ئۆز ئىشلىرىنى سۆزلەپ بەردى:

— مەن ئۇنى ئۆز نەپسىمگە تەرغىپ قىلسام، ئۇ ھەرگىز قوبۇل قىلمىدى. ئەگەر قوبۇل قىلمىساڭ، تۈرلۈك ئازاپلار بىلەن قىينايمەن دېسەم: «مېنى خۇدايىم ئۇنىڭ شەررىدىن ساقلايدۇ» دەيدۇ. ئەمدى ئۇنى زىندانغا سالدۇرىمەن.

— زىندانغا سالدۇرماي تۇرغىن، - دېيىشتى ئۇ خوتۇنلار، — بىز ئۇنى زىندان جاپاسىدىن قورقىتايلى، سەن تەرەپكە مايىل بولۇشى مۇمكىن.

— ئەي يۇسۇپ، - دېيىشتى خوتۇنلار يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى قورقۇتۇپ، - زۇلەيخانىڭ سۆزىنى نېمىشقا قوبۇل قىلمىدىڭ؟ ئۇ، سېنى ناھايىتى كۆپ مال بېرىپ سېتىۋالدى، سېنى ھەرقانداق ئازاپلىسا، ھەتتا ئۆلتۈرسىمۇ ھەقلىق ئەمەسمۇ؟

زۇلەيخا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى چاقىرتتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئاپتۇۋا - چىلاپچى ئېلىپ كەلدى.

— نىقاۋىڭنى ئالغىن يۇسۇپ، - دېدى زۇلەيخا.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام يۈزىدىن نىقاپنى كۆتەرگەن ئىدى، بىر يورۇقلۇق بولغاندەك بولۇپ كەتتى. بۇ ئاغىچىلارنىڭ ھەممىسى ئۇنى كۆرۈپ، ئەقلى - ھوشىدىن كەتتى. زۇلەيخا پىياز توغراۋاتقانلارغا قارىسا، ھەممىسى ئۆز قولىنى توغراپتۇ. تەخسىلەرنىڭ ھەممىسى قانغا تولۇپتۇ. كەيگەن سەرۇپىلىرى ۋە دەستىخانلارمۇ قانغا بۇلغۇنۇپتۇ. زۇلەيخا بۇ خوتۇنلارنىڭ ئىشلىرىغا كۈلۈپ، مەسخىرە قىلىپ قولىنى توغراتتى، بۇ خوتۇنلار يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ كامالەتكە يەتكەن جامالىنىڭ بىھوشلىقىدا ئۆز قوللىرىنى قەلەم قىلغانلىقىدىن بىخەۋەر ئىدى. ئۇلار بىر چاغلاردا ھوشىغا كېلىپ قارىسا، قوللىرىنى توغراپ، تەخسە بىلەن دەستىخان ۋە كىيىم - كېچەكلىرىنى قانغا بۇلغاپ بولۇپتۇ. ئۇلارنىڭ ھەممىسى خىجالەتچىلىكتىن باش كۆتىرەلمەي «بۇ ئادەم ئەمەس، بەلكى خۇدايىتائالا ئۆز جامالىنى ئەلگە كۆرسىتىش ئۈچۈن ئەۋەتكەن پەرىشتە ئىكەن» دېيىشتى.

— ئېيتىڭلارچۇ ئاغىچىلار، ھەممە ئادەم مېنى مالامەت قىلىشىدۇ، زادى مالامەت ئوقىغا نىشانە بولغۇچىلىكى بارمىكەن - يوقمۇ؟ - دەپ سورىدى زۇلەيخا.

— بىز بىر كۆرمەك بىلەن بۇ ھالغا قالدۇق، - دېيىشتى ئاغىچىلار، - سىز ھەمىشە ئۇنىڭ قېشىدا تۇرۇپ ئۆلمەي تىرىك يۈرگەنلىكىڭىزگە ئاپىرىن.

ئۇلار ئارقا - ئارقىدىن ئۆزرە قويۇشقا باشلىدى. ئەمما

— ئەي يۇسۇپ، مېنىڭ مۇرادىمنى ھاسىل قىلالامسەن ياكى زىندانغا كىرەمسەن؟

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ مۇرادىنى ھاسىل قىلىشقا ھەرگىز ئۇنىمىدى.

ئۇنىدىن كېيىن زۇلەيخا ئېرىزى مىسرىگە دالالەت قىلىپ، يۇسۇپنى زىندانغا سېلىشقا ماقۇل كەلتۈردى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ تونىنى سالدۇرۇۋېلىپ، ئەسكى چاپان كەيدۈرۈپ، بويىنغا تاقاق، قولىغا زەنجىر، پۇتىغا كىشەن سالدۇرۇپ زىندانغا تاشلىدى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام زىندانغا كىرىشتە: «بىسمىللاھىررەھمانىررەھىم» دەپ قەدەم تاشلىدى. ئاندىن كېيىن: «ئەسسالامۇئەلەيكۇم ئەي زىندان ئەھلى!» دەپ سالام بەردى. زىنداندىكىلەر بولسا: «ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام» دەپ جاۋاپ بېرىشتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام بېرىپ بىر بۇلۇڭدا ئولتۇردى، بىر ئازدىن كېيىن نامازدىگەر بولدى، نامازدىگەر ئوقۇدى.

ئاللاتائالا زىنداندا ئىككى تۈپ دەرەخ ئۈندۈردى، بىرىدىن يىگىلى تائام، ئىككىنچىسىدىن ئىچىشكە شەرۋەت چىقاتتى. زىنداندىكىلەر بەكمۇ خوشال بولۇشتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا زىنداندىكىلەر بەكمۇ ئىززەت - ئىكرام قىلىشتى. زىنداننىڭ بىساتىنى بەكمۇ پاكىز تۇتۇپ تازىلاپ تۇرۇشتى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام كۈندۈزنى روزى بىلەن، كېچىنى ناماز بىلەن ئۆتكۈزەتتى. ھېلىقى قولى كېسىلگەن خوتۇنلار تۈرلۈك - تۈرلۈك تائاملارنى تەييارلاپ، زىندانغا ئەۋەتىشەتتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇ تائاملارنى زىنداندىكىلەرگە بېرەتتى.

لېكىن، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆز كۆڭلىدە: «بۇنىڭدىن مەن ياخشى، بۇنى تاشلاپ، مەن بىلەن بولغىن» دېيىشەتتى.

شۇ ئەسنادا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام خۇداغا مۇناجات قىلىپ:

— ئىلاھا، بالدۇر زۇلەيخا يالغۇز ئىدى، شەيتان بىلەن بىر بولۇپ مېنى دەرگاھىڭدا ئاسىي ۋە شەرمەندە قىلىشقا باشلىدى، ئەمدى ئۇنىڭغا 6 خوتۇن قوشۇلدى، ئەمدى ھالىم نىمە بولار، — دېدى.

خوتۇنلار بىرلىشىپ: «بۇنىڭدىن كېيىن زۇلەيخا بۇ قۇلىنى بىزگە كورسەتمەيدۇ، بىز دەۋەت قىلىپ بۇنى زىندانغا سالدۇرساق، شۇندىلا كورەلەيمىز» دەپ مەسلىھەتلەشتى ۋە:

— ئەگەر سوزۇڭنى قوبۇل قىلمىسا، زىندانغا سالدۇرغىن، — دېدى زۇلەيخاغا.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامۇ:

— خۇدايا پەرۋەردىگارا، ماڭا زۇلەيخانىڭ مۇھەببىتىدىن زىنداننىڭ مۇھەببىتى ياخشىراق، — دەپ مۇناجات قىلدى.

شۇنداق قىلىپ، بۇ 6 خوتۇن ئارقا — ئارقىدىن: «يۇسۇپنى زىندانغا سالدۇرغىن، بۇنىڭ بەدنامىلىقى سەندىن كوتۇرۇلۇپ كەتسۇن» دەپ دەۋەت قىلدۇەردى. زۇلەيخامۇ: «ئېزىزنىڭ مىسىرى يۇسۇپنىڭ پاكلىقىنى بىلدى، لېكىن بۇ توغرىدا ھېچنىمە دېيەلمەي تەڭلىكتە قالدى. ئاخىرى ئوزەم رەسۋا بولىدىغان ئوخشايمەن، ئەمدى يۇسۇپنى زىندانغا ئەۋەتىشىم كېرەك. خالايىقمۇ قۇلى بىلەن دەپىلىك قىلغان ئىكەن دەپ قالسۇن، دەپ ئويلىدى — دە، يۇسۇپنى زىندانغا سالدۇرۇشنى قارار قىلىپ، يەنە بىر قېتىم سورىدى:

ئېلىپ چىقتى. زۇلەيخانىڭ غەرىزى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى بىر
كۆرۈش ئىدى. ئۇ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى كۆرگەندىن كېيىن،
«ئاھ ئۇرۇپ، پەريات قىلىپ يۈرۈگۈمنى بىر بوشىتىۋالاي» دەپ
ئويلىدى ـ يۇ، يەنە ئەندىشە قىلىپ ئۆزىنى توختىتىۋېلىپ،
سەۋرى ـ تاقەت بىلەن قايتىپ كەتتى. زۇلەيخا ئۆيىگە قاي-
تىپ كەلگەندىن كېيىن، بېشىنى تامغا ئۇرۇپ شۇنداق يىغلىدى-
كى، ھەممە كېنىزەكلىرى ئالدىغا كېلىپ نالە ـ پەريات قىلى-
شىپ كەتتى. ئۇ بىتاقەتلىكىدىن زىندان قاراۋۇلىغا:

— يۇسۇپنى كۈندە ئون تاياق ئۇرغىن، تاياققا چىدىماي
ۋاقىرىسۇن! ـ دەپ بۇيرىدى.

زىندان قاراۋۇلى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى بىگۇنا ئۇرات-
تى. ئۇنىڭ نالە ـ زارىنى ئاڭلاپ زۇلەيخانىڭ كۆڭلى بىر ئاز
تەسكىن تاپاتتى. زۇلەيخانىڭ كېنىزەكلىرى:

— بىر بىگۇنا مەسۇمغا بۇنداق جەۋرى ـ جاپا قىلماق-
نىڭ سەۋەۋى نىمە؟ ـ دەپ سورىدى.

— قانداق قىلاي ئەمدى؟ ئۆزىنى كۆرەلمىگەچكە، ئاۋا-
زىنى بولسىمۇ ئاڭلاي دەپ، كۆڭلۈم بىر ئاز تەسكىن تاپارمى-
كىن دەپ شۇنداق قىلىمەن، ـ دېدى زۇلەيخا.

شۇندىن كېيىن زۇلەيخا زىندان قاراۋۇلىنى يەنە چاقىر-
تىپ كېلىپ دېدى:

— ئەمدى ئۇرمىغىن، ئەمما كۈندە بىر قېتىم ئۆزى قىچ-
قىرىپ ـ تۇۋلاپ قويسۇن!

*

ئەنە شۇ ھال داۋام قىلىپ يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئالتە
يىل زىنداندا ياتتى. بىر كۈنى ئۇ: «ئىلاھا، ئەمدى ھالى ـ

— ئەي يۈسۈپ، — دېيىشتى زىندانىدىكىلەر، — بىز سىزنى جاندىن ئېزىزراق بىلىمىز.

— ئاتام مېنى جاندىن ئېزىز بىلەتتى، قۇل بولۇپ سېتىلدىم، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، — زۈلەيخا جاندىن ئېزىز دەپ بىلەتتى، زىندانغا چۈشتۈم، ئەمدى سىلەرمۇ بۇنداق دەۋاتىسىلەر، يەنە نېمە جاپالارغا قالارمەنكى ئەمدى.

زۈلەيخا بولسا، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى زىندانغا سالدۇرغىنىغا ھەددى - ھېسابسىز پۇشايمان قىلدى، ئەمما پۇشايمان پايدا بەرمىدى، ئۇ، ھەرگىز ئارام ئالالمىدى، كۆزىدىن ياش قۇرىمىدى. كۈننى تۈنگە ئۇلاپ، تائام يېمەي، سۇ ئىچمەي يىغلاۋېرىپ، گۈلدەك يۈزى سارغىيىپ زەپىرەڭ بولدى. ئۇ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى بىر دەقىقىمۇ ئۇنتۇيالمىدى. پىراق دەردى ۋە ئىشتىياق ئوتى ئۇنىڭ جىگىرىنى كاۋاپ، ھالىنى خاراپ قىلدى. ئۇ، تاقەت قىلالماي ئەرەنچە كىيىم كىيىپ، بىرنەچچە كېنىزەكنى بىللە ئېلىپ، زىندان ئىشىكىگە كەلدى. زىندان قاراۋۇلى «ئېزىزى مىسىرى كەلدى» دەپ ئويلاپ، ئالدىغا چىقىپ، تازىم بىجا كەلتۈرگەن ھالدا يەرنى سۆيدى.

— يۈسۈپنىڭ قول - پۇتىدىكى زەنجىر - كىشەنلەرنى نىمىشقا ئالدىڭ؟ — دەپ سورىدى زۈلەيخا.

— يالغان سۆزلەپتۇ، ئالغىنىمىز يوق، — دېدى زىندان قاراۋۇلى.

— قېنى بۇياققا ئېلىپ چىق، — دېدى زۈلەيخا، — مەن كۆرىمەن.

قاراۋۇل ئۇنى تاقاق ۋە زەنجىر - كىشەنلەر بىلەن

قوياتتى. زىنداننىڭ بىر چېتىدىن كوچىغا قاراپ ئولتۇراتتى، بىر مۇساپىرنىڭ ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆردى. ئۇ مۇساپىرنى چاقىرىپ سورىدى:

— نەدىن كەلدىڭ؟

— شامدىن كەلگەن غېرىپمەن، — جاۋاپ بەردى مۇساپىر.

— ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنى بىلەمسەن؟

— ئۇزىنى ۋە ئەھۋالىنىمۇ بىلىمەن.

— ئۇنىڭ ئەھۋالى قانداق؟

— بىر توپىلىكتە ئولتۇرۇپ، يولغا قاراپ: «ئاھ يۇسۇپۇم!» دەپ يىغلايدۇ، — دېدى مۇساپىر.

— مېنىڭ سالىمىمنى يەتكۈزەلەمسەن؟

— يەتكۈزەلەيمەن.

— تەن - ساقلىقى قانداقراق دېدىڭ؟ — يەنە سورىدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— رەڭگى سارغىيىپ، بېلى دۈمچەك، كۆزى كورمەس بولۇپ قاپتۇ، — دېدى مۇساپىر.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام تاپىلاپ دېدىكى:

— ئەگەر بارساڭ مىسىر زىندانىدا بىر يىگىت بىلەن كۆرۈشتۈم، باغرى ئېزىلىك، كوزى گىرىيان، ئۆزى ھەيران، بويىنىدا تاقاق، قولىدا زەنجىر، پۇتىدا كىشەن، 7 يىلدىن بۇيان زىنداندا ياتىدۇ، دەپ سالىمىمنى ئەلۋەتتە يەتكۈزگىن.

ئۇ مۇساپىر يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمى - شەرىپىنى سورىغان ئىدى، «ئېيتىشقا ئاللاتائالادىن ئىجازەت يوق» دەپ ئېيتىپ بەرمىدى.

*

ئىمكانىم قالمىدى، خەيرلىك بەرگەيسەن» دەپ مۇناجات قىلغان ئىدى، شۇ ھامان جەبرائىل ئەلەيھىسسالام ھازىر بولدى ۋە ئاللا تائالانىڭ سالىمىنى يەتكۈزۈپ: «ئەي يۈسۈپ، شەيتاننى مەغلۇپ قىلدىڭ، ئاللاتائالانى ئۇنتۇمىدىڭ، ئاللاتائالا ساڭا سابىر (سەۋرى قىلغۇچى - م) ۋە سىدىق (راست سۆزلۈكچى، سادىق - م) دېگەن ئۇنۋاننى ئاتا قىلدى» دېدى.

— ئاتام سالامەت بارمۇ؟ - دەپ سورىدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

— سالامەت بار، - دېدى جەبرائىل ئەلەيھىسسالام، - ئاللاتائالا ئۇنىڭغا سەۋرى قىلىشنى بۇيرىدى. بىسەۋرلىك قىلىشقا ئىلاجى يوقتۇر. ئەي يۈسۈپ، سەنمۇ سەۋرى قىلغىن. شۇنداق بىر كۈن بولىدۇكى، بارلىق مىسىر خەلقى ساڭا قۇل، چاكار بولىدۇ. بۇرۇن بىر چۈش كۆرگەن ئىدىڭ، ئەمدى ئۇنىڭ ئەسىرىنى كۆرۈسەن. سېنىڭ بەنتلىكتىن ئازاتلىققا يېتىش ۋاقتىڭ يېقىندۇر. ساڭا زۇلۇم قىلغان ئۇ كىشىلەر نادامەت قىلغاي. سەن مىسىرغا پادىشا بولىسەن. ساڭا چۈش تەبىرىنى ئۆگىتەي.

ئۇ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاغزىغا مەرۋايىتتەك بىر نەرسىنى سالغان ئىدى، ئۇ نەرسىنىڭ تەمى بارلىق تومۇرلىرىغا تارقاپ، چۈش تەبىرى ئەنە شۇنىڭدىن ھاسىل بولدى. بۇ، ئىلمى ھىكمەت ۋە ئىلمى تەبىر ئىدى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام يەنە بىرنەچچە ۋاقىت زىنداندا ياتتى. زەنجىر - تاقاقلارنىڭ ئىشىنىشىمۇ خۇدا ئاسان قىلغان ئىدى. ھەرقاچان خالىسا ئېلىپ قويۇپ، يەنە خالىسا سېلىپ

ئارزۇ قىلىپ يۈرۈشەتتى، ھەممىشە زىندانغا دۇئايى سالام ئەۋەتىپ تۇرۇشاتتى. ئۇلار: «زۇلەيخا بىزنىڭ سۆزىمىز بىلەن سىزنى زىندانغا سالدى. ئەگەر بىزنىڭ مۇرادىمىزنى ھاسىل قىلسىڭىز، ھېلىھەم بولسا، زىنداندىن خالاس قىلىمىز» دېيىشتى.

— مەندىن ئۇنداق تاما قىلماڭلار، دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، — ئەگەر مەن ئۇ ئىشقا رازى بولىدىغان بولسام، زۇلەيخانىڭ سۆزىنى قوبۇل قىلغان بولاتتىم. ئەمدى مەن ئۇنداق ئىشنى ھەرگىز قىلمايمەن!

ھەممە خوتۇنلارنىڭ ئۈمىدى ئۈزۈلدى. زۇلەيخامۇ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى ھېچقانداق قىلىپ كۆرەلمىدى. ئۇ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ زىنداندا كۆرگەن جاپالىرىدىن ئارتۇغراق جاپا - مۇشەققەت تارتاتتى.

زۇلەيخا بىر نەچچە يىل بۇرۇن يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى چۈشىدە كۆرۈپ، ئىشق ئوتىدا ئۆرتىنىپ يۈرەتتى، ئاخىرى ئۇنىڭ جامالىنى كۆرۈشكە مۇيەسسەر بولدى. لېكىن كۆڭلىدىكى مۇرادىنى ھاسىل قىلالمىغاچقا، قورقۇتۇش ئۈچۈن زىندانغا سالغان ئىدى، ئەمما بۇ ئىشمۇ پايدا بەرمىگەندىن كېيىن، سەل ھوشىغا كەلگەندەك بولدى ۋە: «مەن خېلى ياشقا كىرىپ قالدىم، بىراق بىر ياش بالىغا مۇپتىلا بولۇپ، بىر مۇنچە مالامەتكە قالدىم. ھازىر ئەمدى سەۋرى قىلىشىم لازىم بولۇپ قالدى» دەپ ئويلىدى ھەم قىلمىشىغا پۇشايمان يېدى. «ئەمدى يۈسۈپنى زىنداندىن چىقىرىپ قويسام خەلقلەر سۆز - چۆچەك تارقىتىپ، تەنە قىلىپ يۈرمىسىكىدى» دەپ ئېھتىيات قىلىپ، زىندانغا تائام، سۇ ۋە كىيىم - كېچەك ئەۋەتىپ تۇردى.

ئۇ كىشى شامغا قايتىپ باردى. كېيىن كەنئانغا بېرىپ، ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كىرىپ سالام قىلدى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام: «قەيەردىن كەلدىڭ؟» دەپ سورىدى. مۇساپىر: «مىسىرغا بارغان ئىدىم، ئۇ يەردە بىر يىگىت سىزگە سالام ئېيتتى» دەپ خەۋەر يەتكۈزدى ۋە كۆرگەن ـ ئاڭلىغانلىرىنىڭ ھەممىسىنى بايان قىلدى.

— ئىسمى نىمە ئىكەن؟ ـ دەپ سورىدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام.

— سورىسام «ئىسمىمنى ئېيتىشقا پەرمان يوق» دىدى، ـ دەپ جاۋاپ بەردى مۇساپىر.

— سەن سۈپەتلىگەن بۇ كەپلەردىن قارىغاندا، ئۇ يىگىت مېنىڭ يۇسۇپۇم ئوخشايدۇ. ئۇنىڭغىمۇ نامىنى ئېيتىش مەنئى قىلىنىپتۇ، ـ دىدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ۋە بىر نەرە تارتىپ ھوشىدىن كەتتى. ھەممە ئوغۇللىرى كېلىپ، ئۇ كىشىگە ئاچچىغلاپ:

— ئاتىمىز كېسەل ئىدى، ھەر قىسما ئادەملەر كېلىپ، ھەر خىل گەپلەرنى قىلىپ، كېسىلىنى تېخىمۇ زىيادە قىلىشىدۇ، ـ دېيىشتى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ھوشىغا كېلىپ، ئورنىدىن تۇرغاندىن كېيىن، ئۇ خەۋەرچىمۇ قايتىپ كەتتى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالامدا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ دەردى ـ پىراقى تېخىمۇ زىيادە بولدى.

*

ئاردىن بىرنەچچە يىل ئۆتتى. ھىلىقى قولىنى تۇغرىغان خوتۇنلار يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ جامالىنى بىر كۆرسەك، دەپ

— شاھ رويان ساڭا ئىشىنىپ ئۆزىگە دوست قىلدى، ياخشى ئاتقا مىندۈردى، ياخشى تون كەيدۈردى. ئۇنىڭ نۇرغۇن دولىتىنى كۆرگەن تۇرۇغلۇق ئەمدى كورەلمەسلىك قىلىپ، بىر دۈشمەنىنىڭ يالغان ۋەدىسىگە ئىشىنىپ، ئۇنىڭغا خىيانەتكارلىق قىلامسەن؟ - دېدى. ساقمۇ:

— مەنمۇ شۇنى ئويلاپ يۈرەتتىم، سىزنىڭ سوزىڭىز مېنىڭ ئەندىشەمگە قۇۋۋەت بولدى، - دېدى - دە، بېرىپ پادىشاغا:

— ئەي پادىشاھى ئالەم! بىزنىڭ پاناھىمىزسەن، باقاۋۇلنىڭ باشقىچىرەك بىر سىرى بارلىغىنى سېزىپ قالدىم، مۇبادا خىيانەت قىلىپ قالسا، بىرەر ئىش بولۇپ قالمىسۇن، خەۋەردار بولغايلا، - دېدى.

پادىشا باقاۋۇلنى چاقىرتىپ:

— سەن بىلەن ساقىنى ماڭا خىيانەت قىلمايدۇ، دېگەن ئۈمىدىم ئۈزۈلدى، - دېدى.

بۇنى ئاڭلىغان باقاۋۇل:

— مەندە گۇمان قىلىدىغان ھېچقانداق ئىش يىرق، لېكىن مەن ساقىدىن گۇمان قىلاتتىم، - دېدى.

پادىشا بۇلارنىڭ ھەر ئىككىسىدىن بەد گۇمان بولۇپ: «بۇلارنى نېمە قىلىش كېرەك؟» دەپ ئېزىزى مىسىرىگە مەسلىھەت سالدى.

— ئادەم ئۆلتۈرۈش ئاسان، لېكىن تىرىلدۈرۈش تەس، بۇلارنى زىندانغا سالماق كېرەك، - دەپ مەسلىھەت بەردى ئېزىزى مىسىرى.

*

شۇ يىل ئىچىدە پادىشا رويان ساقى بىلەن ياقاۋۇلنى زىندانغا سالدى. بۇنىڭ سەۋەۋى مۇنداق ئىدى: رويان بىلەن مەغرىپ پادىشاسىنىڭ دۇشمەنلىكى بار ئىدى. مەغرىپ پادىشاسى بىر كۈنى ئۆز ۋەزىرلىرى بىلەن: «قانداق قىلساق روياننىڭ تەختىنى تاۋۇتقا تارتالايمىز» دىگەن ئىش ئۈستىدە مەسلىھەتلەشتى.

— رويانىنىڭ ئالدىدا ئىككى مۇتىۋەر كىشى بار: بىرى، باقاۋۇل، بىرى ساقى، - دىدى مەغرىپ پادىشاسىنىڭ ۋەزىرى مەسلىھەت كۆرسىتىپ، - بۇلارغا كوپ مال ئەۋەتسەك ساقى شاراپ بىلەن، باقاۋۇل تائام بىلەن زەھەر بېرىدۇ. رويان ئۆلگەندىن كېيىن مۇرادىمىز ھاسىل بولىدۇ.

بۇ سوز مەغرىپ پادىشاسىغا ماقۇل كەلدى. ئۇ، ئىككى كىشىنى چاقىرىپ، ناھايىتى كوپ زەرۇ - زىۋەر ھەم كوپ ۋەدىلەرنى بېرىپ مىسىرغا ئەۋەتتى. ئۇلار مىسىرغا كېلىپ بىر خوتۇنغا ئاشنا بولىۋالدى ۋە ئۇنىڭغا بىر بولۇك ئالتۇن بەردى. بۇلارنى ئۇ خوتۇن ساقى بىلەن ئۇچراشتۇردى. بۇلار ياخشى دوست بولۇشۇپ بېرىش - كېلىش قىلىشتى، ئاخىرى مەغرىپ پادىشاسىنىڭ خەت ھەم ۋەدىسىنى يەتكۈزدى. بۇلارمۇ بىجانىدىل قوبۇل قىلدى. قايتقاندىن كېيىن، ساقى پىكىر يۈرگۈزۈپ: «شاھ رويان بىزگە ئىشىنىپ، ئۆزىگە يېقىن قىلدى. ئۇنىڭ بىھەساپ دولىتىنى كوردۇق، مەن بۇنداق ئىشنى قىلمايمەن» دەپ ئويلاپ ئەندىشە قىلىپ تۇرۇشىغا ھىلىقى خوتۇنمۇ ئۇنى يوقلاپ كەلدى ۋە ساقىغا:

گەن چاغدا ھاۋادىن قۇشلار كېلىپ، تالىشىپ ئېلىپ كېتەرمىش.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام جاۋاپ بەرمىدى. باقاۋۇل كوپ جىدەل قىلدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام: «كورمىگەن چۈشىنىڭ تەبىرى يوق» دىگەن ئىدى، باقاۋۇل: «مەن بۇ چۈشىنى كوردۇم» دەپ تۇرىۋالدى. ئاخىرى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام دىدىكى:

— 3 كۈندىن كېيىن، سېنى زىنداندىن چىقىرىدۇ. پادىشا سېنى چارسۇدا دارغا ئېسىشقا بۇيرىشى مۇمكىن، گوشۇڭنى قۇزغۇن - قۇشلار يەيدىكەن.

بۇ تەبىرنى ئاڭلىغان باقاۋۇل:

— مەن يالغاندىن ئېيتقان ئىدىم، مەن چۈش كورگىنىم يوق، - دىدى.

— كورگەن بىلسەڭ - بولمىسىمۇ شۇنداق بولسەن، - دىدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، - تەقدىر - قازا كەلگەن، قەلەم شۇنداق پۈتكەن، ئەشۇنداق بولسەن!

3 كۈندىن كېيىن كىشى كېلىپ، بۇلارنى پادىشانىڭ دەرگاھىغا ئېلىپ بارىدىغان بولدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ساقىغا شۇنداق دىدى:

— بۇ قېتىم سەن پادىشاغا ئاۋالقىدىنمۇ يېقىن بولۇپ كېتىسەن، سەن مېنى ئۇنتۇپ قالما، پادىشاغا ئېيتىپ قويغىن. مېنى بىشۇتمۇ تسۇن. مەن زىنداندىن قۇتۇلۇشنى خالايمەن.

ئۇنىڭ بۇ سوزى ئاللاتائالاغا ماقۇل كەلمىدى. شۇ زامان تەڭرىدىن جەبرائىلغا: «بېرىپ يۈسۈپكە ئېيتقىن، مەخلۇقتىن پانا تىلىگەنلىكى ئۈچۈن، زىنداندا يەنە 6 يىل ياتقۇزىمەن» دىگەن پەرمان كەلدى.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىككىسى زىندانغا تاشلاندى. ساقىنىڭ ئىسمى بەھلىس، باقاۋۇلنىڭ ئىسمى يونا ئىدى.

*

زىنداندىكىلەرنىڭ ھەممىسى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى بەكمۇ دوست تۇتۇشاتتى، قانداق چۈش كۆرسە ئېيتىشاتتى. بىر كۈنى كېچىسى ساقى چۈش كۆردى. چۈشىدە ئۇ، بىر گۈزەل باغدا تۇرغانمىش. باغدا رەڭگا - رەڭ مېۋىلەر پىشىپ تۇرغانمىش. باغدا يەنە بىر تۈپ تال ئۈزۈم بار ئىمىش، ئۇنىڭدا 3 ساپ ئۈزۈم پىشىپ تۇرغانمىش. ساقى ئۈزۈمنى ئېلىپ سىقاي دەپ تۇرغاندا ئويغىنىپ كەتكەنمىش. ساقى خۇشال بولۇپ، باقاۋۇل بىلەن بىللە كېلىپ، چۈشنى ئېيتىپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ تەبىر بېرىشىنى سورىدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئۇنتۇپ قالغانلىرىنىمۇ ئېيتىپ بەردى. ساقى ھەيران قالدى ۋە:

— چۈشۈمنى مەندىن ياخشىراق بىلىدىكەنسىز، ئەمدى تەبىرىنى ئېيتىڭىز، - دېدى.

— 3 كۈندىن كېيىن، - دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام، - سېنى زىنداندىن چىقىرىپ، سۆزۈڭنىڭ راستلىقىنى ئىسپاتلاپ، ئۆزرە قويۇپ، سەرۇپا كەيگۈزۈپ، مەنسۇپىڭنى ئۆستۈرىدۇ. ئىززەت - ھۆرمىتىڭ ئاۋۋالقىدىن زىيادە بولىدۇ.

ئۇندىن كېيىن باقاۋۇلمۇ چۈشىنى سۆزلىدى:

— مەنمۇ بىر چۈش كۆردۈم. پادىشا ئۆز ھۇجرىسىدا ئىمىش. مەن 3 تونۇر نان پىشۇرغانمىشمەن. بۇ تونۇرلارنىڭ بىرسى قىزىل، بىرسى ئاق، بىرسى سېرىقمىش. بۇ نانلارنى 3 تەۋەڭگە سالغانمىشمەن، بېشىمغا قويۇپ پادىشاغا ئاپىراي دې-

بىلەن ئۇچراشمايتتى ۋە ئۇنىڭغا پەرۋامۇ قىلمايتتى. ئۇ، ئول-تۇرۇپ - ئولتۇرۇپ، تاڭ ئاتقاندا سارايغا كېتەتتى.

بىر كۈنى جەبرائىل ئەلەيھىسسالام كېلىپ:

— ئەي يۈسۈپ، بۇ دۇئانى ئوقۇغىن، ئاللاتائالا سېنى زىنداندىن خالاس قىلغاي، - دېدى ۋە بىر دۇئا ئۆگەتتى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۇ دۇئانى ئوقۇۋەردى. بىر ۋاقىت-تا، بىر پەرىشتە كېلىپ، ئۇنىڭغا دېدى:

— ئەي يۈسۈپ، شاھ رويان چۈش كۆرگەن، سەن ئۇنىڭ تەبىرىنى ئېيتسەن، شۇ سەۋەپ بىلەن زىنداندىن خالاس بول-غايسەن.

*

راۋايەت قىلىنىشچە، بىر كۈنى رويان شاھ تائامنى كۆپ يەپ، ئۇزاققىچە ئولتۇرۇپ ھىكايە ئاڭلىدى ۋە ئۇيقۇسى كەل-گەندە ئۇخلاپ بىر چۈش كۆردى. ئەتىسى بارلىق تەبىرچىلەر-نى يىغدۇرۇپ سۆزلىدى:

— بۈگۈن كېچە بىر چۈش كۆردۈم. مەن نىل دەرياسى-نىڭ قىرغىقىدا ئولتۇرغانىمىشمەن، دەريادىن 7 ئىنەك چىقار-مىش، ھەممىسى سېرىق قاشقىلىق، سېمىز بولۇپ، ئەمچەكلىرىدىن سۈت ئېقىپ تۇرارمىش، بىردەمدىن كېيىن دەريادىن يەنە 7 ئىنەك چىقارمىش، ئۆزى ئورۇق، چىشلىرى چوچقىنىڭكىدەك، يىلغا ئوخشاش تۇمشۇقى بار ئىنەكلەرمىش. بۇ 7 ئورۇق ئى-نەك 7 سېمىز ئىنەكنى يەپ بولسىمۇ قارنى تويماسمىش. يەنە 7 تۈپ دانلىق بۇغداينى كۆردۈم، ھېلىقى ئورۇق ئىنەكلەر بۇ بۇغداينى يېيىشكە قەستلىدى، تېخى يېمىگەن ئىدى، يەنە 7 تۈپ

جەبرائىل ئەلەيھىسسالام بۇ پەرمانىنى يەتكۈزۈپ بولغان-
دىن كېيىن سورىدى:

— ئەي يۈسۈپ، سېنى كىم ياراتقان؟

— ئاللاتائالا ياراتقان.

— قۇدۇقتىن، ئاكىلىرىڭنىڭ دۈشمەنلىكى ۋە تۆھمەتلىرىدىن، ئېزىزى مىسىرنىڭ غەزىۋىدىن، زۇلەيخانىڭ مەكرىدىن، شەي-
تاننىڭ شەررىدىن كىم خالاس قىلغان، كىم پاناھ بولغان، كىم قۇتقازغان؟

— ئاللاتائالا، — دەپ جاۋاپ بەردى يۈسۈپ ئەلەي-
ھىسسالام.

— ئۇنداق بولسا، — دېدى جەبرائىل ئەلەيھىسسالام، — نېمە ئۈچۈن ساقىنى ۋاستە قىلىپ رويانىدىن پاناھ تىلىدىڭ؟ زىندانغا كىرگىنىڭگە 6 يىل بولغان ئىدى، بەندىدىن پاناھ تىلىگەن سۆ-
زۈڭنىڭ مۇكاپاتى ئۈچۈن يەنە 6 يىل ياتىدىغان بولدۇڭ.

*

ساقى، باقاۋۇل پادىشانىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىلدى. سا-
قىنىڭ شارابىدىن گۇمان قىلىنغان ئىدى، ساقى ئېلىپ ئىچتى، ھېچنېمە بولمىدى. باقاۋۇلنىڭ ئالدىغا ئەشۇ كۈنى ئەتكەن تائامنى قويغان ئىدى، ئىچكىلى ئۇنىمىدى. پادىشا ساقىغا ياخشى ئورۇن بەردى، باقاۋۇلنى ئېسىپ ئۆلتۈردى، گۆشىنى قۇشلار يېدى، ئۇنىڭ كۆرگەن چۈشىنىڭ كارامىتى شۇ بولدى.

*

زۇلەيخا ھەر كۈنى كېچىسى زىندانغا كېلىپ ئولتۇراتتى، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئىبادەت قىلىش بىلەنلا بولاتتى، زۇلەيخا

زۇلەيخا ھەيرانلىقتا ئويغاندى ۋە ئاھ ئۇرۇپ: «ئۇ، ئوڭۇمدى-
مۇ، چۈشۈمدىمۇ مېنى خارلايدۇ، ماڭا پەقەت بويسۇنمايدۇ»
دېدى.

شۇنداق قىلىپ تەبىرچىلەر پادىشانىڭ چۈشىنىڭ تەبىرى-
نى بىلمىدى. پادىشا غەزەپلىنىپ:

— شۇنچە يىلدىن بېرى مېنىڭ نېمىتىمنى يېدىڭلار، ھالا
بۇ كۈنلۈكتە چۈشۈمنىڭ تەبىرىنى ئېيتالماي، يامان چۈشكەن
دېيىسلەر! — دەپ چوڭ ئەرباپلارنى ئۆلتۈردى. شۇ چاغدا،
ساقىنىڭ ئېسىگە كەلدى.

— ئەي پادىشاھىم، سىزنىڭ كۆرگەن چۈشىڭىزنىڭ تەبى-
رىنى ئېيتىدىغان كىشى بار، مېنى ئۇنىڭ قېشىغا ئەۋەتىڭ، —
دېدى ساقى.

— ئۇ قايەردە؟ — سورىدى رويان شاھ.

— ئۇ، زىنداندا، — دېدى ساقى.

پادىشا ساقىنى ئەۋەتتى. ساقى زىندانغا كېلىپ يۈسۈپ
ئەلەيھىسسالامنى پادىشاغا مەلۇم قىلمىغانلىقىغا ئۆزرە ئېيتتى:

— سىزنى پەقەت ئۇنتۇپ كېتىپتىمەن، گۇناھىمدىن ئۆ-
تۈڭ، — دېدى ئۇ ۋە ئاخىرىدا:

— ئەي سىددىق، سىزدىن بىر مۈشكۈل چۈشىنىڭ تەبىرى-
نى سوراپ كەلدىم. پادىشا چۈش كۆرسە، 7 ئورۇق ئىنەك 7
سېمىز ئىنەكنى يەپتۇ؛ 7 تۈپ قۇرۇق، ئورۇق بۇغداي 7 تۈپ
سېمىز - دانلىق بۇغداينى چىرماپ - يامىشىپ قۇرۇتۇۋېتىپتۇ.
بۇلارنىڭ تەبىرىنى ئېيتقايسىز. پادىشا بۇ چۈشتىن بەك غەم-
كىن بولۇپ، مېنى سىزگە ئەۋەتتى، جاۋابىڭىزغا مۇنتەزىردۇر-
مەن، — دېدى.

قۇرۇق ۋە دانسىز بۇغداي ئۈنۈپ چىقىپ، دانلىق بۇغدايغا ياماشىپلا دانلىق بۇغداينى قۇرۇتىۋەتتى. شۇ چاغدا بىر قاتتىق شامال چىقتى - دە، ئۇ 7 ئورۇق ئىنەك ۋە كەم ھوسۇل بۇغداينى ئۇچۇرۇپ يوقاتتى، مەن قورقۇپ ئويغاندىم. ئەمدى سىلەر بۇ چۈشۈمنىڭ تەبىرىنى ئېيتىڭلار.

تەبىرچىلەر بۇ چۈشكە تەبىر ئېيتالماي، 3 كۈنلۈك مۆھلەت سورىدى.

3 كۈندىن كېيىن ئۇلار قورقۇشقان ھالدا دېيىشتىكى:

— بۇ، يامان چۈش ئىكەن، بىز ئۇنىڭ تەبىرىنى بىلمەيمىز.

ئۇ كۈنى كېچىسى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالاممۇ چۈش كۆرگەن ئىدى. چۈشىدە: ئاسماندىن چۈشكەن ئاجايىپ بىر خىل نەرسىلەر مىسىر خەلقىنىڭ مال - دۇنياسىنى ئەكىلىپ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قوينىغا تىقارمىش، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۇنى قوينىدىن ئېلىپ ئىگىلىرىگە قايتۇرۇپ بېرەرمىش.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئويغىنىپ، ئۆز چۈشىگە ئۆزى تەبىر ئېيتتى:

— ئەي يارانلار! ھەممىڭلارغا سۆيۈنچى بولسۇنكى، ھەممىڭلار زىنداندىن قۇتۇلىسىزلەر. مىسىر خەلقى قەھەتچىلىك، ئاچلىق سەۋەبىدىن سىلەرگە قۇل بولىدىكەن.

ئۇ كېچىسى زۇلەيخامۇ چۈش كۆرگەن ئىدى. زۇلەيخانىڭ چۈشىدە: يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بېشىغا تاج كىيىپ، تەخت ئۈستىدە ئولتۇرارمىش، زۇلەيخا ئۇنىڭ ئايىغىغا يىقىلارمىش. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام زۇلەيخانى پۇتى بىلەن ئىتتىرەرمىش.

— مېنى ئېزىزى مىسىرى زۇلەيخانىڭ سۆزى بىلەن زىن-
دانغا سالغان ئىدى، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام، — 12 يىلدىن
بۇيان زىنداندا ياتتىم. بېرىپ پادىشاغا ئېيتقىن، ئېزىزى مىسىرى
بىلەن زۇلەيخانى دەرقەمەتە قىلىپ، ھېلىقى خوتۇنلاردىن نىمە
ئۈچۈن قولىنى توغرىغانلىقىنى سوراپ باقسۇن!

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇنداق دېيىشتىكى مەقسىدى:
مېنى زىندانغا تاشلاشقا گۇناھىم بار - يوقلىقىنى پادىشا بىلسۇن،
«زىندانغا نىمىشقا چۈشتۈڭ؟» دەپ مەندىن سورىسا، خوتۇنلار-
نىڭ ھىيلە - مىكىرلىرىنى سۆزلىسەم، بەربىر پادىشاغا ياقمايدۇ،
ئۇندىن كۆرە ئۆزى سوراپ بىلسۇن، بولغان ئىش رويانىنىڭ
كۆڭلىگە ئايان بولسۇن، دېيىش ئىدى.

ساقى كېلىپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىنى شاھ رو-
يانغا يەتكۈزدى.

پادىشا دەرھال زۇلەيخانى ۋە ئۇ خوتۇنلارنى
چاقىرتىپ كېلىپ، بىر - بىردىن سوراپ، زۇلەيخا بىلەن يۇسۇپ ئە-
لەيھىسسالامنىڭ ھەممە ۋەقەلىرىنى، ئۇ خوتۇنلارنىڭ قىلمىشلىرىنى،
يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەھۋالى توغرىسىدىكى قىسسەلەرنى ئاڭلاپ،
كۆپ ئەپسۇسلاندى. زۇلەيخا باشلىق ھەممەيلەن يۇسۇپ ئەلەي-
ھىسسالامنىڭ پاك ۋە بىگۇنا ئىكەنلىكىگە ئىقرار قىلدى. شۇ چاغدا
زۇلەيخا ساقىدىن:

— يۇسۇپ مېنىڭ ھەققىمدە شىكايەت قىلىپ سۆزلىدىمۇ؟ —
دەپ سورىدى.

— سىز توغرىلىق ھېچقاچان يامان دەپ ئېغىزىغا ئالمىدى، —
دېدى ساقى.

— 7 سېمىز ئىنەك 7 يىل مەمۇرچىلىق بولىدىغانلىقى، 7 باش دانلىق بۇغداي ئاشلىقنىڭ ئوبدان ئوخشايدىغانلىقى، 7 ئورۇق ئىنەك 7 يىل قەھەتچىلىك بولىدىغانلىقى، 7 تۇپ ئورۇق بۇغداي ئاسماندىن يامغۇر ياغماي، تېرىقچىلىق هوسۇل بەرمەي، نۇرغۇن ئادەملەر هالاك بولۇپ، ئاتا ئوغۇلدىن، ئانا قىزىدىن قاچىدىغانلىقىنى كورسىتىدۇ.

ساقى قايتىپ بېرىپ، پادىشاغا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېيتقان تەبىرلىرىنى بايان قىلدى، پادىشا هەيران قالدى ۋە:

— يەنە بېرىپ، بۇنىڭ تەدبىرلىرىنى سورىغىن، - دەپ بۇيرىدى.

— بۇنىڭ تەدبىرى نىمە؟ - سورىدى ساقى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بېرىپ.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام دىدىكى:

— 7 يىلغىچە تېرىلغۇنى كوپ قىلسۇن، ئاشلىق جۇغلىسۇن، بۇ 7 يىلدىن كېيىن يەنە بىر 7 يىل كېلىدۇكى، يامغۇر ياغمايدۇ، گىيا ئۇنمەيدۇ. ئالدىنقى 7 يىلدا جۇغلىغان ئاشلىقنى كېيىنكى 7 يىلدا يىسۇن!

ساقى بېرىپ بۇ سوزلەرنى رويان شاھقا بايان قىلدى. رويان شاھ بۇ سوزنى ئاڭلىغاندىن كېيىن: «ياخشى تەدبىر ئىكەن» دەپ ئويلاپ، ساقىنى بۇيرىدى:

— ئەشۇ تەدبىرنى ئېيتقان يىگىتنى بۇ جايغا ئېلىپ كەلگىن!

ساقى بېرىپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا رويياننىڭ سوزىنى يەتكۇزدى.

— خوتۇنلار ئۆز گۇناھلىرىغا ئىقرار قىلىشتى. يۇسۇپ كەلسۇن! مەن ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا بۇ تۆھمەتخورلارغا ئازاپ قىلغايمەن.

ساقى بېرىپ، پادىشاھنىڭ ئەمرىنى بايان قىلدى.

— مېنىڭ بۇ سوزلەرنى سوراتقىنىم، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام، — ئۇلارنى ئازاپقا قالدۇرۇش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى، مېنىڭ زۇلەيخاغا خىيانەت قىلمىغانلىقىمنى ئېزىزى مىسرى بىلسۇن، دېگەنلىكىم ئىدى. خىيانەتچىلەرنىڭ جازاسىنى ئاللا ئۆزى بېرىدۇ.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ خىيانەتچى ئەمەسلىكىنى ئىسپاتلاپ ياخشى قىلغان ئىدى. شۇچاغدا جەبرائىل ئەلەيھىسسالام يېتىپ كېلىپ:

— ئەي يۇسۇپ! تېخى زۇلەيخاغا مايىل بولمىدىڭمۇ؟ ئۆز نەپسىڭنى ياخشىلىققا چىقىرىۋاتىسەنغۇ؟ — دېدى.

— كۆڭلۈم ياخشى، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام، — لېكىن، نەپسىمنى ياخشى دېمەيمەن. چۈنكى بۇ نەپسىمنىڭ مېنى يامان ئىشلارغا بۇيرۇشى ۋە ئىككىلا ئالەمدە شەرمەندە — رەسۋا قىلىشى يىراق ئەمەس.

ساقى بېرىپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىنى رويان شاھقا يەتكۈزدى. شاھنىڭ كۆڭلى ئېرىپ، ئىشتىياقى تېخىمۇ زىيادە بولۇپ، مەملىكەتنىڭ ئاكابىر — ئەشرەپلىرىدىن ئۇنىڭغا شاھانە كىيىملەر ئەۋەتتى. «يۇسۇپنى ماڭا چاقىرىپ بېرىڭلار، مەملىكەت ئىشىنى ئۇنىڭغا تاپشۇراي» دەپ خەۋەر بەردى.

بۇ بىشارەتتىن خۇرسەن بولغان يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام

— ياخشىلىق شۈنچىلىك بولار، ئالىملىق شۈنچىلىك بولار، ئىبادەت شۈنچىلىك بولار، تەقۋادارلىق شۈنچىلىك بولار، - دېدى زۇلەيخا، - ئۇ مېنىڭ توھمىتىم بىلەن 12 يىل زىنداندا ياتقان بولسىمۇ، يەنىلا مېنىڭ سىرىمنى پاش قىلماپتۇ.

ئۇ، ئورنىدىن تۇرۇپ پادىشانىڭ ئۇدۇلىغا كەلدى:

— ئەي پادىشاھ، - دېدى زۇلەيخا، - تاھازىرغىچە مېنىڭ ئىشقىم ماجازى ① ئىشق ئىدى، ئەمدى ھەقىقى ئىشق بولدى. ھەر كىمگە راست سۆزلەشنىڭ ۋاقتى بولدى. ھەممە گۇنا مەندە، ئاشىق بولغان كىشى مەن، ئۇيگە چاقىرغان، ئارقىسىدىن قوغلاپ كوينىكىنى يىرتقان كىشى مەن. ئۇنىڭغا مەن گۇنا ئارتىپ توھمەت چاپلىدىم. مەن گۇناكار، يۈسۈپ راستچىل كىشىدۇر. ئەي پادىشاھى ئالەم، ئەگەر يۈسۈپ ھازىرغىچە زىنداندا تۇرمىغان بولسا، ئۇنىڭ ئىشقىدا ئۆزەمنى ھالاك قىلغان بىرلا تتىم. بۇ يەردە زۇلەيخا پادىشا بىلەن ئىززى مىسىرنىڭ ئالدىدا تۇرۇپ، 3 ئېغىز راست گەپ قىلدى: بىرىنچىدىن، ئۇنىڭغا مېنىڭ ئاشىق بولغانلىقىم راست، دېدى؛ ئىككىنچىدىن، گۇنا مەندە، مەن ئۇنىڭغا توھمەت قىلدىم، دېدى؛ ئۈچىنچى، يۈسۈپ راستچىل - سادىق كىشى، دېدى. بۇ راست گەپلەرنىڭ شاراپىتىدىن ئۇ، ئۈچ كارامەت تاپتى. يەنى ئۇ كاپىر ئىدى، مۇسۇلمان بولدى، ئىمان تاپتى؛ ياشانغان ئىدى، ياش بولدى؛ ئەڭ ئاخىرىدا يەنە يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ جۈپتى بولدى.

پادىشاھ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا خەۋەر بېرىشكە ساقىنى ئەۋەتىپ شۇنداق دېدى:

---

① ماجازى — ھەقىقى ئەمەس، شەكلەن - م.

كـەرگـەن مسىر خـەلـقى 12 يـىـل بـۇرۇن بـۇ يىگىتنىڭ قولىغا زەنجىر، پۇتىغا كىشەن سېلىپ زىندانغا ئېلىپ بارغـان ئىدى، بۈگۈن مۇشۇنداق دولەتكە ئېرىشىپتۇ- دېيىشىپ كەتتى.
يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام رويانىنىڭ قېشىغا كىرىپ سالام قىلدى.
پادىشاھ يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا ئۆز يېنىدىن ئورۇن بەردى.
پادىشاھ يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام بىلەن 72 خىل تىلدا سوزلىشىپ باقتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ھەممىسىگە تولۇق جاۋاپ بەردى.
رويان شاھ ئۇنىڭغا تەھسىن، ئاپىرىن ئوقىدى. ئۇنىدىن كېيىن يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئىبرانى تىلىدا دۇئا قىلدى.

— بـۇ قـايسى تىل؟ - سورىدى رويان شاھ.

— ئاتا - بوۋىلىرىمىزنىڭ تىلى، - جاۋاپ بەردى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— ئىقلىم يـۈزىدە، ئادەم پەرزەنتـى ئىچـىـدە بۇنىڭدىن مۇۋاپىقراق كىشى يوق ئىكەن، - دېدى رويان شاھ.

شۇنداق قىلىپ پادىشاھ چۈشلىرىنىڭ تەبىرىنى سورىدى.
يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام جاۋاپ بەردى. جاۋاپتىن خۇرسەن بولغان پادىشاھ:

— بۈگۈن سىزنىڭ قەدرى - قىممىتىڭىز بىلىندى، سىزگە ئىشەندىم، ۋەزىرلىكنى سىزگە بېرەي، - دېدى.

— ۋەزىرلىك ئېزىزى مىسىرنىڭ ھەققى، - دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام، - مېنىڭ زىممەمدە ئۇنىڭ ھەققى بەكمۇ كوپ. ئۇ ھايات تۇرۇپ مەن ۋەزىرلىكنى ئىختىيار قىلمايمەن.

— ئەي يۇسۇپ! سەنمۇ پادىشاھلىققا لايىقسەن، شۇڭىمۇ مەن ساڭا ھەممە بەگلەردىن يۇقۇرى قىلىپ ياخشى ئورۇن بەرسەم دەيمەن، - دېدى پادىشاھ.

زىنداندىن چىقىپ، باشلىرىنى يۇيۇپ، چاچلىرىنى تاراپ، شاھانە كىيىملەر كىيىپ، تاجنى بېشىغا قويدى. ئۇنى كۆرگەن زىنداندىكىلەرنىڭ ھەممىسى يىغلىشىپ:

— ئەي يۇسۇپ،كۆپ يىلدىن بۇيان بىزگە ئاش - تائام بېرىپ، نۇرغۇن ياخشىلىق قىلغان ئىدىڭىز، ئەمدى سىزدىن ئايرىلىپ بۇ زىنداندا قانداق تۇرالايمىز؟ - دەپ نالە قىلىشتى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلارغا ئىچى ئاغرىدى. ئۇ، ساقىغا دېدى:

— پادىشاھغا بېرىپ ئېيتقىن. كۆپ يىللاردىن بۇيان مەن بۇ زىندان ئەھلى بىلەن ھەمرا بولۇپ ياتتىم، مەن بۇلار بىلەن ھەمنەپەس بولۇپ كەتكەن. ئەمدى مەن چىقىپ كېتىدىغان بولسام، بۇلارنىڭ كۆزى ياشقا تولۇپ،يۈرەك - باغرى ئېزىلىپ كېتىدۇ. مەرھەمەت قىلسا، سېخىلىق قىلىپ،بۇلارنىڭمۇ گۇناھىنى كەچۈرسۇن، بولمىسا، بىزنى ئايرىۋەتمىسۇن!

ساقى بېرىپ بۇ سۆزلەرنى شاھ رويانغا ئېيتقان ئىدى. ئۇ، ھەممەيلەننى ئازات قىلدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام زىنداندىكىلەر بىلەن بىللە زىنداندىن چىقتى. پادىشاھ ئەۋەتكەن مەپە ئۇنىكۈتۈپ تۇرغان ئىدى، شۇ زاماندىكى رەسىمى - قائىدە بويىچە پادىشا بىر كىمنى ئىززەت قىلسا، ئۇنى ئالتۇن مەپىگە ئولتۇرغۇزاتتى.

شۇنداق قىلىپ يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا شاھانە لىباس، تاج كەيدۈرۈپ، ئالتۇن مەپىگە ئولتۇرغۇزۇپ، شاھ ئوردىسىغا ئېلىپ باردى.ئۇنىڭ شۇنداق ئىززەت - ئىكرامغا ئېرىشكەنلىكىنى

قالسا، نېمە دەپ جاۋاپ بەرسەم بولار؟» دەپ ئەنسىرەپ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا: «ئېگىز - تىكىن ئىشنى سىزگە تاپشۇردۇم، مەملىكەتنىمۇ سىزگە تاپشۇردۇم، مەن قېرىدىم، يېشىم چوڭىيىپ قالدى» دەپ قويدى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام 7 يىل تېرىقچىلىق قىلدى، ئاشلىقلارنى بېشى ۋە سامىنى بىلەنلا ئامبارلارغا قاچىلىدى. تاغ باغرىلىرىدا ئامبار ياسىتىپ ئاشلىق ساقلىدى. 7 يىلدىن كېيىن مەمۇرچىلىق ئاخىرلىشىپ، قەھەتچىلىك يىللىرى يېتىپ كەلدى. بىر پاتمان ئارپىنى بىر ئالتۇنغا ئالىدىغان بولدى. قەھەتچىلىك يېتىپ كېلىدىغان كېچىسى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام خىزمەتكارلارغا:

— دەرھال ئارپانېنى يېقىپ، سەھەردە ماڭا تاپشۇرۇڭلار، دەپ بۇيرىدى. ئۇلار دەرھال تەييارلاشتى. ئەتىسى تاڭ ئاتاردا رويان شاھ: «قوسۇغۇم ناھايىتى بەك ئېچىپ كەتتى» دىگىنچە ئورنىدىن تۇردى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ئارپانېنى ئەكەلدۈرۈپ بەردى.

— مەن ئۆمرۈمدە مۇنداق تاتلىق نان يېمىگەن ئىدىم، — دىدى پادىشاھ ناننى يەپ كۆرۈپ.

— بۇ ئارپانېنى، يەنى ئات - كالىلارنىڭ تەممىناتى. ئەمما ئۇنىڭ بۇنداق تاتلىق تېتىپ كېتىشى - قەھەتچىلىكنىڭ ئەسىرىدۇر، - دىدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

شۇندىن كېيىن يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام خەلققە ئۆلچەم بويىچە ئاشلىق بەردى، كەمبەغەل بىچارىلارغا ئاشلىق سەدىقە قىلدى. پۇلدار بايلارغا پۇلغا سېتىپ بەردى، پۇللارنى پادىشاھ غەز-

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام رەھمەت ئېيتتى ۋە:

— ئەي پادىشاھ، ماڭا يەر غەزىنىسىنى تاپشۇرۇڭ، دېھقانچىلىق مەھسۇلاتىنى ياخشى يىغايلى، ئەگەر مېنى بۇ ئىشقا خەزىنىچى قىلسىڭىز، ماڭا باشقا مەنسەپ كېرەك ئەمەس، دېھقانچىلىقنى ياخشى بىلىمەن، - دېدى.

پادىشاھ خوشال بولۇپ، بۇ ئىشنى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا تاپشۇردى ۋە شۇنداق دېدى:

— ئەي يۈسۈپ، مېنىڭ مۈلكۈمنى قانداق باشقۇرسالڭ بولىۋېرىدۇ، لېكىن، ئىككى ئىشتىن ئۆزەڭنى ساقلىغىن: بىرىنچىسى، مېنىڭ پەردە ئىچىدىكى خوتۇنلىرىم ۋە كېنىزەكلىرىم بىلەن سۆزلەشمىگىن.

— بۇ ئىش بىزنىڭ شەرىئىتىمىزدە ھارامدۇر، - دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

— ئىككىنچى، مەن بىلەن بىللە تائام يېمىگىن، مەنمۇ سەن بىلەن بىللە تائام يېمەيمەن، - دېدى پادىشاھ.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام «ئوبدان بولىدۇ» دېدى - يۇ، كۆڭلىدە: «سەن بىلەن ھەرگىزمۇ بىر قاچىدا تائام يېمەيمەن، چۈنكى، سەن شەددات ئۇرۇغىدىنسەن، مەن بولسام ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى، ئىسھاق ئەلەيھىسسالامنىڭ نەۋرىسى، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ چەۋرىسى بولىمەن. سەن بىلەن بىر قاچىدا تائام يېيىش مەن ئۈچۈن نومۇس» دېگەنلەرنى ئويلىدى.

*

رويان شاھ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۈچۈن قەسىر بىنا قىلدۇردى. لېكىن، ئۇ: «يۈسۈپ مېنى ئىمان ئېيتىشقا دەۋەت قىلىپ

لەرنىنىڭ ئىچىدە يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا سېتىلمىغان كىشى قالمىدى. لېكىن، ئامبارلارمۇ پاك - پاكىز قۇرۇغدۇلۇپ قالغان ئىدى.
شۇچاغدا جەبرائىل ئەلەيھىسسالام كېلىپ:
— ئەي يۈسۈپ، ئەمدى سەھراغا چىقىپ، خەلقلەرگە ئاشلىق بېرىمەن دەپ يۈزۈڭنى كورسەتكىن، - دېدى.
يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام شەھەر تېشىغا چىقىپ، تەخت قويۇپ ئولتۇردى ۋە «ئاشلىق بېرىمەن» دەپ خەلقنى يىغدۇردى پۈتۈن خەلق يىغىلىشىپ، يالۋۇرۇپ كېلىشتى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام خەلقنى جەم قىلىپ، يۈزىدىن نىقابىنى كۆتەردى. خۇدانىڭ قۇدرىتى بىلەن خەلق يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ جامالىغا ھەيران بولۇپ، 10-15 كۈن بىھوش بولۇپ يېتىپ كېتىشتى. ھوشىغا كەلگەندە يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام يەنە شۇنداق قىلدى. شۇيوسۇندا 4 ئاي تامام بولدى. 7 يىللىق قەھەتچىلىكنىڭ ۋاقتىمۇ تولدى.

بىر راۋايەتتە، ئۇچاغدا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام تېخى پادىشاھ ئەمەس ئىدى، رويان بىلەن شېرىك ئىدى، دېيىلىپتۇ. يەنە بىر راۋايەتتە، ئۇۋاقىتتا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام رويانغا ۋەزىر ئىدى. رويان ئۇنىڭغا:
— ئەمدى، پۈتۈن مىسىر سىزنىڭ مۈلكىڭىز بولدى، بارلىق مىسىر خەلقى سىزنىڭ قۇلىڭىز بولدى، پادىشالىق سىزگە يارىشىدۇ، - دەپ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى قۇللۇق ئورنىدىن پادىشالىق سەلتەنىتىگە كوتەردى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالاممۇ قوبۇل قىلدى.

*

نەتىجىگە سالدى. كېيىنكى 7 يىل ئىچىدە غەزنە ئويلىرى پۇلغىتولۇپ كەتتى.

*

پادىشاھ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا مەنسەپ تاپشۇرىدىغان چاغدا: «5 يىللىق دېھقانچىلىق مەھسۇلاتىنى پادىشاھلىققا ئېلىش، ئىككى يىللىق ھوسۇلنى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا بېرىش» توغرىسىدا ۋەدە بەرگەن ئىدى. ھوسۇلنى ئېلىش نۆۋىتى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا كەلگەندە، يەردىن ئون ھەسسە ئارتۇق ھوسۇل چىققاچقا، ھەددى - ھېسابسىز بۇغداينى تاغارلىرى بىلەن ئامبارلارغا قاچىلىغان ئىدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزىل ئاستىدا 40 نەپەر ھاجىپ ① بار بولۇپ، بۇ مىسىرنىڭ كاتتىلىرى ھەركۈنى ئۇنىڭ مۇلازىمىتىگە بېرىپ تۇراتتى. بىرىنچى يىلى خەلقلەر ئالتۇن - كۈمۈشلىرىنى بېرىپ ئاشلىق سېتىۋالدى. ئىككىنچى يىلى تۆگە، كالىلىرىنى سېتىپ ئاشلىق سېتىۋالدى. ئۈچىنچى يىلى قۇل، چۆرىلىرىنى سېتىپ ئاشلىق سېتىۋالدى. تۆتىنچى يىلى زېمىن - جايلىرىنى سېتىپ ئاشلىق سېتىۋالدى. بەشىنچى يىلى ئۆي مۈلۈكلىرىنى سېتىپ ئاشلىق سېتىۋالدى. ئالتىنچى يىلى كىشىلەر ئوغۇل - قىزلىرىنى سېتىپ ئاشلىق سېتىۋالدى. يەتتىنچى يىلى بولسا، ئۆزلىرىنى قۇللۇققا سېتىپ ئاشلىق ئېلىشتى. ئاخىرقى 4 ئاي ۋاقىت قالغاندا پۈتۈن ئامبارلارنىڭ ئاشلىغى مۇتلەق تۈگىدى.

ئاخىرى شۇنداق بولدىكى، مىسىر مەملىكىتىنىڭ بارلىق بايى، كەمبەغەل، چوڭ - كىچىك، ئەر - ئايال، ھۆر ۋە قۇل-

① ھاجىپ — خاس، يېقىن كىشىلىرى — م.

زۇلەيخا ئۆيىگە قايتتى. ئۇ، يەنە يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى كۆرۈشنى ئارزۇ قىلىپ يىغلاشقا باشلىدى ۋە «مۇبادا يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا بىرەر ئېغىز سۆز قىلسا ئاڭلاپ كۆڭلۈم سەل پەل ئارام تاپار» دەپ ئويلاپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆتەر يولىغا بىر ئۆي ياسىتىپ ئولتۇردى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام يۇرت ئىشلىرىنىڭ كۆپلىكى تۈپەيلىدىن زۇلەيخانى ئۇنتۇپ قالدى. زۇلەيخانىڭ بولسا يىغلاۋېرىپ كۆزى ئاقىرىپ كۆرمەس بولۇپ قالدى. بۇ چاغدا ھىجران ئازاۋىدا زۇلەيخانىڭ گۈلدەك چېھرىسى زەپىرەڭدەك ساغىرىپ، ئىلىپتەك قەددى يادەك ئىگىلىپ، چولپاندەك كۆزلىرى، پاختىدەك ئاقىرىپ، ئاش - سۇدىن قېلىپ، بەكمۇ ھالسىزلىنىپ كەتكەن ئىدى. ئۇ قولىغا بىر ھاسا ئېلىپ، بىرسىگە يۇتۇلۇتۇپ، دائىم يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بارگاھىغا باراتتى. ئەمما ياساۋۇللار كىرگۈزمەيتتى ۋە كىرىپ خەۋەر قىلىشىمۇ قويمايتتى. ئۇ، ھەمىشە:

بېيت: ئىشىگىگە بارغانتىم، تاما قىلىپ ۋەسلىنى،

قايتىپ كەلدىم كېرەلەي، قالدىم يەنە نائۈمىت.

دەپ يىغلايتتى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ھەر ئايدا بىرەر قېتىم چىقىپ، پۈتۈن شەھەرنى ئايلىنىپ، ئەرزى بارلار بولسا ئەرزىنى سوراشنى ئادەت قىلغان ئىدى. بۇنداق چاغلاردا ئۇ خەلققە ئەمرى - مەرۇپ قىلاتتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇماچ ئىسىملىك بىر ئېتى بار بولۇپ، ھەر قېتىمدا ئاتلانماقچى بولسا، ئىگەر توقۇلۇشى بىلەنلا بىر قېتىم كىشنەيتتى. بۇنى ئاڭلىغان خەلق يىغىلىپ تۇرۇشاتتى. بۇ ئىشنى بىلگەن زۇلەيخامۇ: «پادىشاھ

ھىكايەتتە شۇنداق كەلتۈرۈلۈپتۇكى، قەھەتچىلىك بالا-
سى يۈز بەرگەن ۋاقىتتا، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام زۇلەيخانىڭ قىل-
غان يامانلىقلىرىنى ئاللىقاچان كۆڭلىدىن چىقىرىۋەتكەن ئىدى.
زۇلەيخا قەھەتچىلىكتە زەرۇ - زىۋەر، قۇل ۋە كېنىزەكلىرىنى بې-
رىپ ئاشلىق ئېلىپ يېگەن ئىدى. كېيىن ئۆزىنىمۇ قۇللۇققا ئىخ-
تىيار قىلغان ئىدى. بۇ ئىشتىن يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بىخەۋەر ئى-
دى. بىر كۈنى زۇلەيخا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كىرىپ
سالام قىلدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئېلىك ئالدى.

— خۇداغا ھەمدۇ سانالار بولسۇنكى، — دەپ يىغلىدى
زۇلەيخا، — ئۇ، ئېزىزلارنى خار، خارلارنى ئېزىز قىلىدۇ. پادى-
شاھلارنى قۇل، قۇللارنى پادىشاھ قىلىدۇ. ئۇ خۇداغا ھەمدۇ سا-
نالار بولسۇنكى، پادىشاھلىق تاجىنى سېنىڭ بېشىڭغا كەيگۈزۈپ،
مېنى ساڭا كېنىزەك قىلىپ بەردى.

— سەن كىمسەن، نېمىشقا كەلدىڭ؟ — دەپ سورىدى يۈ-
سۈپ ئەلەيھىسسالام.

— مەن زۇلەيخا، سېنىڭ قېشىڭغا كەلدىم. خۇدايىڭنىڭ
ھەققى - ھۆرمىتىدىن مېنى ئازات قىلىپ، قۇللۇق نومۇسىنى
مەندىن كۆتىرىۋەتكىن، — دىدى زۇلەيخا. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام:

— سېنىڭ بۇنداق ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقىڭدىن مېنىڭ
خەۋىرىم يوق ئىكەن، مەن سېنى ئازات قىلدىم، — دىدى ۋە ئۇ-
نىڭغا بىر مۇنچە ئۆزرە ئېيتىپ، نۇرغۇن ئاشلىق، پۇل - مال
بەردى ۋە:

— بۇكىشى ھەر قاچان ئادەم ئەۋەتسە لازىملىق نەرسى-
لەردىن ئالدۇرۇپ بېرىڭلار، — دەپ بۇيرىدى.

ئوقىدى ۋە يۈزىنى ئاسمانغا قارىتىپ تۇرۇپ، مۇنداق مۇناجات قىلدى:

— ئەي ئىلاھا خۇداۋەندا، تا ھازىرغىچە سېنى بىلمەيتتىم، ئەمدى بىلدىم. ساڭا ئىمان كەلتۈردۈم. سېنى بىلمەسلىكتىن بۇتقا باش ئۇرغان ئىكەنمەن. ئەمدى ساڭا قايتتىم. مېنىڭ تىلىگىنىمنى بەرگىن، يۈسۈپنىڭ كۆڭلىنى ماڭا مېھرىۋان قىلغىن، يۈسۈپنى ماڭا ئەزىز قىلغاندەك، مېنىمۇ يۈسۈپكە ئەزىز قىلغىن.

ئەتىسى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بارلىق لەشكەرلىرى بىلەن ئوۋغا ئاتلاندى. زۇلەيخا يولغا كېلىپ توسۇپ ئولتۇردى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئوۋدىن يانغاندا، لەشكەرلىرىمۇ گۇرۇھ - گۇرۇھ بولۇپ كېلىۋاتاتتى. ھەر بىر قىسىم لەشكەر ئۆتكەندە، زۇلەيخانى يېتىلەپ كەلگەن كىشى «مانا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئەمدى كېلىدۇ» دەيتتى، ئەمما زۇلەيخا «يۈسۈپ تېخى يىراقتا» دەيتتى. چۈنكى زۇلەيخاغا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ھىدى مەلۇملۇق ئىدى. ئاخىرى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام يېقىنلاشتى. ئۇنى سەزگەن زۇلەيخا:

— ئاھ يۈسۈپ! مېنىڭ قېشىمغا بىر كېلىپ ھالىمنى سورىساڭ، سۆزۈمگە قۇلاق سالساڭ نېمە بولغاي؟ — دەپ پەريات قىلدى. شۇنچە غەلۋە - غەۋغا بولۇۋاتقان بولسىمۇ، ئاللاتائالا زۇلەيخانىڭ ئۈنىنى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قۇلىقىغا يەتكۈزدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام كېلىپ قارىسا، بىچارە زۇلەيخا تۇرۇپتۇ؛ ئۈستىگە قارا چەكمەن كىيىم كىيىپتۇ؛ خورما يوپۇرمىقىدا بېلىنى باغلاپتۇ؛ قولىغا ھاسا تۇتۇپتۇ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام

يۇسۇپ ئاتلىنىپتۇ» دەپ بىلىپ، يولنى توسۇپ ئولتۇراتتى. بۇ چاغدا ياساۋۇللار ئۇنى قوغلاپ يىراقلاشتۇراتتى.

نەزم:

پېقىر دىلخەستىگە نەھەد، ئۇممت ئەتمەك ۋىسالىڭنى،
ماڭا بەستۇر كوڭۇل ئىچرە، نەقىش قىلسام خىيالىڭنى.

لېكىن، زۇلەيخا شۇنچىلىك بىر ئىشتىمۇ «پادىشاھ يۇسۇپ ئوتكەن يولنىڭ توپا - چاڭلىرى يۈزۈمگە ئورنىدى» دەپ خوشال بولاتتى. ئۇ، شۇنچە مېھنەت - مۇشەققەتلەرنى تارتقىنى بىلەن يەنىلا بۇتپەرەس ئىدى. ئۇ، بىر كۈنى يول توسۇپ ئولتۇردى ۋە نا ئۇممت بولۇپ ياندى. ئۇ، ئۆيىگە قايتقاندىن كېيىن، بۇتنى ئالدىغا قويۇپ:

— ئەي مەئبۇدۇم! مەن شۇنچە يىلدىن بۇيان ساڭا چوقۇنۇۋاتقان بولساممۇ ھاياتنىڭ لەززىتى ۋە ئومۇرنىڭ ھالاۋىتىنى كورمىدىم. ئېرىمنىڭ تەختۇ - تاجىنى ساڭا پىدا قىلغان بولسامۇ، بىر يەرەر ياخشىلىقىڭنى كورمىدىم. بۈگۈن سەندىن يۇسۇپنىڭ جامالىنى بىر كورۇش ئۈچۈن كوزۈمنى روشەن قىلىشىڭنى تىلەيمەن، - دەپ بۇتنى كوزىگە سۈرتۈپ قانچە يالۋۇرسىمۇ، بۇتنىڭ ئۈنى چىقمىدى. زۇلەيخانىڭ ئاچچىقى كېلىپ، بۇتنى تاش بىلەن ئۇرۇپ يەنچىپ تاشلىدى ۋە:

— ئىسىت! شۇنچە ئومرۈمنى مۇشۇنىڭ ئىبادىتى بىلەن زايا قىلدۇۋېتىپتىمەن، مەن بۇ بۇتتىن نىمە پايداكوردۇم، قېنى؟-دەپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قائىدىسى بويىچە تاھارەت ئېلىپ، بىلمەي - بىلمەي ئىككى رەكئەت شۇكرانە نامىزىنى تەقلىت قىلىپ

زۇلەيخا ئۆتكەن ۋەقەلەر ئەھۋالىدىن شىكايەت قىلدى.

— سەن بۇ خۇسۇمەتلىك تەنىـە سوزلەرنى بىھۇدە سوزلە-ۋاتىسەن، — دىدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

زۇلەيخا چىن كوڭلىدىن بىر دەرتلىك ئاھ تارتتى.

— ئەي يۈسۈپ، نىچۇك تەنە - خۇسۇمەت قىلماي؟ — دىدى زۇلەيخا، — پىراق ئوتى ۋە ئىشتىياق دەردىدىن ھەم بۇ ئىككى يۇز لىمە ئالەم ۋە تەتۇر ئايلانغۇچى پەلەكنىڭ بىۋاپالىغىدىن شىكايەت قىلمىەن ئەمەسمۇ؟ ئەي يۈسۈپ، مىنىڭ كوڭلۇمدىكى سىنىڭ ئىشق - مۇھەببىتىڭنىڭ ئوتى ئەگەر تاقىقا چۇشسە تاغمۇ ئىرىپ سۇ بولۇپ كەتكەن بولاتتى. ئەي يۈسۈپ، قولۇڭنى ئاغزىمغا تۇتۇپ باقساڭ، يۈرەك باغرىمدىكى كويگەن ئوتنى بىلگەن بولاتتىڭ.

لىكىن، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۇچۇن زۇلەيخا نامەھرەم بولغانلىقتىن، قولىنى تەككۈزمىدى.

— ئەي يۈسۈپ، سىنى ياراتقان تەڭرىنىڭ ھەققى - ھورمىتىدىن قامچاڭنى ماڭا سۇنغىن، — دىدى زۇلەيخا.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ دەستىسى لەئلى ياقۇتتىن ياسالغان، باشقا جايلىرى ئالتۇن بىلەن زىننەتلەنگەن بىر قامچىسى بار ئىدى، شۇنى ئۇزاتتى. زۇلەيخا قامچىنىڭ ئۇچىنى تۇتۇپ تۇرۇپ جان - دىلى بىلەن بىر ئاھ تارتقان ئىدى، ئاغزىدىن بىر پارچە ئوت يالقۇنى چىقىپ قامچىغا تۇتاشتى. ئوت يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىغا تۇتۇشۇپ بولغىچە قامچىنى سىلكىپ تاشلىۋەتتى. ئەمما، ئۇ ئوتنىڭ ھارارىتى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قول ئۇچىغا تىگىپ قالدى. شۇنچىلىك بىر ئىش بىلەن ئۇ ئىشق

ئېتمنى زۇلەيخا تەرەپكە تارتتى.

— ئەي يۇسۇپ، — دېدى زۇلەيخا، — ھەزرىتى ھەق سۇبھانىۋەتائالا پۈتۈن ئالەمگە رىزق بەرگۈچىدۇر. ئۇنىڭ ھەققى-ھۆرمىتىدىن مېنىڭ زەئىپ بىچارىلىقىمغا بىر قاراپ قويغىن. ئەي يۇسۇپ! مەن سېنىڭ پىراق ئوتىڭدا مۇشۇ ھالغا قالغىلى قىرىق يىل بوپتۇ، مېنىڭ ھالىمغا رەھىم قىلساڭ نېمە بولىدۇ؟ ماڭا ئىسسىق يار مەكمىن، دەپ خاماندا ئالتۇن-كۈمۈشلىرىمنى، ئېتەك-ئېتەك جاۋاھىرلىرىمنى بېرىپ ئالغان ئىدىم، سەن بۇ مەرتىۋىگە يەتتىڭ، مەن بۇ ھالدا خار ۋە زەئىپ بولۇپ قالدىم. ئەي يۇسۇپ! مەن ئىمان ئېيتىپ مۇسۇلمان بولدۇم. كۆۋالىق بېرىمەنكى، بىر ئاللادىن بولەك ئىلاھ يوقتۇر. مەن ئۇنىڭغا قايىل بولدۇمكى، ئۇ، پۈتۈن بەندىلەرگە رىزق بەرگۈچىدۇر، ھېچ شېرىكى يوقتۇر، تىلىدىم ئاللاتائالادىن، تاپتىم مۇرادىمنى، ھەر نەرسىنى خالىسا بەرگۈچى، خالىسا ئالغۇچى ئاللاتائالا ئۆزىدۇر.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئىسلامغا كىرگىنىگە خوشال بولۇپ تەبەسسۇم قىلدى. ئاللاتائالا ئۇنىڭ مېھرىنى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆڭلىگە سالدى. جەبرائىل ئەلەيھىسسالام كېلىپ:

— ئەي يۇسۇپ، زۇلەيخاغا ئىلتىپات قىلغىن، ھەر نېمە دېسە ئۇنى قوبۇل قىلغىن، ئۇ ھەق سۇبھانىۋەتائالانىڭ دەرگاھىغا ئاشنا بولدى، — دېدى.

— ئەي زۇلەيخا، قانداق سۆزۈڭ بولسا ئېيتقىن، — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

تارتقان مېھنەت - مۇشەققىتىنى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام 40 كۈن تارتتى. ئۇ، زۇلەيخاغا قانچە مۇلايىملىق قىلسىمۇ، زۇلەيخا قوپاللىق بىلەن:

— ئەي يۇسۇپ، ئەشۇ ئوت مەندە ئىدى، مەن ئۇنى 40 يىل تارتتىم، سەن ئۇنى تېخى ئەمدى بىلىپسەن، - دېدى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇبارەك چېھرىسى زەپىرەڭدەك سارغايدى، ئېلىپتەك قەددى يادەك ئېگىلدى. ئۇ، تولا نالە - زار قىلىپ، ئاش-تائامدىن قالدى. ئۇنىڭ نالە - زارىدىن باشقا ئىشى يوق ئىدى، ھەمىشە پەرياد - پىغان چېكەتتى. ئۇنىڭ تائەت-ئىبادەت ۋە ئەدلى - ئادالىتى كۆككە پەرۋاز قىلدى.

— ئەي يۇسۇپ، - دېدى زۇلەيخا، - مېنىڭ بىرنەچچە تەلىۋىم بار، ئۇنى تىلەي، سېنىڭ دۇئايىڭ بىلەن مېنىڭ تەلىۋىم ئىجابەت بولسۇن، ئۇندىن كېيىن مەن ساڭا ئىلتىپات قىلاي.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام تاھارەت ئېلىپ، ئىككى رەكئەت شۈكرانە نامىزى ئوقۇپ، قول كۆتۈرۈپ تەڭرىگە مۇناجات قىلدى. زۇلەيخا:

— ئىلاھا خۇداۋەندا، مەن بۇتتىن ياندىم، يۇسۇپ سىددىقۇللانىڭ قىلغان دۇئاسىنىڭ ھەققى - ھۆرمىتىدىن ماڭا 14 ياش ۋاقتىمدىكىدەك چىراي ۋە ھۆسنى - جامال بەرگىن، قېرىلىقتىن ياشلىقىمغا ياندۇرغىن، كۆزۈمنى كۆرىدىغان قىلغىن، مېنى يۇسۇپنىڭ نىكاھىغا كىرگۈزگىن، - دېدى.

بۇ تىلەكلەر دۇئا ئىجابەت بولىدىغان مەھەلدە تىلەنگەن ئىدى، ھەممىسى قوبۇل بولدى؛ قېرىلىقى ياشلىققا ئالماشتى،

ئۇتى زۇلەيخادىن پەسىيىپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ جان ۋە تېنىدە شۇئىلا ئۇرۇشقا باشلىدى. زۇلەيخا نى بىر كىشىگە تاپىشلاپ، ئۇزى بارىگاھقا بېرىپ چۇشتى. زۇلەيخا:

— ئەي يۇسۇپ،

سورار بولساڭ مېنىڭ ھالىم، كوڭۈل دەردىمنى بىلگەيسەن،
بۇ ئىشق ئوتى ساڭا كەتتى، مېنىڭ ھالىمنى بىلگەيسەن.

مەندىكى ئوت ئەمدى سەندە كويسە، مېنىڭ ھال - ئەھۋالىمنى بىلەرسەن، — دەپ ئويىگە قايتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ كوڭلى ئارام تاپتى، ئىلگىرىكى پىراق ۋە ئىشتىياق ئوتىنىڭ مىڭدىن بىرسىمۇ قالمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ خاتىرجەم بولۇپ قالدى. ئەمما، ئۇ چاغدا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام بىقارار ۋە بىئارام بولۇپ قالغان ئىدى. شۇڭا، زۇلەيخانى قېشىغا چاقىرىپ كېلىپ، ئۇز ئەھۋالىنى ئەرز قىلدى.

ئۇ، زۇلەيخاغا:

جېنىم ئىچرە قويدۇڭ داغ، ئەي گۈزەل قەددى زىبا،
نىسىپ بولماي ۋىسالىڭ، قالدىمەن زۇلمەت ئارا.
مېنى ئورتەندى پىراق، قالمىدى سەۋرۇ - تاقەت،
سوزۇم يالغان بولسا گەر، بولغۇسى تەڭرىم گۇۋا.

دېگەن بولسىمۇ زۇلەيخا ھەرگىز پەرۋا قىلمىدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى پىراق دەردى ۋە ئىشتىياق ئوتى قىرىق كېچە - كۇندۇز زار ۋە زەبۇن قىلدى. زۇلەيخانىڭ 40 يىل

سىددىقۇللا، دەپ ھەق سۇبھانى ۋە تائالاغا جان - دىلى بىلەن ئىمان كەلتۈردى.

قىرىق كۈن توشقاندىن كېيىن، شەھەر پاك - پاكىز قىلىنىپ، مەھەللە - مەھەللە، كوچا - كوچا ۋە ھەممە بازار، گۇزەرلەر ياسالدى ۋە جابدۇلدى. خەلقمۇ ئۆي - ئۆيلەردە ئەيشى - ئىشرەت قىلىشقا باشلىدى. شاھ رويانىمۇ ئوردىغا چىللاپ كېلىندى. تويغا 200 مىڭ قوي، ئەللىك مىڭ توگە، يۈز مىڭ كالا ئۆلتۈرۈلدى. سەرۋپا كەيمىگەن ئادەم، ئاشقا تويمىغان گاداي قالمىدى. ھېلىقى جاۋاھىراتلار يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بىلەن زۇلەيخانىڭ بېشىدىن چېچىلدى. مىسىر خەلقىنىڭ بارلىق كەمبەغەل - ناماراتلىرى باي بولۇپ قېلىشتى.

شۇنداق قىلىپ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام زۇلەيخانى نىكاھىغا ئالدى، ئۇلار بىر ئورۇندا يېتىشتى.

— ئەي زۇلەيخا، قانداق ئىش بۇ؟ ئەجەپ سەن قىز تۇرۇپسەنغۇ؟ - دەپ سورىدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

— ئېزىزى مىسىرى بىلەن بىر ئورۇندا بولساق، ئىككىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا بىر سۈرەت پەيدا بولاتتى، ئېزىزى مىسىرى شۇنىڭ بىلەن ئۇخلايتتى. مەن ئۆز ھالىم بويىچە قېلىۋېرەتتىم، - دېدى زۇلەيخا ۋە ئۆزىنىڭ مەغرىپ زېمىنىدا كورگەن چۈشىنى بايان قىلدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام تەئەججۈپلىنىپ قالدى.

شۇندىن تارتىپ، بۇ ئىككىسىنىڭ ئارىسىغا شۇنداق مېھرى-مۇھەببەت چۈشتىكى، بىر پەس ۋە بىر دەم بىر - بىرىنى كورمىسە چىدىشالمايتتى. ئەمما يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام قاچانكى زۇلەيخاغا مەيىل قىلىپ كەلسە، زۇلەيخانىڭ ئىبادەتكە مەشغۇل

64 ياش ئىدى، 14 ياشقا كەلدى. چىرايى سەتلىشىپ كەتكەن ئىدى، ئىلگىرىكىدىن يۈز ھەسسە چىرايلىق بولدى. كورمەس كوزلىرى ئېچىلدى. بۇنى كورۇپ يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىشتىياق ئوتىنىڭ بىرسى مىڭ بولۇپ كەتتى. شۇڭا يۈزلەپ نالە - زار بىلەن بىتاقەتلىك قىلاتتى. بۇ ھالنى كورگەن زۇلەيخانىڭ خوشاللىقىدىن بىر غۇنچىسى ئون گۈل بولۇپ ئېچىلدى.

بۇ ھالغا 35 كۈن بولغاندا، جەبرائىل ئەلەيھىسسالام نۇردىن يارالغان تاۋاقلاردا جاۋاھىرلار كەلتۈردى ۋە:

— ئەي يۇسۇپ، تولا بى سەۋرىلىك قىلمىغىن، يەنە 5 كۈن تاقەت قىلغىن، پەرىشتىلەر زۇلەيخا بىلەن سېنى ئەرشى ئەلادا نىكا قىلىپ بولدى، يەنە 5 كۈندىن كېيىن زېمىن ئۈستىدىمۇ نىكاھ قىلىدۇ. شۇندا مۇرادىڭ ھاسىل بولغۇسى. مانا بۇلار ئەرشى ئەلادا نىسار قىلىنغان جاۋاھىراتلاردۇر. سىلەرنىڭ نىكاھىڭلار بولغان كۈنى بېشىڭلاردىن چاچىمىز، - دىدى.

زۇلەيخانىڭ تىلىكى ئىجاۋەت بولۇپ، 14 ياشلىق ساھىپ جامال قىز ھالىغا قايتىپ، ھەقىقى كامالىغا يەتكەن غۇنچىدەك بىر پەرىگە ئايلانغان ئىدىكى، ھەركىم ئۇنى بىر كورسە، جان - دىلى بىلەن ئاشىغى بىقارار بولاتتى. زۇلەيخا ئوزىنىڭ بۇ ھوسنى - لەتاپىتىنى كورۇپ، ھەق سۇبھانى ۋە تائالاغا ھەمدۇسانا يۈزىسىدىن سەجدە بىجا كەلتۈردى ۋە «كاشكى بالدۇرراق ئىمان ئېيتىپ موسۇلمان بولغان بولسامچۇ، خۇدايىتائالانىڭ بۇنداق لۇتپى - مەرھەمەتلىرىنى كورەر ئىكەنمەن» دەپ قاتچە ھەسرەت، نادامەتلەر قىلدى ۋە «لائىلاھە ئىلللا، يۇسۇپ

*

7 يىللىق قەھەتچىلىك ۋاقىتلىرىدا خەلق ئۆز زىمىنىنىڭ مال-
مۈلۈك، يەر - سۇ، باللىچاقىلىرى بىلەن ئاشلىققا سېتىلىپ كەت-
كەن ئىدى. بىر كۈنى بارلىق دۆلەت ئەركانلىرى، مەملىكەت
ئەئيانلىرى ۋە مىسىر ئەھلى جەم بولۇپ كېلىپ:

— ئەي پادىشاھى يۈسۈپسىددىقۇللا، بىزنى قەھەتچىلىك
بالاسىدىن خالاس قىلىپ ئالدىڭىز، ئەمدى بىز سىزنىڭ قۇلى-
ڭىزمىز، كۆڭلىمىزدە ئازاتلىقتىن بولەك ئارزۇيىمىز يوقتۇر،—
دېيىشتى.

— بىر مەھەل سەۋرى قىلىڭلار، — دېدى يۈسۈپ ئەلەي-
ھىسسالام، — ھەممەڭلەرنى ئازات قىلىمەن. مال - مۈلكىڭلار-
نى سەرپ قىلغىنىم يوق، ھەممىسىنى قولۇڭلارغا بېرىمەن.

ھەممە خەلق خوشال -خورام بولۇشۇپ، شۈكرى قىلىشىپ،
يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا دۇئا قىلىپ يۈرۈشتى.

*

شۇنداق كەلتۈرۈلۈپتۇكى، ھەزرىتى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام
پادىشالىق تەختىگە چىقىپ ئولتۇرغاندىن كېيىن، مېھمانخانىلار-
نى ياساتقۇزۇپ، كەلگەن مېھمانلارنى ئەشۇ مېھمانخانىلارغا چۈ-
شۈرۈپ، خىزمەت قىلىشقا مەخسۇس كىشىلەرنى قويغان ئىدى.
ھەرقانداق يەر ۋە قايسىبىر شەھەردىن ئاشلىق ئالغىلى كىشى
كەلسە، بىر كىشىگە بىر توگىدىن ئارتۇق ئاشلىق بەرمەيتتى.
ھەر بىر مېھمانغا بولەك ئامبارلاردىن ئاشلىق بېرەتتى. ھەركىم-
گە ئاشلىق بەرسە، ئامبار ھەرگىز يېرىم چۈشمەيتتى. يەنە شە-
ھەرگە كىرىدىغان ھەر بىر يولغىمۇ مەخسۇس ئادەم قويغان ئى-

بولۇپ تۇرغانلىقىنى كورەتتى. شۇڭا ئۇ، ئىبادەتنى تۇگەتكەندىن كېيىن چاقىرىۋالاتتى. بۇنداق چاغلاردا زۇلەيخا دەيتتى:

— ئىلگىرى خۇدايىمتائالانى ئاڭلىمىغان-بىلمىگەنلىكىمدىن كوڭلۇمدە سىزنىڭ مۇھەببىتىڭىزدىن بولەك نەرسە يوق ئىدى. ئەمدى خۇدانىڭ مۇھەببىتىدىن غەيرى نەرسە كوڭلۇمدە يوق.

— زۇلەيخا، ئىلگىرى سەن مەن بىلەن ئەيشى - ئىشرەت قىلىش مەقسىدىدە بىر ئىمارەت ياسىتىپ، ئۇنىڭغا « بەيتىل ئەكرەم» دەپ ئىسىم قويغان ئىدىڭ، ئەمدى مەن سەن ئۈچۈن بىر ئىمارەت بىنا قىلىپ ئىسمىنى « بەيتىل ئىباد » دەپ ئاتايكى، يەر يۈزىدە ئۇنىڭدىن ياخشىراق ۋە خوپراق ئوي بولمىغان بولسۇن، - دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ۋە ئىمارەت قۇرۇشقا بۇيرىدى، ئىمارەت تەييار بولدى. بۇ، شۇنداق ئالى ئىمارەت بولدىكى، قەندىللىرى زەنجىر بىلەن ئېسىغلىق، تەختلەر قۇرۇغلۇق ئىدى.

— ئەي زۇلەيخا! - دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام، - سەن «بەيتىل ئەكرەم» نى ماڭا كاساپەتخانا قىلدۇرغان ئىدىڭ، مەن بۇ «بەيتىل ئىباد» نى ساڭا ئىبادەتخانا قىلدۇردۇم.

بۇ ئىمارەت ئىچىدە ئىككى ئاشىق - مەشۇق بىر - بىرىنىڭ ھوسنى ۋە كامالەتكە يەتكەن جامالىغا قارىشىپ، گاھى ئەيشى - ئىشرەت قىلىشىپ كۇلۇشەتتى، گاھى تارتقان رىيازەتلىرىگە يىغلىشاتتى. بۇ شادىمانلىق بىلەن بىر نەچچە يىل ئوتتى. زۇلەيخا ئىككى ئوغۇل، بىر قىز تۇغدى. ئوغۇللارنىڭ بىرىنىڭ ئىسمىنى ئىبراھىم، بىرىنىڭ ئىسمىنى مەسنان قويدى. قىزغا ۋەسىمە دەپ ئات قويدى.

غام ھەزرىتى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بار. كوزلىرى ئاقىرىپ كور-
مەس بولۇپ قالدى. ئۇن بىر ئوغلى، ئىككى قىزى بار. ئۇلار-
دىن ياخشىراق كورىدىغان يۇسۇپ ئىسىملىك بىر ئوغلى بار
ئىدى، ئاكىلىرى دالىنى سەيرقىلدۇرۇپ كېلەمىزدەپ ئېلىپ
كېتىپ، بورە يەدى دەپ كەپتۇ. ئۇ بورىنىمۇ تاپقان ئىكەن، بورە:
«بىزگە پەيغەمبەر زادىلارنىڭ گوشى ھارام، يەمەكلىكىمىز راۋا
ئەمەس» دەپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئاخىرى يوقۇلۇپ كەتتى. ئۇ،
ھەممە ئوغلانلىرىدىنمۇ ياخشىراق ۋە چىرايلىق ئىدى. تا ھازىر-
غىچە ئۇ تۇققۇنۇم يىغلاپ يول ئۇستىدە ئولتۇرىدۇ. كىم كورسە
«يۇسۇپنىڭ ئاتىسى شۇ» دېيىشىدۇ. يۇسۇپ دەپ ئاتاشنىمۇ مەنئى
قىلىپتۇ، خۇدانىڭ غەزىۋىدىن قورقۇپ «يۇسۇپۇم» دەپ ئۇن
چىقىرالمايدۇ.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام بۇ سوزنى ئاڭلاپ ھالى تولىمۇ پەرى-
شان بولدى. ئۇ، قىزلارنىڭ ئېلىشىچە بۇغداي بەردى. قىزلار يان-
دى ۋە ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بىلەن ئۇچراشماي شامغا ئوتۇپ
كەتتى.

*

ئۇچاغلاردا كەنئاندىمۇ قەھەتچىلىك بولغان ئىدى. ھېچ-
قەيەردىن ئاشلىق تېپىلمىدى. ئاخىرى تەڭلىك يۈزىسىدىن بې-
رىپ قىزلاردىن خەۋەر ئۇقۇشتى.

—مىسىر پادىشاسى تولىمۇ ياخشى كىشى ئىكەن، — ماختاپ
بەردى قىزلار، — بىزنى بەك ئوبدان كۈتۈۋېلىپ مېھمان قىلىپ،
سەرۇپالار كەيگۈزۈپ، ئېلىپ بارغان مېلىمىزنى ئالمايلا ئاش-
لىق بەردى. ئۇنىڭدىن بولەك قىلغان ئىنئام-ئېھسانلىرىنىڭ
ھەددى-ھېساۋى يوق.

دى. بۇ كىشىلەر چەت شەھەرلەردىن كەلگەن كىشىلەرنىڭ ئىـ
مى زاتى بىلەن خەت يېزىپ ئەۋەتەتتى. بىر كۈنى 40 ھەمرا-
يى بار، خۇشخۇي ۋە سەۋلەتلىك بىر كىشى كـەلـگەن ئىـدى.
يول توسقۇچىلار بۇ بوۋاينىڭ نام-نەسەبىنى سورىدى. ئۇ: «مەن
ئىبراھىم خېلىلىلالانىڭ ئەۋرىسى بولىمەن» دېدى. يولغا مەسئۇل
بولغۇچىلار شۇ بويىچە خەت قىلىپ بەردى. بۇ خەتنى كورگەن
يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام: «بۇ، مېنىڭ ئاغام ئىكەن، دەرھال كەلـ
ـسۇن» دېدى. بۇ، قىزار ئىدى. ئۇنىڭ 40 ئوغلى بار ئىدى. ئۇ،
يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بارگاھىغا يېقىن كېلىپ، پادىشاھلارغا
مۇناسىپ دۇئالار بىلەن تازىم قىلدى.

— قەيەردىن بولىسىز، نامى - نەسەبىڭىز كىم؟ - سورىدى
يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

— ئىسمىم قىزار، ئىسمائىل ئـەلـەيھىسسالامنىڭ نەۋرىسى
بولىمەن، - دەپ جاۋاپ بەردى قىزار.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام دەرھال تەختتىن چۈشۈپ، قىزارنى
تەختكە چىقىرىپ ئولتۇرغۇزدى ۋە كوپ ئىززەت - ھـورمىتىنى
قىلدى. قىزار ھەيران قالدى.

— بۇ 40 يىگىت كىملەر بولىدۇ؟ - سورىدى يۈسۈپ ئە-
لەيھىسسالام.

— مېنىڭ ئوغۇللىرىم، - جاۋاپ بەردى قىزار.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۇلارغىمۇ ئىززەت-ھورمەت كورسەتتى.

— بۇزاماندا پەيغەمبەرلەردىن كىم بار؟ - سـورىدى يۈ-
سۈپ ئەلەيھىسسالام.

— بۇزاماندا، - دېدى قىزار سوزلەپ بېرىپ، - مېنىڭ تا-

— ھېچقايسىمىزدا ئۇنىڭغا ئېلىپ بارغىدەك بىر نەرسە يوق، — دېيىشتى ئۇلار.

— ئۇ، سېخى كىشى ئىمىش، كۆپكە مىننەتدار بولۇپ، ئازغا نارازى بولماسمىش، — دېدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار كىشى بېشىغا ئىككى نارتوگىدىن ياغلىق قۇرۇت ۋە ئاق - قارا يۇڭ تېپىپ ئېلىشتى ھەم ئاتىسىدىن سورىدى:

— بۇ قۇرۇت، يۇڭلارنىڭ لازىمى يوق دېسە قانداق قىلىمىز؟

— ئەۋلادى - ئەژدادىڭلارنى شەپى كەلتۈرۈڭلار، — دېدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام، — ئۇنىڭغا ئۇنىمىسا، نامرات يېقىرچىلىقىڭلارنى ئەرز قىلىڭلار. لېكىن، بېرىپ بى ئىززەت، بىھۆرمەتلىك قىلماڭلار. پادىشاھنىڭ يېنىدا ئولتۇرغىنىڭلاردا ھەر تەرەپكە قارىماڭلار، كۆزۈڭلارنى كۆزىدىن ئالماڭلار، ھەر قېتىم كۆرگىنىڭلاردا دۇئا ۋە سانا ئېيتىڭلار. رۇخسەت بەرمىگىچە ئولتۇرماڭلار، سۆزلىمىگىچە سۆزلىمەڭلار، تاشقىرى چىققىنىڭلاردا ئىچكىرىدە بولغان ئەھۋاللارنى ھېكايە قىلماڭلار، پادىشاھلارنىڭ سىرىنى ئېيتماق ناھايىتى يامان.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام نەسىھىتىنى تاماملىغاندىن كېيىن، ئوغۇللار مىسىر تەرەپكە يۈزلەندى. يول توسىدىغانلارنىڭ قېشىغا بارغاندا، ئۇلار ئوغۇللارنى قوندۇرۇپ، ئەتىسى نامى - نەسەبلىرىنى سوراپ، خەت قىلىپ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا ئەۋەتتى. بۇ خەتتىن ئۆز ئاكىلىرىنىڭ ئىسمىنى كۆرگەن يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ھۇشىدىن كەتتى ۋە ھۇشىغا كەلگەندىن كېيىن كۆپ يىغلىدى. بۇنىڭدىن تەئەججۈپلەنگەن ئەمىرلەر:

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆڭلىگە: «ئەشۇ مېنىڭ يۇسۇپۇم بولۇپ قالمىغاي، ئۇزەم بېرىپ خەۋەر ئالسام بولاتتى، ئۆزەمنىڭ قولۇمدىن كەلمەيدۇ» دىگەن گۇمان كەلدى.

بۇ ۋاقىتدا ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ باللىرىنى قەھەتچىلىك بالاسى تەڭلىككە سالغان ئىدى. ئاخىرى بولالماي ئۇلار ھەممە، ئۇششاق. باللىرىنى ئاتىسىنىڭ قېشىغا ئېلىپ كەلدى ۋە ھىڭلاپ خىجىلچىلىق، شەرمەندىچىلىك بىلەن ئاتىسىنىڭ ئالدىغا كىرىپ:

— ئەي ئاتا، سىز بىزگە گەپ قىلمىغىلى بىر نەچچە يىل بولدى. ئەگەر گۇنا قىلغان بولساقمۇ بىز قىلغاندۇرمىز، بۇ ئۇششاق-نارىسىدە باللار مەسۇم. بىزگە رەھمى قىلمىسىمۇ مۇشۇ نارىسىدىلەرگە رەھمى-شەپقەت قىلىپ، پەريادىغا يەتسىلە. بىزدىن بۇ باللاردەك بولۇپ كەتسە ئەجەپ ئەمەس ئىدى، — دەپ يىغلىدى.

ئۇلارنىڭ گېپىگە ئاتىسىنىڭ رەھمى كەلدى ۋە شۇنداق دىدى:

— بۇيەردە بۇ ئىشنىڭ ئىلاجى يوق. مەن سىلەرنى ئۆزى گۈزەل، سۆزى شىرىن، دىننى توغرا بولغان بىركىشىگە دالالەت قىلاي. ئۇنىڭ قېشىغا بارساڭلار قۇرۇق ياندۇرماس.

— ئۇ كىشى كىم ئىكەن، — سوراشتى ئوغۇللار.

— ئۇ كىشى مىسىرنىڭ پادىشاسى، — دىدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام، — مەن ئۇنى كارۋانلاردىن ئاڭلىغان ئىدىم، تولىمۇ تەئرىپ قىلىشىدۇ. بارغان كىشىلەردىن مېنى سورارمىش. مېنىڭ دۇئا ۋە سالامىمنى ئېلىپ بارساڭلار ئاشلىق ئېلىپ كېلىسىلەر.

چىرايلىق جابدۇلغانلىغىنى كورۇپ، ھەممە خەلق، قۇللار، خا-
دىملار ۋە لەشكەرلەرنىڭ ھەشەمەتىگە ھەيران قالغانلىغىدىن باش-
لىرىنى تۇتۇپ قىلىشتى. ئۇلار ئوردىغا كىرىپ بولغىچە يەنىمۇ
ئاجايىپ - غارايىپلارنى كوردى. ئەمما يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام يۇ-
زىگە نىقاپ تارتىۋالغان ئىدى. ئۇلار كىلىپ سالام ۋە تازىم
بىجا كەلتۇرگەندە ئانچە ئىلتىپات قىلىپ قويمىدى. كەچ كىر-
گەندە يىنىدىكىلەرنى چاقىرىپ:

— مەن يەيدىغان تائاملاردىن ئۇلارغىمۇ بىرىڭلار، ياخشى
ئىززەت - ھورمەتىنى قىلىپ، ئوبدان خىزمەت قىلىڭلار، — دەپ
بۇيرىدى.

ئۇلار يىمىگەن نىمەتلەرنى يىدى، كورمىگەن ئىززەتلەرنى
كوردى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام بىر روجەكتىن ئۇلارغا قاراپ،
ئۇلارنىڭ ھەممە سوزلىرىنى ئاڭلاپ ئولتۇردى. ئاندىن كىيىن
ئوغلى ئىبراھىمنى چاقىرىپ، ئۇنىڭغا:

— ئۇلار سىزنىڭ تاغىڭىز بولىدۇ. ئۇلار ياتقىچە ئوبدان
خىزمەتىنى قىلىپ، ھەرقانداق سوز قىلسا، ئاڭلاپ ئولتۇرۇڭ. لىب-
كىن، بىلمىگەن بولۇپ ئولتۇرۇڭ، ھەرگىز ئىبرانى تىلىدا سوز-
لىمەڭ، — دەپ بۇيرۇدى.

ئىبراھىم شاھانە كىيىملەر كىيىپ، بىشىغا تاج قويۇپ،
بىلىگە كەمەر باغلاپ، ئوزىنى تۈزەشتۇرۇپ، قولىغا ئاپتۇۋا-
چىلاپچى ئىلىپ، بۇلارنىڭ قىشىغا كىردى ۋە قوللىرىغا سۇ قۇ-
يۇپ بەردى. بۇلارنىڭ بىشى كوككە يەتتى. ئۇلار ئىبرانى تى-
لىدا سوزلەشتى، ئىبراھىم بىلمىگەن بولۇپ ئولتۇردى. ئۇلار:
«بىزگە توققۇز تاۋاقتىن ئاش قويۇپتۇ، باشقىلارغا ئۇنداق قىل-

—نېمە ئۈچۈن يىغلايدىلا؟ — دەپ سورىدى.

— بۇ كەلگەنلەر مېنىڭ ئاكىلىرىم. مېنى قۇدۇققا تاشلاپ، قۇلىمىز دەپ ساتقانلار ئەشۇلار، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام خاس كىشىلىرىگە.

—ئۇنداقتا يىغلىماقلىرىنىڭ سەۋەبى نېمە؟ — دەپ سورىدى ئۇلار.

—ئۇلارنىڭ گۇناھكار بولۇپ قالغانلىقىغا يىغلايمەن، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

—ئۇلارغا قانداق جازا بەرمەكچى بولىۋاتىدىلا؟ — دەپ سورىدى ئۇلار يەنە.

—سېخىلار دەرۋىشلەرگە قانداق مۇئامىلە قىلىدىغان بولسا، مەنمۇ ئۇلارغا شۇنداق مۇئامىلە قىلىمەن، — دەپ جاۋاپ بەردى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

بارلىق خادىم ۋە ئەئيانلار يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ سېخىلىقى، ھىممىتى ۋە مەرتلىكىگە ھەيران قېلىشتى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام شەھەرنى تازىلاش ۋە ئوردىنى بېزەشكە بۇيرىدى. ئۇزۇن چىرايلىق ياسانغان يىگىتلەرنى يىغىپ، ئوتەر يوللارغا ياساۋۇل، قاراۋۇللارنى قويدى. 500 ئالتۇن تاياقلىق، 500 كۈمۈش تاياقلىق ياساۋۇل تۇرغۇزدى. ھەممەيلەن ئېسىل تونلار كېيىشتى. تەخت قويدۇرۇلدى. مىڭ كىشى يولنىڭ ئىككى چېتىدە شەمشەر تۇتۇپ تۇردى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بېشىغا بېزەلگەن تاج، ئۈستىگە شاھانە كىيىملەر كېيىپ، بېلىنى ئالتۇن كەمەرى بىلەن باغلىدى. ئۇندىن كېيىن ئاكىلىرىنى چاقىرىشقا كىشى ئەۋەتتى. ھەممەيلەن شەھەرگە كىرىشتى ۋە شەھەرنىڭ شۇنداق

—سىلەر قانچە ئوغۇل ؟ — دەپ سورىدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

—بىز 12 ئوغۇل ئىدۇق، بىردىمىزنى بۆرە يىدى، بىر ئىنىمىز ئاتىمىزنىڭ قېشىدا قالدى، باشقىلىرىمىزنىڭ ھەممىمىز بار،— دېدى ئۇلار.

—قانداق بولۇپ بۆرە يىگەن؟

— بىز سەھراغا بارغان ئىدۇق، شۇيەردە يىدى.

— ئۇ، ئوزى يالغۇزمىدى؟

— بىز ھەمرا ئىدۇق، شۇ يەردە يىدى.

— سىلەر 10 ئاكا - ئۇكا ئىكەنسىلەر، بىر بۆرىگە كۈچۈڭلار يېتىپ ئاجرىتىپ ئالالمىدىڭلارمۇ؟

— قوماچ ھەم ئوزۇق تالىغانلىرىمىز بار ئىدى، ئۇنى شۇنىڭ قېشىدا قويغان ئىدۇق، شۇ يەردە يەپتۇ.

—پەيغەمبەر زادىنىڭ گۆشىنى بۆرە يىمەيدۇ. ئۇگرۇش بىرىگە ھارام. سىلەر ئېيتقان سوزنىڭ تولىسى يالغاندەك تۇرىدۇ. مەن سىلەرنىڭ بۇنداق يالغان سوزلىگەنلىكىڭلار ئۈچۈن قول-پۇتۇڭلارغا زەنجىر - كىشەن سېلىپ، زىندانغا تاشلىسام قانداق قىلىسىلەر؟-دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ۋەزىندانغۇەننى چاقىردى.

ئۇلار نالە - پەرياد قىلىشقا باشلىدى:

—ئەي پادىشاھى ئالەم! بىزنى ئۇنداق قىلمىغايسىز. ئۇنداق قىلسىڭىز، ئاتىمىز بىزنىڭ دەردى - پىراقىمىزغا مۇپتىلا بولۇپ قالىدۇ، بالىۋاقىمىزمۇ ئولۇپ كېتىدۇ. ئاتىمىزنىڭ ھالىغا رەھمى قىلغايسىز، ھېلىغىچە، ئۇلارنىڭ ھالى نىمە، بىلۇپ كەتكەنىدۇر!

ماپتۇ، باشقىلارغا بىر تاۋاقتىن قويۇپتۇ، بىزنى غېرىپ - مۇسا-
پىر، پەيغەمبەر زادە دەپ مۇشۇنداق ھورمەت قىلىۋاتىدۇ، دەپ
خوشال بولۇشاتتى. بۇچاغدا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام قېرىندىشى
بۇنيامىننى يادلىنىپ تولا يىغلايتتى.

شۇنداق قىلىپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام كۈندۈزى ھەدىمە-
كەت ئىشى بىلەن مەشغۇل بولغان بولسا، كېچىسى ئاكىلىرىنى
كۈتۈش بىلەن بولدى. ئۈچىنچى ئاخشىمى ئاكىلىرى:

— پادىشا مەملىكەت ئىشى بىلەن شۇغۇللانسا، بىزنىڭ ئى-
شىمىز كېيىن قېلىپ، ئۆيەردە ئاچ - زار قالغان بالىۋاقىمىز نىمە
يەپ ئولتۇرار؟ تولا ھايال بولساق، ھەممىسى ئۆلۈپ قالىدۇ
بىكار، پادىشاھ ئۇنى بىلمەيدۇ، - دېيىشكىلى تۇردى.

— پادىشاھ ماڭا تولا قارايدۇ، - دىدى يەھۇدا، - بۇ، بىز-
نىڭ پەيغەمبەرزادە ئىكەنلىكىمىزنى بىلىپ، مۇھەببەت نەزىرى
بىلەن قارىغانلىقى، ئەرزىمىزنى يەتكۈزسەك، سۆزىمىزگە قۇلاق
سېلىپ، ئىشىمىزنى ھەل قىلىپ قويار.

ئۇلار ئەتىسى تاڭ يورۇشى بىلەنلا بېرىپ، يۇسۇپ ئەلەي-
ھىسسالامغا تازىم بىجا كەلتۈردى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇلاردىن سورىدى:

— سىلەرنىڭ ئەسلى نەسەبىڭلار كىم بولىدۇ؟ مەن سىلەردە
پەيغەمبەر زادىلىكىنىڭ ئەسىرىنى كورمەيۋاتىمەنغۇ؟ ھەدەمىڭلار
ئېلىپ قاچار جاسوسلارغا ئوخشايسىلەر، بۇياققا بىر نەرسە ئاڭ-
لىغىلى كەلگەن بولماڭلار يەنە؟

— بىز ئۇنداق ئادەملەر ئەمەس، بىزگە ئۇنداق ئىشنى
قىلىش نومۇس، - دېيىشتى ئۇلار.

—ئەگەر يۈسۈپ بولمىسا، بۈنيامىننى ئەكىلىپ نىمە ئىش قىلىدۇ؟ ئۇنىڭ بىلەن نىمە كارى بار؟ — دىدى يەھۇدا.

ئۇلار ئەنە شۇنداق تالاش - تارتىشلار بىلەن يول يۈ-رۈپ كەنئانغا يېتىپ كېلىشتى ۋە ياقۇپ ئەلەيھىسسالامغا ئەۋە-تىلگەن ئىككى توگە بۇغداينى «مىسىر پادىشاھىنىڭ سوۋغىتى» دەپ تاپشۇرۇپ بەردى. شەمئۇننىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىمىغان ياقۇپ ئەلەيھىسسالام «شەمئۇن قېنى؟» دەپ سورىدى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۇ يەردە بولغان ۋەقەنى خەت بىلەن يېزىپ ئەۋەتكەن ئىدى. ئوغۇللار بولغان ۋەقەنى سوزلەپ خەت-نى تاپشۇردى. خەتنىڭ مەزمۇنى مۇنداق ئىدى:

«مىسىر شەھرىگە 10 كىشى كەلدى. بىز ياقۇپ پەيغەم-بەرنىڭ پەرزەنتلىرى دەيدۇ. بىز ئۇلارنى جاسۇسمىكىن، دەپ خىيال قىلدۇق. شەمئۇن دىگەننى ئېلىپ قالدۇق، سوزىنى ھەررەڭدە سوزلەيدۇ. ئۇنىڭ راست - يالغانلىقىنى بىلىش ئۈچۈن بۇ مەكتۇپنى يازدىم. ئەگەر سىز-نىڭ ئوغلانلىرىڭىز ئىكەنلىكى راست بولسا، بۇ نامىنىڭ جاۋا-بىغا نامە پۈتۈپ ئەۋەتىڭ. سىزنىڭ نامىڭىز يۈزىسىدىن ئۇلارغا كوپ ئىززەت - ھورمەت قىلىپ قايتۇراي. بىر ئوغلىڭىزنى بورە يىگەن ئىكەن، ئۇنىڭ پىراق ئوتىدا تولا پەرىشان ئىمىشسىز، ئۇنىڭ غايىپ بولغانلىق ۋەقەسىنىمۇ نامىگە پۈتۈپ قويۇ-غايسىز. مەن ھەر تەرەپكە لەشكەر بۇيرۇپ ئاختۇراي، ئۇنىڭ خەۋەرىنى ئالسام سىزگە يەتكۈزۈپ، غەم ئوتىنى سىزدىن دەپئى قىلغايمەن. ئەمما ئوغلانلىرىڭىزنىڭ سوزىگە ئىشەنمىدىم، چۈنكى، سوزلىرى بىر - بىرىگە مۇخالىپ كېلىدۇ. ئۇ يەردە يەنە بىر

ئۇلارنىڭ نالە - پەريادىنى ئاڭلاپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسا-
لامنىڭ يەنە رەھمى كەلدى:

— ئاتاڭلارنى شەپى كەلتۈرمىگەن بولساڭلار سىلەرنى
زىندانغا تاشلىغان بىرلاتتىم. ھىلىھەم بىردىڭلار بۇ يەردە قېلىپ،
باشقىلىرىڭلار بېرىپ، يەنە تېزدىن كېلىڭلار. بىرلىمىسا يالغانچىلى-
قىڭلار مەلۇم بولىدۇ، ئاشلىقمۇ بەرمەيمەن، دېدى ئۇ ۋە
شەمئۇننى ئېلىپ قالماقچى بولدى.

بۇلارنىڭ ئۇيەردىن ئېلىپ كەلگەن نەرسىسىنىڭ ھەممىسى
بىر توگە ئاشلىققىمۇ ئەرزىمەيتتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇلار-
نىڭ ئېلىپ كەلگەن نەرسىسىنىڭ ھەممىسىنى ئۇز قولىغا ياندۇ-
رۇپ بېرىپ، ھەرقايسىسىنىڭ ئىككىدىن توگىسىگە ئاشلىق يۈكلىۈ-
تۈپ بەردى. ئاتىسىغىمۇ ئىككى توگە ئاشلىق يۈكلەپ بەردى
ۋە يوللۇق ئوزۇق - تالقاننى يەتكىچە بەردى ھەم:

—ئۇيەردە قالغان ئىنىڭلارنىمۇ تېز ئېلىپ كېلىڭلار،
ئۇنىڭغىمۇ ئاشلىق بېرەي. ئەگەر ئۇ ئىنىڭلارنى ئېلىپ كەلمىسەڭ-
لار يالغانچىلىقىڭلار مەلۇم بولىدۇ - دە، ئۇندىن كېيىن ئاشلىق
بەرمەيمەن، - دېدى. ئۇندىن كېيىن مىڭلاپ لەشكەر بىلەن چىقىپ
ئۇزۇتۇپ قويدى.

*

—مەن بۇ پادىشاھنى يۇسۇپمىكىن دەيمەن،-دېدى يەھۇدا.

— نە دېگى يۇسۇپنى دەيسەن؟ ئۇ، تىرىك بولغان بولسا،
خەۋىرى چىققان بولاتتى، - دېيىشتى باشقىلىرى، - ئۇنىڭغا
ھۇنداق شانۇ - شەۋكەت نەدە بولسۇن؟ ئەگەر راستىنلا يۇسۇپ
بولغان بولسا، بىزگە بۇنچىلا ئىززەت قىلمايتتى، بەلكىم
ئىنتىقام ئالاتتى.

كىرمەڭلار، ھەر ئىككىڭلار بىر دەرۋازىدىن كىرىڭلار، - دەپ تاپىلاپ بۇنيامىننى قوشۇپ بەردى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام.

ئۇلار يولغا چۈشۈپ، ئاخىر مىسىرغا يېتىپ باردى ۋە ھەر ئىككى بىر تۇققان بىر دەرۋازىدىن كىردى. بۇنيامىن يالغۇز بىر دەرۋازىدىن كىردى. ئۇ، ھېچكىمنى بىلمەيدىغان، ھېچبىر يەرگە بېرىپ باقمىغان بولغاچقا، ماڭالماي تۇرۇپ قالدى. بۇ چاغدا جەبرائىل ئەلەيھىسسالام يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ:

- ئەي يۇسۇپ، بۇنيامىن كېلىپ، . . . دەرۋازىدا ھەيران بولۇپ تۇرۇپتۇ، تېپىپ ئېلىڭ، - دەپ خەۋەر بەردى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام دەرھال تونۇگىلى چىقىپ بارسا، بۇنيامىن ھەيران بولۇپ تۇرۇپتۇ، قېشىغا نۇرغۇن كىشىلەر ئولىشىۋاپتۇ.

- نەدىن كەلدىڭ؟ - سورىدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئىبرانىي تىلى بىلەن.

- كەنئاندىن كەلدىم، - جاۋاپ بەردى بۇنيامىن.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇنى باشلاپ ئوردىنىڭ دەرۋازىسىغا ئەكەلدى ۋە بىر قىزىل ياقۇتتىن ياسالغان بىلەيزۈكنى بېرىپ ئۆزى ئوردىغا كىرىپ كەتتى. شۇ ئەسنادا ئاكىلىرىمۇ يېتىپ كېلىشتى. بۇنيامىن بىلەيزۈككە ئىگە بولغانلىقى ئۈچۈن تولىمۇ خوشال بولغان ئىدى.

- نېمە ئانچە خوشال بولۇپ كەتتىڭ؟ - دەپ سورىدى يەھۇدا.

بۇنيامىن بىلەيزۈكنى كورسەتتى. يەھۇدا قارىسا، بىر

ئوغلىڭىز بار ئىمىش، شۇنى ئەۋەتىڭ، جىق ئاشلىق بېرەي، ئېلىپ بارسۇن».

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام خەتنىڭ مەزمۇنىنى ئاڭلىدى ۋە ئوغۇللىرىغا:

— خاتىرجەم بولۇڭلاركى، بۇنيامىننى سىلەرگە بەرمەيمەن، ئاكىسىنى ئاپىرىپ يوق قىلىپ كەلدىڭلار، ئەمدى بۇنى سىلەرگە بېرىشكە ھەرگىز بولمايدۇ، — دېدى.

بۇلارنىڭ بېشىغا 7 قات ئاسمان يىقىلغاندەك بولدى. ئۇلار يۈكلىرىنى ئاچقان ئىدى، مىسىر پادىشاسىغا ئېلىپ بارغان نەرسىلىرى چىقتى. ئۇلار ئاتىسى قېشىغا كېرىپ:

— مىسىر پادىشاھى بىزنىڭ نامراتلىغىمىزنى كۆرۈپ، ئېلىپ بارغان نەرسىلىرىمىزنى ئالماي ياندۇرۇپ بەردى، — دېيىشتى.

— ئەگەر مىسىر پادىشاھىنىڭ ئالدىدا قەدىرىڭلار بولغان بولسىدى، — دېدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام، — ئېلىپ بارغان نەرسەڭلارنى تەۋەرۈك بىلىپ ئالغان بولاتتى. ئەگەر ئۇ سىلەرگە ئاشلىق بەرمەي تەڭلىكتە قويسا، ئاتا - بوۋىسىمىزنى ياد قىلىپ ۋەدە بەرسەڭلار ئاندىن بۇنيامىننى قوشۇپ بېرىمەن.

— سىزنىڭ خاھىشىڭىز قانداق بولسا، بىز شۇنى قىلىمىز، — دەپ ۋەدە بېرىشتى ئۇلارنىڭ ھەممىسى.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالامۇ بىر نامە پۈتۈپ، سەللىسى بىلەن قوشۇپ بۇنيامىنغا بەردى. ئۇ، سەللىنى كىمگە بەرسە ئۇ كىشى پادىشاھ ھەم پەيغەمبەر بولاتتى.

— مىسىرغا بارغاندا ھەرگىز ھەممىڭلار بىر دەرۋازىدىن

ــ بۇلارنىڭ ھەممىسى ئاكا ـ ئىنى بىللە ئاش يەۋاتىدۇ، مېنىڭمۇ ئاكام بولغان بولسا، بىللە ئاش يىگەن بولاتتىم، ـ دەپ جاۋاپ بەردى بۇنيامىن.

ــ ئۇ ئىنىڭلارنى مېنىڭ قېشىمغا ئەۋەتىڭلار، ـ دىدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، ـ مەن بىلەن بىللە ئاش يىسۇن!

ھەممىسى ئىززەت ـ ھۆرمەت بىلەن تازىم قىلىشىپ: «ئوبدان بولىدۇ» دىيىشتى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بۇنيامىننى پەردىنىڭ ئىچىگە ئەكىرىپ، تەختكە ئولتۇرغۇزدى ۋە ئاكا ـ ئىنى ئىككىسى بىر تاۋاقتا ئاش يىدى.

تائامدىن كېيىن يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بۇلارغا 6 ئۆي راسلاتتى ۋە ھەر ئىككى تۇققاننى بىردىن ئۆيگە چۈشۈردى. بۇنيامىنغا يالغۇز بىر ئۆي قالدى. ئۇ بولسا، يەنە يىغلاپ:

ــ مېنىڭمۇ ئاكام بولسا ئىككىمىز بىر ئۆيگە چۈشكەن بولاتتۇق، ـ دىدى.

ــ نىمىشقا يىغلايسىز؟ ـ سورىدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

ــ يالغۇزلىقىمغا يىغلايمەن، ـ دىدى بۇنيامىن، ـمېنىڭمۇ ئاكام بولغان بولسا بىر ھوجرىغا چۈشكەن بولاتتۇق.

ــ سىزنىڭ ئاكىڭىز نەگە كەتكەن؟

ــ بىر كۈنى ئاكىلىرىم سوراپ ئېلىپ كەتكەن ئىدى، ئاخشىمى «بۆرە يىدى» دەپ كەلدى. شۇندىن بېرى خوشاللىقنى ئۇزەمگە ھارام قىلغانمەن، ـ دەپ جاۋاپ بەردى بۇنيامىن.

ــ مەن سىزگە ئاكا بولسام قانداق؟ ـ دەپ ئۇنىڭ كۆڭلىنى ياسىدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

مەملىكەتنىڭ خەزىنىسىگە يارايدىغان ئېسىل بىلەيزۈك ئىكەن.

— بۇنى سەن يۇتتۇرۇپ قويىسەن، — دېدى يەھۇدا ۋە بىلەيزۈكنى ئېلىۋېلىپ، ئۆز بىلىكىگە سېلىۋالدى. ئەمما ئۇ بىلەيزۈك شۇ زامان غايىب بولۇپ كېتىپ، بىنيامىننىڭ قولىدا پەيدا بولۇپ قالدى. يەھۇدا بىلەيزۈكنىڭ غايىب بولغىنىغا ھەيران بولۇپ قارىسا بىنيامىننىڭ قولىدا پەيدا بولۇپ قالغان ئىكەن. بىلەيزۈكنى قايسى ئاكىسى قولىغا سېلىپ باقسىمۇ غايىب بولۇپلا بېرىپ بىنيامىننىڭ قولىغا چۈشۈپ قېلىۋەردى.

*

بۇ قېتىم يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئاكىلىرىنى ئىلگىركىدىنمۇ ياخشىراق ئىززەت - ھۆرمەت قىلىپ ئوردىسىغا ئېلىپ كىردى. بۇلار كىرىپ سالام - تازىملىرىنى بىجا كەلتۈرۈشتى. شەمئۇن ئۇلارنىڭ قېشىغا ئېلىپ كېلىندى. ئۇلار ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇبارەك مەكتۇپلىرىنى تۇتۇپ بەردى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئاتىسىنىڭ ئىچىدە تۇرۇپ مۇبارەك مەكتۇپنى كۆزىگە سۈرتتى ۋە خۇددى باش باھارنىڭ بۇلۇتىدەك زار - زار يىغلىدى. ئەمما كۆزى بۇنيامىندا ئىدى. 6 تاۋاق تائام كەلتۈردى. ئون ئاكا - ئىنىسىنىڭ ھەر ئىككىسىگە بىردىن جەمى بەش تاۋاق ئاش قويۇلدى. بۇنيامىنغا يالغۇز ئاش كەلدى. باشقىلىرى ئاش يېگىلى تۇرغان بولسىمۇ بۇنيامىن ئاش يېمەي يىغلاپ قاراپ ئولتۇردى.

— ئاۋۇ ئىنىڭلار نېمىشقا ئاش يېمەي يىغلاپ قاراپ ئولتۇرىدۇ؟ — سورىدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— ئۈچ ئوغلۇم، 7 قىزىم بار، ئەي مىسىر پادىشاھى!
— پەرزەنتلىرىڭىزگە نېمە ئىسىم قويدىڭىز؟
— چوڭ ئوغلۇمغا يۈسۈپ دەپ ئىسىم قويدۇم. ھەر قاچان يۈسۈپ دېسەم ئەشۇ قېرىندىشىم يادىمغا كېلىدۇ. ئىككىنچى ئوغلۇمغا قان دەپ ئىسىم قويدۇم. ھەر قاچان قان دېسەم ئەشۇ قانلىق كۆينەك يادىمغا كېلىدۇ. ئۈچىنچىسىگە بۆرە دەپ ئات قويدۇم. ھەر قاچان بۆرە دېسەم، ئۇنى بۆرە يېگەنلىكى يادىمغا كېلىدۇ، — دەپ جاۋاپ بەردى بۇنيامىن.
— ئاتىڭىزنىڭ ھالى نېچۇك؟ — سورىدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.
— ئاتىمىزنىڭ ھالى خاراپ، — جاۋاپ بەردى بۇنيامىن، — تولىمۇ پەرىشان، بەكمۇ ئىزتىراپلىق① ئەھۋالدا.
— ئاكىڭىزنىڭ ھېچ خەۋىرى بولمىدىمۇ؟
— ئىككى قېتىم خەۋىرى بولدى. ئاكىلىرىم «يالغان ئېيتىدۇ» دېيىشتى.
— ئاكىڭىزنىڭ خەۋىرىنى سىزگە ھەم ئاتىڭىزغا مەن ئېيتىمەن، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.
— ئاكامنى بۆرە يېدى دېگىلى 40 يىل بولۇپتۇ. قەيەر-دىن خەۋىرى بولار گەن، — دېدى بۇنيامىن. شۇ ئەسنادا ئاكىلىرى:
— بىزگە بۇنداق ياخشى ئىلتىپات بىلەن ئىنئام-ئېھسان قىلىۋاتىسىز شاھىم، ئەمما بىزنىڭ ئەھلى-ئائىلىلىرىمىزنىڭ قەھەتچىلىك بالاسى بىلەن ھالى خاراپ. بىزگە پاتراق رۇخسەت بولسا ئىدى، چۈنكى، بىزنىڭ كۆڭلىمىز ھەمىشە ئۇلارنىڭ غەم-

① ئىزتىراپ — تەشۋىش دېگەن سۆز — م.

ـ پەرمانىڭىزغا تەييارمەن، سىز نىمىنى خالىسىڭىز شۇنى قىلالايسىز، ـ دىدى بۇنيامىن.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئىنىسىنىڭ قېشىدا ئولتۇرۇپ بىر تاۋاقتا تائام يىدى. ئۇ، بۇنيامىنغا ئۆز قولى بىلەن تائام يىدۈرۈپ قويدى. تائام يىيىلىپ بولغاندىن كېيىن بۇنيامىن يىغلاپ تۇرۇپ:

ـ ئەي پادىشاھى ئېزىز! سىزنىڭ قوللىرىڭىز ئاكامنىڭ قوللىرىغا ئوخشايدىكەن، سۆزلىرىڭىز ۋە يۈرىقىڭىزمۇ ئاكامغا ئوخشايدىكەن، ـ دىدى.

ـ خاتىرجەم بولۇڭ، پات ئارىدا ئاكىڭىزنى سىزگە كۆرسىتەي، ـ دىدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ۋە تەختكە چىقىپ ئولتۇرۇپ ئاكىلىرىنى چاقىرتتى ھەم بۇنيامىنغا ئالتۇن جام بىلەن شەربەت تۇتتى، باشقىلارغا مىس جامدا بەردى. ئاكىلىرى ئۇنى كۆرۈپ:

ـ زادى راھىلەنىڭ بالىلىرى بەختلىك بولىدىكەن، ـ دىيىشتى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۇلاردىن سورىدى:

ـ ئاتاڭلار قايسىڭلارغا بەكرەك مېھرىۋان ئىدى؟

ـ ھەممىمىزدىن بەكرەك يۈسۈپ دىگەن ئوغلىغا مېھرىۋان ئىدى. ھازىر بۇنيامىنغا بەكرەك مېھرىۋان، ـ دەپ جاۋاپ بېرىشتى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بۇنيامىندىن سورىدى:

ـ ئۆيلەندىڭىزمۇ، پەرزەندىڭىز بارمۇ؟

— مېنىڭ ئاتام سىزنىڭ ئاكىڭىز يۈسۈپ سىددىقۇللا، — دەپ جاۋاپ بەردى ئىبراھىم. بۇنيامىن شۇھامان ئىبراھىمنى قۇچىقىغا ئېلىپ، يۈز - كۆزلىرىگە سۆيۈپ، خۇددى باش باھارنىڭ بۇلۇتىدەك ياش تۆكۈپ، زار - زار يىغلىدى. ئىبراھىم ئۇنى ئاتىسىنىڭ قېشىغا باشلاپ كەلدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام يۈزىدىن نىقابىنى ئالدى ۋە:

— ئەي بۇنيامىن! ئاكىڭىز يۈسۈپ مەن بولىمەن، — دېدى.

— ئەي قېرىندىشىم، شۇنچە ۋاقىتلاردىن بۇيان نەدە ئىدىڭىز؟ سىزنى بۆرە يېدى دېگەن ئەمەسمىدى؟ — دەپ سورىدى بۇنيامىن.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام: «مېنى ئاپىرىپ قۇدۇققا تاشلىدى، قۇدۇقتىن چىقىرىپ قۇلىمىز دەپ ئاپىرىپ ساتتى» دەپ بېشىغا كەلگەن كۈنلەرنى بىر - بىرلەپ سۆزلەپ بەردى ۋە بۇنيامىن بىلەن تونۇشۇپ، يىغلىشىپ، سۆيۈشۈپ، بىھۇش بولۇپ، يەنە ھۇشىغا كېلىشتى.

— بىزنىڭ تونۇشقىنىمىزنى، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، — ئۇلار ئاڭلىمىسۇن. ئاللاتائالادىن ئاتام بىلەن كۆرۈشۈشكە رۇخسەت بولغىچە، مەن ئۇلاردىن يوشۇرۇپ تۇرىمەن.

— ئەي قېرىندىشىم، مەن ئەمدى سىزدىن ئايرىلىپ قانداق تاقەت قىلىمەن؟ — دېدى بۇنيامىن.

— بىر تەدبىر بىلەن سىزنى ئېلىپ قالىمەن، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ۋە ئامبار باشقۇرغۇچىغا:

— كەنئاندىن كەلگەنلەرگە ئاشلىق بېرىڭلار، — دەپ

غۇسسىگە مۇپتىلادۇر، - دېيىشتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا:

— سىلەرنىڭ ئىشىڭلارنى ئەتە پۈتكۈزۈپ بېرەي، - دەپ جاۋاپ بەردى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇ يەردە چوڭ بىر ئۆي ياسىتىپ، ئۆينىڭ تاملىرىغا ئۆزىگە ئاكىلىرى جاپا قىلغان ئىشلارنىڭ سۈرىتىنى سىزدۇرۇپ قويغان ئىدى، ئاكىلىرىنى ئەشۇ ئۆيگە باشلاپ مېھمان قىلدى. ئاكىلىرى بۇ سۈرەتلەرنى كۆرۈپ، ھەممە-مىسى شەرمەندىلىك ۋە خىجالەتچىلىكتىن تائام يىگۈچىلىك ئەقلى - ھۇشى قالمىدى. تائامدىن كېيىن باشقا ئۆيگە چۈشۈر-دى. بۇنيامىن:

— بۇ ئۆيدە قېرىندىشىم يۇسۇپنىڭ سۈرەتلىرى بار ئىكەن، شۇنى يەنە بىر كۆرسەم، يۈرەك باغرىمنىڭ دەردىگە مەلھەم قويسام دەپ رۇخسەت سورىدى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام رۇخسەت بەردى ۋە ئوغلىنى چاقىرىپ:

— بۇنيامىننىڭ قېشىغا كىرىپ ئىبرانى تىلىدا سوزلەڭ. سىز كىمنىڭ ئوغلى؟ دەپ سورىسا، ئاكىڭىز يۇسۇپ سىددىقۇللانىڭ ئوغلى دەڭ، - دەپ تاپىلىدى. ئىبراھىم كېلىپ ئولتۇرۇپ ئىبرانى تىلىدا سوزلىدى.

— ئەي شاھزادە، ئىبرانى تىلىنى كىمدىن ئۆگەندىڭىز؟- دەپ سورىدى بۇنيامىن.

— ئاتامدىن ئۆگەندىم.

— ئاتىڭىز كىم؟

ئىدى، كەمچەن بۇنيامىننىڭ تاغىرىدىن چىقتى. ئاكىلىرى خىجا-
لەتتىن سوزلىيەلمەي قالدى ۋە ھەممىسى بۇنيامىنغا مالامەت
قىلىشقا باشلىدى.

— ھەرقايسىڭلار ئۆز ئىشىڭلارنى بىلىڭلار، مەن ئۆزەمنىڭ
ھوددەمدىن ئۆزەم چىقىمەن، دىدى بۇنيامىن كۈلۈپ.

كەلگەنلەر بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئىلىپ قايتتى ۋە يۇسۇپ
ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا ئىلىپ كىرىپ، بولغان ۋەقەنى ئېيتىپ
بېرىشتى.

— مەنمۇ بۇلار دەسلەپ كەلگەندە ئوغرىغا ئوخشاش
كىشىلەر ئىكەن، — دىگەن ئىدىم، — دىدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— بۇ ۋەقە بۇنيامىندىن سادىر بوپتۇ، بۇنىڭ بورە يىگەن
ئاكىسى يۇسۇپمۇ ئوغرى ئىدى، ئانىسى ھەم يامان خوتۇن
ئىدى، — دىيىشتى ئۇلار.

بۇ سوزنى ئاڭلىغان يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام دەرغەزەپ
بولدى، لېكىن ئۆزىنى مەلۇم قىلمىدى.

*

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ھەرگىزمۇ ئوغرىلىق قىلمىغان ئىدى.
ئاكىلىرى نىمىشقا ئوغرى دەيدۇ؟ بۇ، مۇنداق ئىش ئىدى:

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئانىسى راھىلە بۇنيامىننى تۇغ-
دىغان چاغدا ۋاپات بولدى. شۇڭا بۇنيامىننى ئىنكىسىنىڭ
بېقىشىغا بەرگەن ئىدى. ئۇ چاغدا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام تېخى
كىچىك ئىدى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بىر ھەمشىرىسى
بار ئىدى. ئۇ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا بەكمۇ مېھرىۋان ئىدى.
يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنى ئەشۇ ھاممىسى بېقىپ چوڭ قىلغان

بۇيرىدى ھەم ئامبار باشقۇرغۇچىنىڭ ئۆزىگە: «ئاشلىقنى ئالتۇن كەمچەن بىلەن بېرىپ، بىر ئىلاج قىلىپ كەمچەن قاچىنى بۇنىيامىننىڭ تاغىرىغا سېلىپ قويۇڭ، باشقىلار كورمىسۇن» دەپ تاپىلاپ قويدى. ئامبار باشقۇرغۇچى قاچىنى بۇنىيامىننىڭ قېپىغا سېلىپ بەردى. ھەممىسىگە رۇخسەت بېرىپ، شەھەردىن چىقاردى. ئۇلار يول يۇرۇپ بىر كۇنلۇك يەرگە كەلگەندە ئارقىسىدىن بىرمۇنچە كىشى قوغلاپ كەلدى ۋە ئۇلارنى توختىتىپ:

— سىلەر ھەممىڭلار ئوغرى ئىكەنسىلەر، پادىشاھنىڭ ئالتۇن قاچىسىنى ئوغرىلاپسىلەر، ياخشىلىقچە بىرىڭلار، بولمىسا، سىلەرنىڭ ھەممە يۇكۇڭلارنى ئاختۇرىمىز، شەرمەندە بولىسىلەر، - دەپ توۋلاشتى.

— بىزنىڭ ئۇنداق ئىشتىن خەۋىرىمىز يوق، بىز پەيغەمبەر زادىلار، بىزدىن ئۇنداق ئىش ئوتۇلمەيدۇ، - دېيىشتى ئوغۇللار. كەلگەنلەر ئۇنى ئاڭلاپ:

— ئاختۇرساق، مۇبادا سىلەردىن چىقىپ قالسا، قانداق قىلىسىلەر؟ - دىدى.

— ئاختۇرۇڭ، ئەگەر بىزنىڭ ئارىمىزدا كىمنىڭ يۇكلىرىدىن چىقسا، بىزنىڭ رەسمىمىزچە شۇ ئادەم مال ئىگىسىگە قۇل بولىدۇ، - دىدى يەھۇدا.

— بىزنىڭ شەرىئىتىمىزدە ئوغرىنىڭ قولىنى كېسىمىز ۋە زىندانغا سالىمىز، - دىدى كەلگەنلەر. ئوغۇللار:

— ئىختىيار سىزدە، خالىسىڭىز بىزنىڭ يولىمىزچە ھوكۇم قىلىڭ، خالىسىڭىز ئوز شەرىئىتىڭىز بويىچە ھوكۇم قىلىسىڭىزمۇ قوبۇل قىلىمىز، - دەپ رازىلىق بىلدۇردى. ئۇلار ئاختۇرغان

ئۇچىنچىسى يىغلاڭغۇ، دىگەن 3 شەرت بىلەن ساتتى. بورە يىدى دىگىنى يالغان دەيدۇ.

ئاكىلىرى ھەيران قالدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام تاشنى يەنە ئۇرۇپ سورىدى:

— تاش نىمە دەۋاتىدۇ؟

— بىلمىدۇق، — دىيىشتى ئۇلار يەنە.

— تاش: ئىنىسى يۇسۇپ تىرىك بار، ئەمما يىراق يەردە، يېقىندا ئۇچرىشىدۇ. ئاكىلىرى پادىشاھقا راست سوزنى ئېيتىدۇ، ئاتىسى بىلەن تېپىشىدۇ دەۋاتىدۇ، — دىدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام تاشنى يەنە ئۇرۇپ سورىدى:

— بۇ تاش نىمە دەۋاتىدۇ؟

— بىلمىدۇق، — دىيىشتى ئۇلار يەنە.

— بۇتاش: يۇسۇپنى قۇدۇققا تاشلاپ، كوينىكىنى ئوغلاقنىڭ قېنىغا بۇلاپ، ئاتىسىغا ئاپىرىپ، بورە يىندى دەپ يالغان ئېيتتى. ئەتىسى يەنە بېرىپ، يۇسۇپنى 18 پۇچەك يارماققا سېتىپ، ئىبرانى تىلىدا تىلخەت يېزىپ، موھۇر بېسىپ، قۇلدارغا بەرگەن دەيدۇ. راستمۇ؟ دەپ سورىدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— بورە يىگەنلىكى راست، ساتتى دىگىنى يالغان، — دەپ تاندى ئۇلار.

— بۇ تاش ھەرگىز يالغان سوزلىمەيدۇ، — دىدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام، — تاشقا يەنە ئۇرۇپ قۇلاق سالدى ۋە:

— بۇ تاش يۇسۇپنى ئالغان كىشىگە بەرگەن تىلخەت پادىشانىڭ غەزنىسىدە بار دەيدىغۇ؟ — دەپ، ئىبراھىمنى «ئۇ خەتنى تېپىپ كەلتۈرگىن» دەپ بۇيرىدى.

ئىدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام 5 ياشقا كىرگەندە، بىر كۈنى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇنى قايتۇرۇپ كېلىشكە باردى. لېكىن، ھاممىسىنىڭ ئۇنى قايتۇرۇپ بېرىشكە تاقىتى يوق ئىدى. ئۇ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى ئېلىپ قېلىش ئۈچۈن تەدبىر ئىشلىتىپ، ئىسھاق ئەلەيھىسسالامدىن قالغان بىر كەمەرنى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆينىكى ئىچىدىن باغلاپ قويدى ۋە ياقۇپ ئەلەيھىسسالامغا قوشۇپ ئەۋەتتى. لېكىن، ئارقىسىدىن كەمەر يوق تۇرىدۇ، دەپ ئىزدەپ كېلىپ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بېلىدىن تېپىۋالدى ۋە يۈسۈپ ئوغرى بولدى دەپ ئۇنى ياندۇرۇپ ئېلىپ كەتتى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ھېچ ئىلاج قىلالماي قالدى. ئاكىلىرى يۈسۈپ ئوغرى ئىدى دېگىنىنىڭ سەۋەبى شۇ ئىدى.

*

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئاكىلىرىنىڭ سىزىگە غەزەپلەنگەنلىكى ئۈچۈن ئوغلى ئىبراھىمغا بۇيرىدى. ئوغلى بىر تاش ۋە بىر مىل ① ئېلىپ كەلدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام تاشنى مىل بىلەن ئۇردى ۋە سورىدى:

— تاش نېمە دەۋاتىدۇ؟

— بىلمىدۇق، — دېيىشتى ئاكىلىرى.

— بۇ تاش، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، — ئاكىلىرى يۈسۈپنى نۇرغۇن ھىلە-مىكىرلەر بىلەن ئاتىسىدىن تىلەپ ئېلىپ بېرىپ، تۈرلۈك-تۈرلۈك ئازاپلار بىلەن قىيناپ، قۇدۇققا تاشلاپ، قۇدۇقتىن ئېلىپ قۇلىمىز دەپ ساتتى. ئالغۇچىغا: ئۈچ ئېيىبى بار، بىرىنچىسى، ئوغرى؛ ئىككىنچىسى قاچقاق؛

① مىل — ناغرا چوكىسىغا ئوخشاش تاياقچە — م.

— ھەن بولمەن، - دەپ روبىل ئورنىدىن تۇردى.
— شۇنچە كۆچ - قۇۋۋىتىڭ بار تۇرسا، ئۇكاڭ يۇسۇپنى ئىمىشقا بورىگە يېدۇردۇڭ، - دىدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ۋە تاشنى ئۇرۇپ قويۇپ سورىدى:
— بۇ تاش نىمە دەۋاتىدۇ؟
— بىلمىدۇق.
— بۇ تاش: بۇلارنىڭ ئارىسىدا بىر ئەر بار، ئاچچىغى كەلسە ھەر قانداق چوڭ دەرەخنى يىلتىزى بىلەن قومۇرۇپ تاشلايدۇ، دەيدىغۇ؟ ئۇ قايسىڭلار؟
يەشەجەر ئورنىدىن تۇرۇپ، «مەن» دىدى.
— شۇنچە كۆچلۈك بىلەن ئىمىشقا ئىنىڭنى بورىگەيىدۇردۇڭ؟- دىدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ۋە تاشنى يەنە ئۇرۇپ قويۇپ سورىدى:
— بۇ تاش نىمە دەۋاتىدۇ؟
— بىلمىدۇق.
— بۇ تاش: بۇلارنىڭ ئارىسىدا بىر ئەر بار، ئۇ ئوق ئاتسا ئوقى ئالتى ياغاچلىق يەرگە بارىدۇ، دەيدىغۇ؟ ئۇ، قايسىڭلار؟
شەمئۇن ئورنىدىن تۇرۇپ «مەن» دىدى.
— شۇنچە كۆچلۈك بار تۇرۇپ، ئىمىشقا بۇرادىرىڭ يۇسۇپنى بورىگە يىگۈزدۇڭ، - دىدىيۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ۋە تاشنى يەنە ئۇرۇپ سورىدى:
— بۇ تاش نىمەدەۋاتىدۇ؟
— بىلمىدۇق، - دىيىشتى ئۇلار.
— بۇ تاش: بۇلارنىڭ ئارىسىدا بىرئەر بار، ئەگەر شىرغا

ئىبراھىم خەتنى ئېلىپ كېلىپ ئاكىلىرىغا بەردى. ھەممىسى خىجالەتتىن باش كۆتىرەلمىدى ۋە:

— بۇ خەت بىزنىڭ خەۋىرىمىز يوق، - دەپ تۇرۇۋالدى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام بۇنيامىندىن سورىدى:

— بۇ خەت يالغانمۇ؟ ياكى ئاكىلىرىڭنىڭ سۆزى يالغانمۇ؟

— ئاكىلىرىمنىڭ سۆزى يالغان، بۇ تاشنىڭ ھەممە سۆزى راست، - دېدى بۇنيامىن.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام تاشنى يەنە ئۇردى ۋە سورىدى:

— بۇ تاش نىمە دەۋاتىدۇ ؟

— بىلمىدۇق، - دېيىشتى ئۇلار.

— بۇ تاش بۇلارنىڭ ئىچىدە بىر ئەر بار، ئاچچىغى كەلسە بەدىنىدىكى موي كىيىمىدىن تېشىپ چىقىدۇ، دەيدىغۇ؟ - دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ۋە يەھۇداغا قاراپ:

— ئۇ يالىمىدىڭىزمۇ؟ شۇنچە باھادىر تۇرۇپ، يۇسۇپنى بۆرىگە يېگۈزۈپسىزغۇ يىگىت؟ - دېدى.

يەھۇدا ئورنىدىن تۇرغىچە خىجالەتچىلىكتە خۇدى يۇقالدى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام تاشنى ئۇردى ۋە سورىدى:

— تاش نىمە دەۋاتىدۇ؟

— بىلمىدۇق، - دېيىشتى ئۇلار.

— بۇتاش بۇلارنىڭ ئىچىدە بىر ئەر بار، غەزنۇى كەلسە تاشنى ئالقىنىدا ئېزىپ تالقان قىلىۋېتىدۇ، دەيدىغۇ؟ ئۇ كىشى قايسىڭلار؟ - دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

— ئەي پادىشاھى ئالەم، بىزگە بۇنىڭدىن ئارتۇق ئازار بەرمەڭ، — دەپ تۇرۇۋالدى.

— بۇ ئىشلىرىڭلارغا جازا بېرەتتىم، ئەمما سىلەر پەيغەمبەرزادە ئىكەنسىلەر، ئاتاڭلارنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلىدىم، نىمىلەرنى قىلىۋەتكۈم كېلىدۇ، بۇ زاتنى ئۇنۇتقانلارنى، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، ئارقىدىن بۇنيامىننى زىندانغا سېلىشقا بۇيرىدى، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بىر باھانە بىلەن ئىنىسى بۇنيامىننى ئېلىپ قالماقچى ئىدى. ئاكىلىرى كۆپ ئۆزرە بىلدۈرۈپ، تاما قىلىپ، ئاتىسىنى شەپى كەلتۈرۈپ يالۋۇردى:

— ئەي پادىشاھى ئېزىز! ئۇنىڭ ئاتىسى ياشانغان، زەئىپ ۋە بىچارە كىشى. ئۇنى بىزگە بەرگەن بولسىڭىز، ئاتىمىزغا سالامەت يەتكۈزسەك ياخشى بولاتتى. ئۇنىڭ سىزدىن كۆڭلى خوش بولسا ياخشى بولاتتى. سىزنىڭمۇ ياخشى نامىڭىز پۈتۈن ئالەمگە تارقىغان بولاتتى. ئاتىسى دۇئايى خەير قىلغان بولاتتى. سىزنىڭ بۇ دۇنيالىق دۆلىتىڭىز مەمۇر، ئاخىرەتلىكىڭىز ئاۋات بولغان بولاتتى. بۇنيامىننىڭ ئورنىغا قايسى بىرىمىزنى خالىسىڭىز شۇنى ئېلىپ قالغان بولسىڭىزمۇ مەيلىدى، — دەپ زارلاندى ئۇلار.

— ئەي ئەھلى ياقۇپ، بىلىڭلاركى، بىزنىڭ رەسمىمىزدە مالنى ئوغۇرلىغان كىشىنى تۇتىدىغان ئىش بار، ئۇنىڭ ئورنىغا باشقا بىرسىنى تۇتۇپ جەبىر قىلىدىغان قائىدە يوق، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

ئاكىلىرى نائۈمىت بولۇپ ياندى، لېكىن، ئۇلار: «ئاتىمىزنىڭ ئالدىغا قايسى يۈزىمىز بىلەن بارىمىز؟ يۈسۈپ ئۈچۈن

تاقابىل تۇرسا، شىرنى تۇتۇپ ئاغزىنى يىرتىدۇ، دەيدىغۇ؟ ئۇ قايسىڭلار؟

— مەن، — دېدى قازۇرا ئورنىدىن تۇرۇپ.

— شۇنى يەڭگەن قۇۋۋىتىڭ بىلەن بىر بۆرىگە تاقابىل تۇرالمىدىڭمۇ؟ — دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇلارنىڭ مالىك زىنغىرغا بەرگەن ھېلىقى تىل خېتىنى كۆرسەتتى:

— بۇ خەت يالغانمىكەن؟

— يۇسۇپنىڭ ئانىسى كېنىزەكنىڭ قىزى ئىدى، شۇ سەۋەپتىن ئۇنى ساتقانلىقىمىز راست، — دەپ ئىقرار قىلىشتى ئاكىلار.

— ئەي پادىشاھىم، — دېدى بۇنيامىن، — بۇتاش يۇسۇپتىن تىرىك، تېز پۈرسەتتە ئاتىسى بىلەن ئۇچرىشىدۇ، — دەۋاتىدۇ. شۇڭا بىر مەكتۇپ پۈتۈپ، ئاتىمىزغا ئەۋەتسىلە، ئاتىمىزنىڭ كۆڭلى شۇنچە خوش بولاتتى.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئاكىلارنىڭ ئاچچىقى كەلدى ۋە:

ئاتىمىزنىڭ شۇ چاققىچە تارتقان دەرت - ئەلەم، ھەسرەت- نادامەتلىرى ئازمۇ؟ يەنە خەت ئەۋەتىپ، دەرت - پىراقىنى زىيادە قىلىپ، دىلىغا يېڭىۋاشتىن ئوت ياقاي دەمسەن؟ خۇدا خالىسا، سەندىنمۇ قۇتۇلارمىز، شۇ يۈزۈك بىلەن پادىشاھنىڭ ئالتۇن كەمچىنىنى ئوغرىلاپ، بىزنى خىجالەتكە قويدۇڭ. يەنە نىمە قىلاي دەيسەن؟ — دېيىشتى. ئەسلىدە يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئاتىسىغا بىر مەكتۇپ يېزىپ بۇنيامىننىڭ قولىغا بەرگەن ئىدى. بۇنيامىن ئۇنى ئۆز يۈكىنىڭ ئىچىگە يوشۇرۇپ قويغان ئىدى. ئاكىلىرىنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ چەكسىز غەزىۋى كەلدى. ئەممە ئاكىلىرى:

ئۇچىسىنى سىلاپ كەتتى. يەھۇدانىڭ ئاچچىقى پەسىيىپ قېلىپ نەرە تارتالمىدى. ئۇنىڭ توققانلىرى «يەھۇدا نەرە تارتقاندا بارىمىز» دەپ كۈتۈپ تۇرۇشقان ئىدى، ھېچ ئاۋاز چىقمىغاچقا خېلى ئۇزاق ۋاقىتتىن كېيىن يىغىلىپ كەلدى ۋە:

— بىز سەن نەرە تارتقان ۋاقىتتا بارىمىز دەپ تۇردۇق، لېكىن، ھېچ ئاۋاز چىقمىدىغۇ؟ — دېيىشتى.

— بۇ يەردە بىزنىڭ ئۇرۇغىمىزدىن بار ئىكەن، — دېدى يەھۇدا، — بىر ئوغلان كېلىپ ئۇچامنى سىلىدى، غەزىۋىم پەسىيىپ كېتىپ نەرە تارتالمىدىم.

ئۇلار ئىشەنمىدى.

— ئەي بۇرادەرلەر، بولغان ۋەقەنى ھەم بۇنيامىننىڭ زىندانغا تاشلانغىنىنى بېرىپ ئاتامغا ئېيتىڭلار، تاكى ئاتام ماڭا ئىجازەت بەرمىگىچە مەن بۇ يەردىن قىمىرلىمايمەن، — دېدى يەھۇدا. شۇنىڭ بىلەن يەھۇدا ئەشۇ يەردە تۇرۇپ قالدى. باشقىلىرى قايتىپ كېتىپ، يوللارنى بېسىپ، مەنزىللەردىن ئۆتۈپ، كەنئانغا يېتىپ كەلدى. ئۇلار بۇنيامىننىڭ يۈك - تاقلىرىنى ئېچىپ بىر خەتنى تېپىۋالدى ۋە: «ئاتىمىزنىڭ ئالدىغا كىرىپ، مىسىر پادىشاھىنىڭ خېتىنى كورسەتسەك، بىزگە ئاچچىغلانماس» دىگەن غەرەز بىلەن ئۇ خەتنى ئېلىپ كىرىپ، ھەممىسى بىر-بىرلەپ ئاتىسى بىلەن كورۇشتى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام يەھۇدا بىلەن بۇنيامىننى سورىدى. ئۇلار خەتنى بېرىش بىلەن بىللە:

— ھەرقانداق ئىش بولسا، مۇشۇ خەتنىڭ ئىچىدە بار، يەھۇدا سىزدىن قورقۇپ مىسىردا تۇرۇپ قالدى، — دېدى.

بىر يۈزسىزلىك قىلدۇق، ئەمدى بۇنى بىر ئىش قىلىپ قۇتقۇ-
زۇۋالمىساق بولمايدۇ، دەپ كېڭەشتى.

—ئىملاقنىڭ لەشكەرلىرىنى مەسخىرە قىلغان ئادەم مانا مەن،—
دېدى يەھۇدا.— مەن ئۆزەم يالغۇز بېرىپ زىندان ياقىسىدا
ئولتۇراي، بۇنيامىننى ئېلىپ كەلگەن چاغدا بىر نەرە تارتاي،
سىلەر يىغىلىپ كېلىڭلار. شەمشەر تارتىپ، مىسىر خەلقىنىڭ گو-
شىنى پوستىدىن ئايرىپ بىر ئىش چىقىرايلى!

ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆز كۈچىگە ئىشىنىپ، ئۇنىڭ مەسلى-
ھەتىگە قوشۇلدى.

*

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ مەسلىھەتىنى بىلىپ قېلىپ،
بېشىغا ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ سەللىسىنى كەيدى. ئۇنىڭ
ئاكىلىرى ھەممىسى ھەر تەرەپكە قاراپ تۇرۇشقان ئىدى،
يەھۇدا ئۆزى يالغۇز زىنداننىڭ ئالدىغا بېرىپ تۇردى. ئۇنىڭ
ئادىتى شۇ ئىدىكى، غەزىۋى كەلگەندە كۆزىدىن قان تېمىپ،
بەدىنىدىكى موي كىيىمىنى تېشىپ چىقاتتى. لېكىن ئىبراھىم
ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇرۇقىدىن كىم بولمىسۇن بىرسى ئۇنىڭ ئۇچى-
سىنى سىلىسا، غەزىۋى پەسلەيتتى. شۇنىڭ بىلەن ھېچ ئىش
قىلالماي قالاتتى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئوغلىغا:

—يەھۇدا نەرە تارتسا، ھامىلدار ئاياللارنىڭ بويىدىن
ئاجراپ كېتىدۇ. سىز ئاستا بېرىپ ئۇنىڭ ئۇچىسىنى سىلاپ
قويۇڭ، لېكىن ئۇ سىزگە گەپ قىلسىمۇ سىز ئۇنىڭغا گەپ قىلماڭ،—
دېدى.

يەھۇدا نەرە تارتاي دەپ تۇرغان ئىدى، ئىبراھىم كېلىپ

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام: «سىدۇرە قىلىش ياخشى ئىش، بىرى يوق دېسەم يەنە ئىككىنى يېنىغا تارتتى، پات پۇرسەتتە ئاللا-تائالا ئۇچىلىسىنى ماڭا يەتكۈزۈپ بەرگەي» دېدى ۋە ئوغۇللىرىغا قاراپ:

— بېرىڭلار ئوغۇللىرىم، ئۇلارنى ئىزدەڭلار، - دېدى.

— يۇسۇپكە 40 يىل بولغان تۇرسا، ئۇنى نەدىن تاپىمىز، - دېيىشتى ئوغۇللار.

— ئۇنداق بولسا، خۇداغا شۈكرى، سىلەردىن مەن ياخشىراق ئىكەنمەن، مەن ھەممە ئوغۇللىرىمنى مىسىردىن تاپىمەن، - دېدى ۋە ئاخىر مىسىر پادىشاھىغا خەت ئەۋەتمەكچى بولۇپ مەسلىھەت قىلدى. خەتنىڭ مەزمۇنى مۇنداق ئىدى:

«بىسمىللاھىررەھمانىررەھىم،

ئەي ئادىنىڭ ئوغلى، شەددادتىنىڭ نەۋرىسى پادىشاھى مىسىر، سىزگە نامە شۇكى، مەنكى ياقۇپ ئىسرائىلىللا، ئىبنى ئىبراھىم خېلىلىللادۇرمەن، بىلىڭ ۋە ئاگاھ بولۇڭكى، بوۋام ئىبراھىم خېلىلۇللا نەمرۇدنىڭ ئوتىغا سەۋرى قىلدى، كۆيمەي خېلىلۇللا دەپ نام ئالدى، بىز ئەنە شۇنداق بالالارنىڭ قازىنىدا قاينىتىپ پىشقانلارمىز، مەنمۇ 40 يىلدىن بۇيان بىر بالانىڭ پىراقىدا يىغلاپ، كوزۇمدىن ئايرىلدىم، قەددىم يادەك ئىگىلىپ، چىرايىم زەپىرەڭدەك سارغايدى. كۇلبەئى ئەھزان① دا ئولتۇرماقتىمەن، سۇبھىدىن شامغىچە توختىماي بىتاقەتلىك قىلار ئىدىم، بىر كۈنى جەبرائىل ئەلەيھىسسالام كېلىپ مەنئى قىلىپ ئېيتتىكى:

«يۇسۇپنىڭ نامىنى ئېغىزغا ئالمىغىن، ئاللاتائالا ساڭا يۇسۇپ دېمەكنى ھارام قىلدى، ئەگەر يۇسۇپنى ئېغىزغا ئالساڭ، پەيغەمـ-

---

①كۇلبەئى ئەھزان - غەم - قايغۇ ئۆيى دېگەن سۆز - م

ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ كوڭلى بەكمۇ پەرىشان بولدىۋە:

—سىلەر دائىم مۇشۇنداق گەپ ياساپ، مېنى ئالداپ، داغ قىلىسىلەر، ئەمدى قىلمىغان شۇ ئىشىڭلار قالغانمىدى؟- دەپ باللىرىنى سېغىنىپ يىغلاشقا باشلىدى. كېيىن، ئۇ باشقا كارۋانلاردىنمۇ سۈرۈشتۈرۈپ باقتى، ئۇلارمۇ ۋەقەنى خەتتە يېزىلغانغا ئوخشاشلا مۇئەييەنلەشتۈردى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام:

—مېنىڭ ئوغلۇم ئوغۇرلۇق قىلمايتتى، نېمىشقا بۇنداق ئىشلار بولۇپ قالغاندۇ؟-دەپ ئاھ ئۇرۇپ ھوشىدىن كەتتى. ئۇنىڭ ئاھ ئۇرغان ئاۋازىنى ئاڭلىغان پۈتۈن كەنئانلىقلار يىغىلىپ كېلىپ:

— يەنە نېمە بولدى، ئەي خۇدانىڭ پەيغەمبىرى، نېمىشقا پەرىشان بولۇپ ئاھ ئۇرىسىز؟-دەپ سوراشتى.

— مەن نېمىشقا پەرىشان بولماي،-دىدى ياقۇپ ئەلەيھى-سسالام،-ئىككى ئوغلۇم بىراقلا يوقالغان تۇرسا! بىر يۈسۈپنىڭ غېمى مېنى نېمە كۈنگە سالمىغان؟ ئەمدى ئۈچىنىڭ ئوتى ۋە غېمى نېمە كۈننى كۆرسىتەر؟

تەپسىردە كەلتۈرۈلۈشىچە، ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ئاللاتائا-لاغا مۇناجات قىلىپ: «ئىلاھا، ماڭا نېمىشقا شۇنچىۋالا غەم-قايغۇ بەردىڭ؟»-دىدى. شۇھامان ئاللاتائالادىن: «بىر ۋاقىتتا سەن ياخشى تائام قىلىپ يىدىڭ، ھەمسايىلىرىڭ ئۇمۇنۇپ قال-دى، لېكىن، سەن ئۇلارغا بەرمىدىڭ، شۇنىڭ مۇكاپاتى ئۈچۈن ساڭا ئەشۇنچىۋالا دەردۇ-غەم كەلدى» دەپ خىتاپ بولدى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام: «ئىلاھا، بىلمەپتىمەن، بۇندىن كېيىن ئۇن-داق قىلمايمەن» دەپ تۆۋە قىلدى. شۇندىن تارتىپ تائامىنى يالغۇز يىمىدى، ئاللاتائالا رەھمى قىلدى، دېيىلىپتۇ.

ئاخىرەتتىمۇ ئازاپتىن ئازات بولارسىز، بىز پىراقكەشلەر-دىنبىز، بىزنىڭ دۇئايىمىز زايا بولماس، ئەگەر ئوغلانلىرىڭنى ئەۋەتمىسىڭىز، سەھەرلەردە دۇئا ئوقۇشنى ئاتارمەن، لاۋى - لەش-كەرلىرىڭىز بىلەن زايە بولۇپ كېتىسىز. يەنە تېخى ئوغلۇم يۈسۈپنىڭ خەۋىرىنى پات - پۈرسەتتە ئەۋەتكەيسىز، خۇدايىتا-ئالا مەقسىدىڭىزگە يەتكۈزگەي. توھپە تەرىقىسىدە بىرپارەمىشىك ۋە بىر دانە ئۈزۈك ئەۋەتتىم قوبۇل قىلغايسىز ۋە تەۋەررۈك قىلىپ ساقلىغايسىز.

مېنىڭ ھاجەتلىرىمنى تامام-ەن راۋا قىلغايسىز، نامە تامام ۋەسسالام».

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بۇ خەتنى روبىلغا بەردى. روبىل مىسىرغا راۋان بولدى ۋە يوللارنى بېسىپ ئۆتۈپ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بېرىپ خەتنى ئۆز قولىغا بەردى.

*

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئاتىسىنىڭ ئەۋەتكەن خېتىنى كۆرۈپ 3 كۈن يىغلىدى، ئۇندىن كېيىن، خەتنىڭ جاۋابىنى يېزىپ ئەۋەتتى. جاۋاپ خەتنىڭ مەزمۇنى مۇنداق ئىدى:

«ھەزرىتى ئىسھاق نەبىيۇللانىڭ ئوغلى ياقۇپ ئىسرائىللا-لاغا. پادىشاھى مىسىردىن سىز بۇكى، ئەي تېنى زەئىپ ۋە كۆزى كورمەس بولۇپ قالغان ياشانغان كىشى، سىز ماڭا ئۇلۇغ ئاتام ئىبراھىم خەلىلۇللا نەمرۇدنىڭ ئوتىغا سەۋرى - تاقەت قىلىپ خەلىلۇللا ئاتالدى، قېرىندىشىم ئىسمائىل ھەق رىزاسى ئۈچۈن قويدەك بوغۇزلىنىشقا رازىلىق بېرىپ، زەبىھۇللا ئاتالدى دەپسىز ۋە يەنە مەنمۇ پەرزەنت پىراقىغا مۇپتىلادۇرمەن،

پەرلىك دىۋان ① دىن نامىڭ ئوچەر» دېدى. شۇندىن كېيىن دىمىمنى ئىچىمگە يۇتۇپ، يۇسۇپنىڭ ئىسمىنى ئېيتالماي يۈرگەن ئىدىم. ناگاھ بىر كېچىسى ئۇ يۇسۇپ دىگەن ئوغلۇمنى چۈشۈمدە كورۇپ، «قەيەردە ئىدىڭ» دەپ سورىغىنىمدا، جەبرائىل ئەلەي-ھىسسالام كېلىپ، ئۇنىمۇ مەنئى قىلدى، قورقۇپ تۇرۇپ تەۋبە قىلىپ خالاس بولدۇم. ئەمدى يەنە ئاللاتائالادىن «ئەمدى يۇسۇپنى ياد قىلساڭ بولۇر» دەپ خىتاپ بولدى. سىز بولسىڭىز مۇنچە غەم - ئەندىشە ئۈستىگە جاراھىتىمگە تۇز سېپىپ، بۇنيامىن دىگەن ئوغلۇمنى ئوغرى دەپ تۇتۇپسىز، بىزنىڭ ئۇرۇغىمىزدىن ئوغرىلىق چىقماس، بىلمىدىم، نېچۈك ھىلە بىلەن تۇتتىڭىزكىن؟ مېنىڭ پەرزەنت ئەرجىمەندىم②گە ئوغرى دەپ نام قويۇپسىز، بىز ئۇنداق خانىداندىن ئەمەسمىز، سىز ئوغلانلىرىمغا ئەۋۋەل كوپ ياخشىلىق قىلىپ، ئاخىرى ئەنە شۇنداق ئىش بىلەن يۈرەك باغرىمنى جاراھەت قىلدىڭىز.

ئەي پادىشاھ! بۇ نامە يېتىپ بارغان ھامان مېنىڭ پەرزەنتلىرىمنى ئەۋەتكەيسىز، مەن زەئىپ ۋە بىر قايغۇلۇق بىچارىمەن، ساقىلىم ئاقاردى، ئىلىپتەك قەددىم يادەك ئىگىلدى، چىراقدەك كوزۇم قارىدەك ئاقاردى، ئەمدى ماڭا رەھىم قىلىپ، ئۇ كوزۇمنىڭ كورەرى، ئىلىكىمنىڭ تۇتارى، كوڭلۇمنىڭ ئارامى، تىزىمنىڭ مادارى پەرزەنتلىرىمنى ئەۋەتىپ، بېرىشىڭىز كېرەك. مەن ياخشى دۇئا قىلسام بۇ جاھاندا ياخشىلىق كورەرسىز،

---

① دىۋان - دەپتەر.

② ئەرجىمەندىم - گۆزىلىم - چىرايلىقىم - سۆيۈملۈكۈم دىگەن سۆز - م.

ھەسسالام ئاللاتائالادىن قورقۇپ يىغلىدى، ئەمما يىغلىدى، ئەمما يۇقۇپ ئەلەيھىسسالام

ئوغۇللىرى ئۈچۈن يىغلىدى، شۇڭا كۆزى كور بولۇپ قالدى.

ھېكايە قىلىنىشىچە، داۋۇت ئەلەيھىسسالام 40 يىل يىغلىدى، ئۇنىڭ كۆز يېشى بىلەن ئۇنىڭ ئەتراپىدىن 40 قەدەم جايغىچە گىيا ئۈنۈپ، ئۇ گىيالارنىڭ ئارىسىدا داۋۇت ئەلەيھىسسالام كۆرۈنمەي قالدى. بىر كۈنى ھاۋادىن بىر قۇش كېلىپ ئۇنىڭ كۆز يېشىدىن ئىچتى ۋە: «ئەجەپ تەملىك سۇ ئىكەن» دېدى. بۇنى ئاڭلىغان داۋۇت ئەلەيھىسسالام: «ماڭا قۇشلارمۇ تەنە قىلىۋاتىدۇ» دەپ ئاغرىنىپ تېخىمۇ قاتتىق يىغلاپ كەتتى. شۇئان ئاللاتائالادىن: «ئەي داۋۇت، ئۇ جانىۋارلار راست ئېيتىدۇ، گۇناھى ئۈچۈن يىغلىغانلارنىڭ يېشى شېرىن بولىدۇ» دەپ خىتاب كەلدى. ئۇ سۆزدىن داۋۇت ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆڭلى خۇش بولدى، دېيىلىپتۇ.

شۇڭا، ھەر مۇشەققەتنىڭ ئاخىرى راھەتتۇر، ھەر غەمنىڭ ئاخىرى شاتلىقتۇر.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئاكىلىرى بىلەن تېپىشقاندىن كېيىن، بىر كۈنى ئاكىلىرى: «بۇ پادىشاھلىقنى نەدىن تاپتىڭىز؟» دەپ سورىغاندا، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام: «پادىشاھلىقنى قۇللۇقتىن، ئېزىزلىقنى خارلىقتىن تاپتىم» دەپ جاۋاپ بەرگەن ئىدى. ھەر كىم ئۆزىنى گۇناھدىن ساقلىسا، ئاللاتائالادىن قورقسا، بالاغا سەۋرى قىلسا، ھەرقانداق ئىشى ئاسان ۋە رىزقى پاراۋان بولغاي.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام يەنە: «ئاللاتائالانىڭ بالاسىغا سەۋرى قىلدىم، ھەمىرىنىڭ خوتۇنلىرىدىن ئۆزەمنى ساقلىدىم، ئۇنىڭ بەركاتىدىن پادىشاھلىققا يەتتىم» دېگەن ئىدى.

ئوغلۇمنى ئەۋەتمىسەك دۇئا ئوقىنى ئاتىمەن دەپسىز. بۇ سۆز-
لىرىڭىزنىڭ جاۋابى بۇكى، ئاتىلىرىڭىز بالاغا نېچۈك سەۋرى-
تاقەت قىلغان بولسا، سىز ھەم شۇنداق سەۋرى قىلغايسىز، ئۇلار
قانداق نىجات تاپقان بولسا، سىزمۇ شۇنداق نىجات تاپقايسىز.
پەيغەمبەرلەرگە سەۋرى قىلماق مىراستۇر، زىنھار بىزگە دۇئايى
بەد قىلمىغايسىز، كوڭلۇڭىزدىكى ئوغلىڭىز تىرىك پۇرسەتتە سىز بىلەن
دىدار كورۈشۈپ قالسا ئەجەپ ئەمەس».

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بۇ خەتنى تاماملاپ ئەۋەتتى. بۇ
خەت ياقۇپ ئەلەيھىسسالامغا تەگدى. خەت مەزمۇنىنى بىلگەن-
دىن كېيىن ياقۇپ ئەلەيھىسسالام: «بۇ خەت غەيرىدىن ئەمەس،
بەلكى پەيغەمبەرلەر ۋە سىددىقلارنىڭ خەتلىرىدىندۇر، بۇ خەت
يۈسۈپنىڭ خېتى بولۇپ قالمىغاي» دەپ ئۈمىدۋار بولۇپ قالدى.
بۇ ۋاقىتتا ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنى ئۇيقۇ باستى. ئۇ، ئۇخلاپ
بىر چۈش كوردى، چۈشىدە ئۇ ئەزرائىل ئەلەيھىسسالامدىن سو-
رىدى: «ئەي ئەجەل پەرىشتىسى، يۈسۈپنىڭ جېنىنى ئالدىڭىز-
مۇ؟» «ئالمىدىم، يېقىن پۇرسەتتە ئۇ سىزگە قوشۇلىدۇ» دەپ
جاۋاپ بەردى ئەزرائىل. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ئويغىنىپ، بەكمۇ
بىتاقەت بولۇپ يىغلىدى، شۇئان جەبرائىل ئەلەيھىسسالام كېلىپ:
«ئەي ياقۇپ، يۈسۈپ ئۈچۈن كوپ پەرىشان بولمىغىن، تېز
پۇرسەتتە ئاللاتائالا پەرزەنتىڭنى ساڭا قوشقاي، سەن مىسىرغا
بارىسەن ۋە ئوغلۇڭنى تاپىسەن» دېدى. ئادەم ئەلەيھىسسالام
300 يىل يىغلىغان بولسىمۇ نېمە ئۈچۈن كوزى كورمەس بول-
مىدى، ياقۇپ ئەلەيھىسسالام قىرىق يىل يىغلىسا نېمە ئۈچۈن
كوزى كورمەس بولۇپ قالىدۇ؟ بۇنىڭ جاۋابى شۇكى، ئادەم ئەلەي-

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا ئاكىلىرىنىڭ ئۆزىگە قىلغان ئىشلىرى ئايان ئىدى. ئۇلار بۇنىيامىننىمۇ خارلايتتى ۋە ئېتىۋارسىز قارايتتى. شۇ دەرىجىدە ئىدىكى، بۇنىيامىن ئۇلارغا سۆزلىسە، ئاجىزلىق بىلەن يالۋۇرغان ھالەتتىلا سۆزلىيەلەيتتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئاكىلىرىغا يوقۇرقىدەك ئېيتقان بولسىمۇ، ئاچچىغلىنىپ ۋە كايىپ تۇرۇپ ئەمەس، بەلكى، ئارزۇ ۋە نەسىھەت تەلەپپۇزىدا سۆزلىدى. ئۇ، سۆزلەۋېتىپ بېشىدىن تاجىنى ۋە يۈزىدىن نىقابىنى ئالدى، ھەممىسى قاراشتى، ئاكىلىرىنىڭ كۆزى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا چۈشتى ۋە ھەممىسى بىر ئېغىزدىن:

— ئەي پادىشاھ، سىز ئەجەپ يۇسۇپكە ئوخشايدىكەنسىزغۇ؟ - دېيىشتى.

— شۇنداق، مەن يۇسۇپ بولىمەن، بۇنىيامىن مېنىڭ ئۇكام بولىدۇ، - دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ۋە ئورنىدىن تۇرۇپ ھەممەيلەنگە سالام قىلدى.

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام بۇنىيامىننى زىندانغا تاشلاشقا ھۆكۈم قىلغان ھېلىقى كۈنى ئۇنى ئاكىلىرىنىڭ كىرىز ئالدىدا زىندانغا ئەۋەتىپ، ئاكىلىرى كەتكەندىن كېيىن زىنداندىن چىقىرىپ ئۆز يېنىدا ئولتۇرغۇزغان ئىدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام يۈزىدىن نىقابىنى ئالغاندىن كېيىن، ئاكىلىرى تونۇپ خىجالەتتىن باشلىرىنى تۆۋەن سالغان ھالدا:

— ئەي يۇسۇپ، بىزنىڭ بۇرۇنقى گۇناھىمىزنى كەچۈرگەيسىز، سىزگە ئاللاتائالا مۇنداق مەرتىۋە ئاتا قىپتۇ، سىزنى بىزدىن ئېزىز قىپتۇ، بىز خاتا قىلغۇچىلاردىنمىز، - دېيىشتى ۋە يېنىشلاپ ئۇزرە ئېيتقاچ ھەممىسى يىغلىشىپ تۇرۇپ يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام بىلەن كۆرۈشتى.

*

شۇنداق قىلىپ يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئاتىسىغا خەت ئەۋەتتى. ئاتىسى مەزمۇنىدىن ۋاقىپ بولۇپ، ئۈمىتۋارلىق بىلەن ئوغۇللىرىغا:

— سىلەر مىسىرغا بېرىپ، يۇسۇپ بىلەن بۇنيامىننى ئىزدەڭلار، — دېدى.

— ئەي ئاتا، — دېيىشتى ئوغۇللىرى، — بۆرە يېگەن يۇسۇپنى نەدىن تاپىمىز؟

— ئاللاتائالانىڭ مەرھەمىتىدىن نائۈمىت بولماڭلار، نائۈمىتلەر كاپىرلاردۇر، — دېدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام.

*

ئوغۇللار مىسىرغا باردى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ كەلگەنلىكىدىن خەۋەر تېپىپ: «بۇ يەرگە ئېلىپ كېلىڭلار» دەپ بۇيرىدى، ئۇلارنى ئېلىپ كېلىشتى، ئۇلارنىڭ ھەر بىرسىنى بىردىن كۇرسىغا ئولتۇرغۇزدى. ئۇلار بۇ نۆۋەت كەلگەندە بىر تاغار ئاشلىقنى 4 مەغرىپ ئالتۇنغا ئالاتتى، ئاكىلىرى ئېلىپ كەلگەن نەرسىلەر قىممىتى تۆۋەن نەرسىلەر ئىدى.

— ئەي ئەزىز، بىز ھەم ئوغۇل-قىزلىرىمىز ئېغىر ئەھۋالدا قالدۇق، غەزىنىڭگە مۇناسىپ بىرنەرسە ئېلىپ كېلەلمىدۇق. ئەرزىمەس نەرسىلەر بولسىمۇ ئېلىپ بۇغداي بەرسىڭىز، ياشىنىپ قالغان ۋە زەئىپ بىر ئاتىمىز بار، بىزگە رەھىم قىلمىسىڭىزمۇ ئەشۇ ئاتىمىزغا رەھىم قىلسىڭىز، — دېيىشتى.

— سىلەر نېمە ئىشلارنى قىلدىڭلار، بىلەمسىلەر؟ سىلەر ئۇكاڭلار يۇسۇپكە قانداق قىلدىڭلار؟ ئۇ چاغدىمۇ نادان ئىدىڭلار، ھازىرمۇ ئۇكاڭلار بۇنيامىنغا نېمە ئىش قىلىۋاتىسىلەر؟

بۇ كۆرۈنۈشنى ئاڭلاپ، ئاتام خوشال - خورام بولۇپ، غۇنچىدەك تۈگۈلگەن كۆڭلىنى گۈلدەك ئېچىلدۇراتتى، ياختەكتەك ئاقارغان كۆزلىرىنى چىراغدەك روشەن قىلاتتى، زەپىرەڭدەك يۈزلىرىنى ماھى تابانداك نۇرانە قىلاتتى مېنىڭ ئىشىمدۇر، بۇ ئىشىم ئىلگىرىكى شەرمەندىلىكىمنىڭ كاپارىتى بولغاي، ئەشۇ كۈندىكى شەرمەندىلىك ۋە خىجالەتچىلىكتىن بۈگۈنكى كۈنلۈكتىكى پاراغەت تۈپەيلى خالاس بولۇپ كېتەرمەن، - دېدى يەھۇدا ۋە تەييار بولۇپ، كېچە - كۈندۈز تېز مېڭىپ، خوشال ھالدا كەنئانغا يۈرۈپ كەتتى.

*

ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ جىگەر پارىسى بولغان مېھرىۋان ئوغلىدىن جۇدا بولۇشىنىڭ سەۋەبى نېمە ئىدى؟

ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇبەششىرە دېگەن بىر قۇلى بار ئىدى، ئۇنىڭ بەشىرە ئىسىملىك بىر ئوغلى بار ئىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرى چېقىر، چىشلىرى ئەگرى - بۈگرى (تاماق) ئىدى. ئۇ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە مەكتەپكە باراتتى. بىر كۈنى ئۇ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنى بىر شاپىلاق ئۇردى،ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بۇ ئەھۋالنى بىلىپ قېلىپ، ئۇنى سېتىۋېتىشكە نىيەت قىلدى.يەنە بىر رىۋايەتتە،ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ھۇبەششىرىنى ھەمرا قىلىپ مەكتەپ ئىشىگى ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، قولىدىكى بىر ئالمىنى ھۇبەششىرىگە بەردى ۋە:

— بۇ ئالمىنى ئېلىپ كىرىپ مەكتەپ ئىچىدىكى بالىلاردىن كىم چىرايلىق بولسا، شۇنىڭغا بەرگىن، - دېدى.

ھۇبەششىرە مەكتەپكە كىرىپ قارىسا، ئۆزىنىڭ ئوغلى

— ئەي ئاكىلىرىم، مېنىڭ سىلەرگە يامانلىقىم يوق. ئاللاتائالا سىلەرنى مەغپىرەت قىلغاي، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، — مەن سىلەر توغرۇلۇق ھېچ كىشىگە شىكايەت قىلمىدىم، بۇندىن كېيىنمۇ قىلمايمەن، ھەق تائالادىن سىلەرنىڭ گۇناھىڭلارنى تىلەيمەن، ئاللاتائالا رەھىملىكتۇر.

— ئەي ئىزىز! بىز سىزنىڭ ئالدىڭىزدا شەرمەندىمىز، سىزنىڭ يۈزىڭىزگە قارىيالمايمىز، — دېيىشتى ئاكىلىرى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام:

— ئۇنداق ئىشلار مېنىڭ كۆڭلۈمدە يوق، مانا شۇنداق ئالىي دەرىجىگە يەتتىم، قۇدۇققا چۈشكەن بولسام مانا تەختكە چىقتىم، زىندانغا چۈشكەن بولسام مانا پادىشاھلىق تاپتىم. ئەل ئىشلىرىنىڭ زىيانلىرىدىن خالاس بولۇپ، خارلىقنىڭ بەدىلىگە خوشلۇققا يېتىشتىم، — دەپ ئاكىلىرىنى خىجالەتچىلىكتىن چىقاردى ۋە ھەممىسىگە شاھانە سەرۇپالار كەيگۈزدى. ئۆتكەندە ئۆزىگە ئاكىلىرى ئاھانەت قىلىشقان ئىدى، ئەمدى ئۆزى ئاكىلىرىغا ئىززەت قىلدى.

— بىزدىن بىرەيلەننى ئەۋەتسىڭىز، بۇ خۇشخەۋەرنى بېرىپ ئاتىمىزغا يەتكۈزسە، — دېدى يەھۇدا.

— ئۇنداق بولسا، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، — مېنىڭ بىر كۆينىكىمنى ئالغاچ بارسۇن! ئاتامغا خۇشخەۋەر بولسۇن! ئاتام ئۇنى كۆزلىرىگە سۈرسە كۆزلىرى ئېچىلغاي. يەنە سىلەر ھەممە ئەھلى - ئاياللىرىڭلارنى ئېلىپ كېلىڭلار.

— ئىلگىرى قانلىق كۆينەكنى ئاتامغا مەن ئاپىرىپ، داغى بالا بىلەن كۆڭلىنى غەش قىلغان كىشى مەن ئىدىم. ھېلىمۇ

ئەلەيھىسسالام ئاكىلىرى بىلەن سالامەت تېپىشىپ، كۆرۈشۈپ، ئۇنىڭ ئىشلىرى پۈتۈن مىسىرخەلقىغە مەشھۇر بولغان ۋاقىتتا، بەشىرەنى ئالغان كىشى مىسىردا بار ئىدى. كېيىن خوجايىنى ئۆلۈپ، بەشىرە خوجايىنلىق ئورنىغا چىقىپ قالدى. ئۇ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىشلىرىدىن ۋاقىپ بولۇپ، بۇ خوشاللىق خەۋەرنى ياقۇپ ئەلەيھىسسالامغا ئۆزى يەتكۈزۈپ، دۇئاسىنى ئالماقچى بولدى ۋە يەھۇدادىن تېزراق بېرىشقا ھەركەت قىلىپ كېتىپ باراتتى. بىر كۈنى مۇبەششىرە ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا يىغلاپ كېلىپ، سالام بېرىپ تۇرۇپ:

— ئەي خۇدانىڭ پەيغەمبىرى، ئوغلۇم بىلەن تېپىشتىلار-مەنمۇ؟ - دەپ سورىغان ئىدى.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ئاللاتائالاغا مۇناجات قىلىپ: «ئىلاھا، بۇ بىچارە ئوغلى بىلەن قاچان تېپىشتاي» دەپ يىغلىغان، ھەق تائالادىن: «ئەي ياقۇپ، ئاۋال مۇبەششىرەنىڭ ئوغلىنى يەتكۈزۈپ بېرىپ، ئۇنىڭدىن كېيىن سېنىڭ ئوغلۇڭنى يەتكۈزىمەن» دەپ خىتاپ بولغان ئىدى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بۇ خەۋەرنى مۇبەششىرەگە ئېيتقان، مۇبەششىرە قايتىپ بېرىپ سۆيۈنۈپ ئولتۇرغان ئىدى.

بەشىرە يەھۇدادىن بىر كۈن بۇرۇن كېلىپ، مۇبەششىرە ئولتۇرغان يەرگە كەلدى ۋە سۇ سورىدى. مۇبەششىرە دەرھال سۇ بەردى ھەم «نەدىن كەلدىڭ؟» دەپ سورىدى.

— مىسىردىن كېلىۋاتىمەن، ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى يۈسۈپنىڭ خەۋىرىنى ئېلىپ كەلدىم، - دېدى بەشىرە.

— بۇ سۆزۈڭ يالغان، ماڭا ياقۇپ ئەلەيھىسسالام: «سەن

بەشىرە ھەممىدىن چىرايلىق كورۇندى، ئالمىنى ئوز ئوغلىغا بەردى. شۇ چاغدا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام مەكتەپتىن يۈگۈرۈپ چىقىپ:

— ئاتا ماڭىمۇ ئالما بېرىڭ، دىگەن ئىدى، ياقۇپ ئەلەيھىسسالام:

— مۇبەششىرەدىن كىرگۈزدۇم.

— ئۇ، ئوزىنىڭ ئوغلىغا بەردى، - دىدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام مۇبەششىرەدىن: «مەن ساڭا ئالمىنى نىمە، دەپ بەرگەن؟» - دەپ سورىغان ئىدى، مۇبەششىرە:

— مەكتەپتە كىم چىرايلىق بولسا، شۇنىڭغا بەرگىن دىگەن ئىدىڭىز، قارىسام كوزۇمگە ھەممىدىن ئوغلۇم چىرايلىق كورۇنگەن ئىدى، شۇڭا ئۇنىڭغا بەردىم، - دىدى.

شۇندىن كېيىن ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بەشىرىنى سېتىش نىيىتىگە كەلدى ۋە شۇنداق قىلىپ بەشىرنى ساتتى. مۇبەششىرە يىغلاپ تۇرۇپ: «ئىلاھا، ياقۇپنىڭ ئوغلى يۇسۇپنى سەن ياراتقان، يۇسۇپنىڭ سەۋەبىدىن بەشىرىنى ساتتى، مېنى دەرت ۋە پىراقتا قويدى، ئۇنىڭمۇ پەرزەنتىنى ساتتۇرۇپ، ئۇنىمۇ پىراقتا قويغايسەن» دەپ دۇئا قىلدى، ئۇنىڭ دۇئاسى ئىجاۋەت بولدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاتىسىدىن ئايرىلىشىغا سەۋەپ بولغان ئىش مۇشۇ ئىدى.

*

ئېيتىلىشىچە، مۇبەششىرە ئوغلى بەشىرە ئۈچۈن تولا يىغلاپ كوزى كور بولدى. ئومرى قايغۇلۇق ئوتتى. يۇسۇپ

شۇ ئەسنادا مۇبەششىرە بىلەن ئوغلى بەشىرە ئىككىسى ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كىرىپ ھال سوراپ، كېيىن يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ خەۋىرىنى بەردى ۋە بەشىرە:

— مېنى ئاتامدىن ئايرىپ ساتقان ئىدىڭىز، شۇ چاققىچە مىسىردا ئىدىم، بۈگۈن ئاتام بىلەن دىدار كۆرۈشتۈم، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ خەۋىرىنى يەتكۈزۈپ، دۇئا ئالاي دەپ كەلدىم، — دېدى.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بۇ خۇشخەۋەرنى ئاڭلاپ كۆپ خۇرسەن بولدى ۋە يىغلاپ كەتتى. كېيىن ئۇلارغا قاراپ:

— نېمە تىلىكىڭلار بار، دۇئا قىلاي، — دېدى.

— جان بەرمىكىم ئاسان بولسۇن، گور قاراڭغۇلۇغىدىن ئەمىن بولاي، — دېدى بەشىرە.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام دۇئا قىلدى، تېخى دۇئا قىلىپ بولماي تۇرۇپلا، ئوغلى يەھۇدا يېتىپ كەلدى ۋە يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئەۋەتكەن كۆينەكنى ئالدىدا قويدى.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ خەۋىرىنى ئاڭلاپ، ھەددىدىن زىيادە خۇرسەن بولدى. ئۇنىڭدىن كېيىن كۆينەكنى ئېلىپ كۆزلىرىگە سۈرگەن ئىدى، ھەق سۇبھانى ۋە تائالا كۆزىگە رۇشەنلىك ئاتا قىلدى، كۆزلىرى ئېچىلىپ ھەممە ئەھلى بەيتى، بالىچاقا، نەۋرىلىرىگىچە كۆردى.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام يەھۇدادىن يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەھۋالىنى سورىدى. يەھۇدا بەكمۇ تەئرىپلەپ بايان قىلىپ بەردى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام خۇشاللىقىدىن تىرىسىگە سىغماي كەتتى. ئۇ كۈنى ناھايىتى خۇشال-خۇرام ئۆتتى.

ئوغلۇڭ بىلەن تېپىشمىغىچە، مەن ئوغلۇم يۈسۈپ بىلەن تېپىشالمايمەن» دەپ خەۋەر بەرگەن، - دېدى مۇبەششىرە.

— سېنىڭ ئىسمىڭ نىمە؟ - سورىدى بەشىرە.

— مۇبەششىرە.

— ئوغلۇڭنىڭ ئىسمى نىمە؟

— بەشىرە.

بەشىرە بۇ سۆزنى ئاڭلاپ، ئۆزىنى توگىدىن تاشلىدى ۋە ئاتىسىنىڭ بويىنىنى قۇچاقلاپ:

— ئاھ ئاتا، سالامەت بار ئىكەنسىز، - دەپ يىغلىدى. ئاتا-بالا يىغلىشىپ ھۇشىدىن كېتىپ يەنە ھۇشىغا كەلدى، مۇبەششىرەنىڭ كۆزى ئېچىلىپ ئوغلىنى كۆردى.

مۇبەششىرە قول كۆتىرىپ ئاللا تائالاغا: «ئىلاھا خۇداۋەندا، ئوغلۇمنى ماڭا قوشقاندەك، ياقۇپ ئەلەيھىسسالامغىمۇ ئوغلىنى قوشقايسەن، بۇ شادىمانلىق مېنىڭ كۆزۈمنى روشەن قىلغاندەك، ياقۇپنىڭمۇ كۆزىنى روشەن قىلغايسەن» دەپ مۇناجات قىلدى.

*

بۇ چاغدا يەھۇدا تېخى يېرىم يولدا كېلىۋاتاتتى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ دىمىغىغا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ خۇشبۇي ھىدى پۇرىدى. ئۇ ئوپچۆرىسىدىكىلەرگە:

— ئەي يارانلار! ھازىر ماڭا يۈسۈپنىڭ ھىدى پۇراۋاتىدۇ، ئۇ ھىد دىمىغىمنى خۇشبۇي قىلىۋەتتى، - دېدى.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بەكمۇ خۇرسەنلىك ھېس قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن ئالدىدىكى قىزلىرى ۋە نەۋرىلىرى:

— تېخىچە بۇرۇنقى يۈسۈپنىڭ مۇھەببىتىنى ئىزھار قىلىۋاتىسىز، ئۇنى تېخى ئۇنۇتماپسىز، - دېيىشتى.

— گۇناھىڭلارنى پەرۋەردىگارىمدىن تىلەيمەن، — دېدى
ياقۇپ ئەلەيھىسسالام، — لېكىن شۇ ھامان تىلىمىدى. ئۇلارنى
قايتۇرۇۋەتتى. ئۇلار يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا ئۇزۇرە قويغاندا،
شۇ ھامان كەچۈرگەن ئىدى، چۈنكى، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ياش
ئىدى، ياش كىشىنىڭ كۆڭلى كەڭ بولىدۇ، ياقۇپ ئەلەيھىسسالام
قېرى ئىدى، قېرى كىشىنىڭ كۆڭلى تارراق بولىدۇ. بەزىلەرنىڭ
ئېيتىشىچە، سەھەر ۋاقتىدا دۇئا ئىجاۋەت بولىدۇ دەپ، ياقۇپ
ئەلەيھىسسالام سەھەردە دۇئا قىلماقچى بولغان ئىكەن. ياقۇپ
ئەلەيھىسسالام يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ خەۋىرىنى ئاڭلىغان چاغدا،
شۈكرانە ئۈچۈن ناماز ئوقۇدى ۋە بارلىق نەۋرە - چەۋرىلەرنى
يىغىپ ھەممىگە كەلگەن ھەدىيە - تۆھپىلەرنى ئۈلەشتۈرۈپ
بەردى. شۇندىن كېيىن ھەممەيلەن سەپەرگە چىقىشنىڭ كويىدا
بولدى ۋە ئۆزلىرىگە كېرەكلىك زىبۇ - زىننەت ئەسۋاپلىرى،
سەرۇپا ۋە باشقا لازىمەتلىكلەرنى تەييارلاپ، مىسىرغا قاراپ
راۋان بولدى. روبىلنى ئۆزلىرىدىن بۇرۇنراق خەۋەر قىلىشقا
ئەۋەتتى. روبىل بېرىپ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا خۇشخەۋەر
يەتكۈزدى.

*

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام مىسىرنىڭ بارلىق ئەمىر - ئۆمەرا،
ۋەزىر - ۋۇزرا، ئالىم - ئۆلىما، پازىل - پۇزۇلا، ئاكابىر -
ئەشرەپ، قازى - مۇپتىلىرىنى: «ھەممىڭلار چىرايلىق كېيىنىپ -
جابدۇنۇپ، كەنئان يولىغا چىقىڭلار» دەپ بۇيرىدى.
ئۇلارنىڭ ھەممىسى توپ - توپ، گورۇھ - گورۇھ، جامائە -
جامائە بولۇشۇپ كەنئان يولىغا - ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ

يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام كوينىگىنى ئەۋەتىپ ئەتىسى ئاكىلىرىغا:

— سىلەرمۇ بىرىپ ئەھلى ئايال، بالىچاقىلىرىڭلارنى ئېلىپ كېلىڭلار، - دەپ رۇخسەت قىلغان ئىدى. ئۇلار يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇقەدەر ياخشى مۇئامىلىسىگە بەكمۇ ئىخلاس قىلىشتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام بۇنيامىندىن سورىدى:

— كەنئاندىن كېلىدىغانلار قانچە كىشى؟

بىر راۋايەتتە چوڭ - كىچىك 70 كىشى، يەنە بىر راۋايەتتە 400 كىشى ئىدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام سوۋغا ئۈچۈن كىشى بېشىغا 400 مىسقال ئالتۇن، 400 مىسقال كۈمۈش، 100 مىسقال مىشك، 100 مىسقال ئەنبەر، 100 مىسقال ئۇد بېرىپ يولغا سالدى. يۈك - تاقلىرىنى توشۇشقا ھەددى ھېسابسىز توگە، ئات، قېچىر بەردى. بۇ نەرسىلەرنى بۇنيامىنغا تاپشۇرۇپ، بىر پارچە مەكتۇپ يازدى، مەزمۇنى مۇنداق ئىدى:

«ئەي ئاتا، خىزمەتلىرىڭگە ئۆزۈم بارالماي دىگەن ئىدىم، پەرمانى ئىلاھى بويىچە ئۆزلىرى بىزگە مېھمان بولۇپ كەلگەيلا. سوۋغا قىلىپ بىر بولۇك نەرسىلەرنى ئەۋەتتىم، كېرەك بولغاندا سەرپ - خىراجەت قىلىپ، يول جابدۇغى ۋە سەرۇپايلار قىلىپ كەلگەيلا. ئىنشائاللا بىز ياخشى ئىستىقبال قىلىپ زىيارەتلىرىڭگە ھازىرلىق قىلۇرمىز».

بۇنيامىننى كارۋان بېشى قىلىپ، ئاكىلىرىنى كەنئانغا يولغا سالدى. ئاكىلىرى كەنئانغا يېتىپ كېلىپ ئاتىسىغا:

— ئەي ئاتا، بىز يامانلىق قىلغۇچى بولۇپ قالدۇق، ئاللاتائالادىن بىزنىڭ گۇناھىمىزنىڭ مەغپىرەتلىگىنى تىلىسىڭىز، خۇدايىم گۇناھىمىزدىن ئۆتسە، دىيىشتى.

— ھەندىن قايسى گۇناھىنى تىلەيدىكەن؟ - سورىدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام.

— ئەي ئاتا، ئاكام يۇسۇپكە كۆرگەن چۈشۈڭنى ئاكىلىرىڭغا ئېيتمىغىن، دېگەن ئىكەنسىز، سىزنىڭ نەسىھىتىڭىزنى ئاڭلىماي، ئاقىۋەتتە ھەسرەتلىك، ئەلەملىك، قاتتىق ئېغىرچىلىق ۋە نادامەتكە قالغان، شۇ چۈشنى ئاكىلىرىغا ئېيتقان گۇناھىنى تىلەيدىكەن، - دېدى بۇنيامىن.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام دەرھال ئۇنى ئەپۇ قىلدى، ئۇندىن كېيىن مېڭىپ بېرىپ، 18 مىڭ زىيارەتچى بىلەن كېلىۋاتقان يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا قاراپ سورىدى:

— بۇلار كىملەر؟

— يۇسۇپ ئاكام ئۆزىنىڭ خاس لەشكەرلىرى بىلەن كەپتۇ، - دېدى بۇنيامىن بەكمۇ خۇشاللىق بىلەن.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام توگىدىن چۈشۈپ، يۇسۇپكە قاراپ ماڭدى. ئەمما يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام خۇددى شاھالدەك ئۇچقۇر بىر ئاتقا مىنىپ كېلىۋاتاتتى. شۇ چاغدا جەبرائىل ئەلەيھىسسالام كېلىپ:

— ئەي يۇسۇپ، بۇ قانداق ئىش؟ ئاتاڭ پىيادە كېلىۋاتسا، سەن ئاتلىق كېتىپ بارىسەن! - دېدى.

— ۋىسالىنىڭ خۇشاللىقىدا ئۇنتۇپ قاپتىمەن، - دېدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ۋە دەررۇ ئاتتىن چۈشتى، ھەممە خەلق پىيادە بولۇشتى. ئاتا - ئوغۇلنىڭ كۆرۈشۈش ۋاقتى يېتىپ كەلدى. بۇ ئىككى غەمدە ئېزىلگەن، زۇلۇم بىلەن باغرى يارا بولغانلار بىر - بىرىگە خۇددى باش باھار يامغۇرىدەك قىي-

ئىستىقبالىغا چىقتى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام دەسلەپكى جاھائەگە يېتىپ كەلگەندە، 4 مىڭ كىشى چىققانلىقىنى چاغلىدى.

يۇسۇپۇم بۇلارنىڭ قىيتىدا بارمۇ؟ - دەپ سورىدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بۇنىيامىندىن.

— بۇلار يۇسۇپ ئاكامنىڭ سىپاھلىرى، - دەپ جاۋاپ بەردى بۇنىيامىن ئۇلارنىڭ ھەممىسى پىيادە بولۇشۇپ، ھۆرمەت تازىمى بىجا كەلتۈردى.

يەنە جاھازلانغان 4 مىڭ توگە كەلدى، ھەر بىر توگىدە ئىككىدىن كېنىزەك ئولتۇرغان ئىدى.

— بۇلار كىم؟ - سورىدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام.

— بۇلار يۇسۇپ ئاكامنىڭ كېنىزەكلىرى، - جاۋاپ بەردى بۇنىيامىن.

يەنە 10 قارا ئەلەملىك 10 مىڭ كىشى كېلىپ، ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈزەڭگىسىنى بۇسە①قىلدى. «بۇلار كىملەر؟» -- دەپ سورىغان ئىدى، بۇنىيامىن:

— بۇلار يۇسۇپ ئاكامنىڭ ئوردا سارىيىدا كېچە - كۈندۈز خىزمىتىدە بولىدىغان قۇللىرىدۇر، - دەپ جاۋاپ بەردى.

ئۇنىڭدىن كېيىن 4 مىڭ ئاق تونلۇق، ئاق دەستارلىق (سەللىلىك) ئاق ئاتلىقلار كەلدى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام سورىغان ئىدى، بۇنىيامىن:

— بۇلار يۇسۇپ ئاكام سىزدىن ئۆز گۇناھىنى تىلىگىلى ئەۋەتكەن ئۆلىما ۋە ئاكابىر - ئەشرەپلەر، - دەپ جاۋاپ بەردى.

---

① بۇسە - سۆيدى دىگەن مەنىدە - م

— ئەي ئاتا، — دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، — كەنئاندا ئاي ۋە كۈن بىلەن ئون بىر يۇلتۇز ماڭا سەجدە قىلدى، دېگەن چۈشۈمنىڭ تەبىرى مۇشۇ ئىكەن — دە.

ئەسلىدە مەخلۇققا سەجدە قىلىش راۋا ئەمەس، ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغۇللىرى بىلەن بىللە يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا سەجدە قىلىشتىكى سەۋەپ نېمە؟

ئۇلارنىڭ قىلغىنى سەجدە تەھەييەت ئىدى. سەجدە 4 تۈرلۈك بولىدۇ: سەجدە ئىبادەت؛ سەجدە سەھۋە؛ سەجدە تىلاۋەت؛ سەجدە تەھەييەت. سەجدە ئىبادەت — ئاللا تائالادىن ئۆزگىگە راۋا ئەمەس. سەجدە سەھۋە — نامازدا سەھۋەنلىك يۈز بەرگەندە قىلىنىدۇ. سەجدە تىلاۋەت — قۇرئاندا 14 يەردە كېلىدۇ. سەجدە تەھەييەت — ھۆرمەت بىلدۈرۈش سەجدىسى بولۇپ، ئۇلۇغ كىشىلەرگە قىلىنىدۇ. ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا قىلغىنى سەجدە تەھەييەت ئىدى.

ئۇندىن كېيىن ياقۇپ ئەلەيھىسسالام يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامدىن بېشىدىن ئۆتكەن ۋەقەلەرنى سورىدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام بارلىق ئەھۋالنى بىرمۇ — بىر بايان قىلدى. لېكىن، ئاكىلىرىنىڭ ئۇرغان، قۇدۇققا تاشلىغان، مالىك زىغرغا قۇل قىلىپ ساتقانلىرىنى ئاتىسىغا ئېيتمىدى. چۈنكى، ئاكىلىرى ئۇياتمىسۇن، ئاتامنىڭ ئاكىلىرىمدىن كۆڭلى سوۋۇمىسۇن، دەپ ئويلىدى. شۇندىن كېيىن ياقۇپ ئەلەيھىسسالام مېھمانلار بىلەن بىللە شەھەرگە قاراپ يولغا چىقتى. يولدا جەبرائىل ئەلەيھىسسالام كېلىپ:

— ئەي يۈسۈپ، ئاغزىڭنى ئاچقىن، دېدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئاغزىنى ئېچىش بىلەنلا 10 پارچە ئاق نۇر ئاغزىدىن چىقىپ كەتتى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام:

مەتلىك گوھەرلىرىنى چېچىشتى. بۇ ئىككى ھىجران ئوتىدا چۇ-
مۇلگەن ۋە پىراق يۈكىدە نازۇك قەددى ئېگىلگەنلەر بىر-
بىرىگە يېپىشىپ، مۇبارەك قوللىرىنى بىر-بىرسىنىڭ بويۇنلى-
رىغا سېلىپ، گاھى پىراق دەشتىدە زۇلۇم-سىتەم تارتقانلىرىغا
ھۇشلىرىدىن كەتتى، گاھى پىراق يۈكىدىن ۋە ھىجران ئەلەمى-
نىڭ يالقۇنلۇق زىندان ئوتىدىن خالاس تاپقىنىغا شادۇ-
خورام بولۇپ، نەچچە سائەتلەپ مەس بولۇپ قېلىشاتتى.
بۇ ھالنى ئالەم مالائىكىلىرى تاماشا قىلاتتى. جەبرائىل
ئەلەيھىسسالام تاۋاقلاردا نۇرلار ۋە جاۋاھىرلارنى كەلتۈرۈپ
باشلىرىدىن چاچاتتى. جەننەتنىڭ بارلىق ھور-غىلمانلىرى جەن-
نەتنىڭ كۆڭگۈرىسىدىن قاراپ تاماشا قىلىشاتتى. مالائىكىلەر
ھەيرانلىق بىلەن تەپەككۇر قىلىشقان ھالدا: «ئىلاھا خۇدا-
ۋەندا، جاھاندا مۇشۇ ئاتا-ئوغۇلدەك بىر-بىرىگە مېھرى-
مۇھەببىتى زىيادە كىشى بارمىدۇ؟» دەپ سورىدى. شۇ ئان ئاللا-
تائالادىن: «ئەي مالائىكىلەر، تېخى ئاخىر زاماندىكى دوستۇم
مۇھەممەتنىڭ ئۆزىنىڭ ئاسىي ئۈممەتلىرىگە بۇنىڭدىن 70 مىڭ
ھەسسە ئارتۇق مۇھەببىتى بارغۇ» دەپ نىدا كەلدى. ياقۇپ
ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىززەت-ھۆرمىتى بارلىق خەلققە مەلۇم
بولدى. ئۇلار بىرلىكتە يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ چېدىرىغا كى-
رىشتى. شۇ چاغدا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغا ئېگىچىسى
ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ نىكاھىدا ئىدى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام
ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بىلەن تاغا ئېگىچىسىنى تەختكە چىقاردى.
ئاتىسى تاغا ئېگىچە ۋە ئون بىر ئوغۇل بىلەن بىللە يۇسۇپ
ئەلەيھىسسالامغا سەجدە قىلدى.

ئۇتى پايانىغا يەتتى. ئۇلار دەبدەبە، ئەسئەسە بىلەن يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بارگاھىغا يېتىپ كەلدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئاتىسى بىلەن تاغا ئېگىچىسىنى تەختكە ئولتۇرغۇزدى. شۇندا ياقۇپ ئەلەيھىسسالام:

— ئەشۇ كۈنى ئاكىلىرىڭ سېنى ئېلىپ كېتىپ ساڭا نىمە ئىشلارنى قىلدى؟ — دەپ سورىدى.

— ئەي ئاتا، ھەممىدىن بۇنى سورىماسلا، — دىدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام، — ئۇ ۋەقەنى مەن كىشىگە ئىزھار قىلمايدىغان بولغان. ئەمما زىندانىنىڭ قاتتىقلىغىنى بايان قىلىپ بېرەي، بويىنۇمغا تاقاق، قولۇمغا زەنجىر، پۇتۇمغا قولۇپلۇق ئىشكەل سالدى. ئۇستۇمگە ئەسكى چەكمەن كەيدۇردى. بەكمۇ تار يەردە ئولتۇرغۇزدى، ئۇيقۇم قاچتى. كۆزلىرىمدىن باش باھارنىڭ يامـ غۇرىدەك ياشلار ئېقىپ، ئەشۇ تارجاينى ئانار گۈلىدەك قىلدى. گاھى ھوشۇمدىن كېتەتتىم، گاھى ھوشۇمغا كەلگەندە: «كاشكى ھوشۇ زەئىپ ھالىمدىن ئاتام خەۋەردار بولسا ئىدى، ھەزرىتى ھەق سۇبھانى ۋە تائالادىن تىلەپ، بۇنداق قاتتىق كۈنلەردىن خالاس قىلغان بولاتتى» دەپ يىغلايتتىم.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ تارتقان مېھنەت- مۇشەقـ قەتلىرىنى بىرمۇ- بىر بايان قىلدى. ئۇندىن كېيىن زۇلەيخا كېلىپ ياقۇپ ئەلەيھىسسالامغا ھۆرمەت تازىمى بىجا كەلتۈردى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئاتىسىغا كۆرسەتكەندىن كېيىن، ياقۇپ ئەلەيھىسسالام زۇلەيخاغا جاۋاپ سالام بەردى.

ئاتىسىنى مېھمان قىلىپ بولغاندىن كېيىن، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام پۈتۈن مىسىر خەلقىنى جامەگە يىغدۇردى ۋە ئاتىسىنى ئىززەت- ئىكرام

— ئەي ئاللا تائالانىڭ خەۋەرچىسى، ئاغزىڭدىن چىقىپ كەتكەن نەرسە نېمە؟ — دەپ سورىدى.

— سېنىڭ ئوغۇللىرىڭ پەيغەمبەر بولاتتى، ئاتاڭغا بىھۆر- مەتلىك قىلغانلىقىڭ سەۋەبىدىن ئوغۇللىرىڭ پەيغەمبەرلىكتىن مەھرۇم بولدى، — دېدى جەبرائىل. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام كۆپ ئەپسۇسلاندى ۋە ھەسرەت — نادامەت چەكتى، لېكىن پايدا بەرمىدى.

شۇندىن كېيىن ئۇلار يەنە بىر ئاز يول ماڭغان ئىدى، شاھ رويان ئاتقا مىنگەن ھالدا ئالدىدىن چىقىپ كەلدى ۋە ئاتتىن چۈشۈپ ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈزەڭگىسىنى بۇسە قىلدى.

بەزى راۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئاتىسى بىلەن ئات ئۈستىدە كۆرۈشتى، دېيىلگەن. ئۇنىڭ ئات- تىن چۈشمىگەنلىكىگە ئۈچ سەۋەپ بار ئىكەن:

بىرىنچىسى، ئاتىسىنى تونىمىغان؛ ئىككىنچىسى رويان شاھ بىللە بولۇپ، ئاتتىن چۈشمەڭ، دېگەن؛ ئۈچىنچىسى، ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ئۆزى ئاتتىن چۈشمىگىن دېگەن ئىكەن، دېيىلىپتۇ.

*

شۇنداق قىلىپ ياقۇپ ئەلەيھىسسالام شەھەرگە يېتىپ كەلدى. قارىسا شەھەر كوچىلىرى بەكمۇ پاكىزە تازىلانغان، ھەر قايسى سۇپىلاردا بۇلبۇللار سايراپ، خوش ئاۋاز ھاپىزلار قارشى ئېلىش يۈزىسىدىن شېئىرلار ئوقۇپ، سازەندىلەر نەغمە — ناۋا قىلىپ تۇراتتى.

شۇنىڭ بىلەن ئاخىرى 40 يىللىق پىراق دەردى ۋە ئىشتىياق

پاتمان كېلەتتى. بۇ قېتىم رويان كەلگەندە، ئالدىدىراق بېرىپ كۆرۈشەي دەپ كېلىۋېتىپ تاشقا پۇتلىشىپ كەتتى، كۆرۈشۈپ بولغاندىن كېيىن، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۇ تاشنى كۆتۈرۈپ يىراققا تاشلىۋەتتى. رويان شاھ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇنداق كۈچ - قۇدرىتىنى كۆرۈپ ھەيران قالدى. ئۇ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاكىلىرىنى كۆرگەندىن كېيىن سورىدى:

— ئاكىلىرىڭىز كۈچلۈك كىشىلەرمۇ؟

— ئىمتىھان ئېلىپ كۆرۈپ باقسىڭىز بولىدۇ، - دېدى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام.

رويان شاھ ئۇلارنى ئوۋغا ئېلىپ چىقتى. ئوۋدا شەمئۇن بىر يولۋاسنى تىرىك تۇتۇپ ئېلىپ كەلدى. روبىل بىر يولۋاسنى تاش بىلەن ئۇرۇپ ئۆلتۈردى. لاۋىيە مىڭ پاتمان تاشنى بىر قولى بىلەن ھاۋاغا ئېتىۋېتىپ يەنە بىر قولى بىلەن تۇتۇۋالدى. شۇ تەرىقىدە ھەر بىرسى بىردىن كارامەت كۆرسەتتى. رويان شاھ ئاپىرىن - تەھسىن ئوقۇدى ۋە كېلىپ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا:

— ئاكىلىرىڭىزغا ئېيتىڭ، ماڭا بىر يۇرت ئېلىپ بەرسۇن، - دېدى.

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا ئېيتقاندا، ئۇلار ئاتىلىرىدىن رۇخسەت ۋە دۇئا ئېلىپ، ھەر قايسىسى مىڭدىن كىشى بىلەن جەمئىي ئون مىڭ ئەسكەرگە باشچىلىق قىلىپ رۇمغا يۈرۈش قىلدى. شام بىلەن رۇم ئارىسىدا ئون بىر قورغان بار ئىدى، ھەممىسىنى ئالدى. ئۇندىن كېيىن كېلىپ رويان شاھقا:

— يەنە قايسى تەرەپتە دۈشمىنىڭىز بولسا يوق قىلايلى، - دېگەن ئىدى، رويان شاھ:

بىلەن ئېلىپ كىردى. مىسىر خاتىپى خۇتبە ئوقىدى. ھەممەيلەن دۇئا ۋە دۇرۇت ئوقۇغاندىن كېيىن، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام خەلقلەردىن سورىدى:

— ئەي مىسىر خەلقى، سىلەر كىمسىلەر؟ مەن كىم بولىمەن؟

— ئەي پادىشاھ، سىز بىزنىڭ پادىشاھىمىز! بىز چوڭ - كىچىك ھەممىمىز سىزنىڭ قۇلىڭىزدۇرمىز، - دەپ بىر دەك ئاۋاز بىلەن ۋاقىراشتى بارلىق مىسىر ئەھلى.

— ئەي خالايىقلار، بىلىڭلار ۋە ئاگاھ بولۇڭلاركى، بۇ ياشانغان پەيغەمبەر مېنىڭ بۇزرۇكۋارىم ئاتام بولىدۇ، بۇ پەرزەنتلىرىنىڭ ھەممىسى مېنىڭ قېرىنداشلىرىدىم، بۇلارنىڭ قەدەملىرىنىڭ ھەققى - ھۆرمىتىدىن ھەممەڭلارنى ئازات قىلدىم، مال - مۈلكۈڭلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆزەڭلەرگە بەردىم، - دىدى يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام.

ھەممەيلەن خوشاللىقتا غۇلغۇلا قىلىشىپ كەتتى. مىسىر خەلقى ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇنداق ئۇلۇغلىقىنى بىلىپ، شۇ ھامان ئىمان ئېيتىپ، مۇسۇلمان بولۇپ: «لائىلاھە ئىللەللا ياقۇپ ئىسرائىلىللا» - دىدى.

*

ئەتىسى رويان شاھ بارلىق مىسىركاتتىلىرى بىلەن بىللە ياقۇپ ئەلەيھىسسالامغا سالام بەرگىلى كەلدى.

ئەسلىدە يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام زىنداندىن چىقىپ رويانىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە، رويان ئوردىسىنىڭ ئالدىغا قىزىل ئالتۇندىن بىر توگمەن تېشى قويدۇرۇپ قويغان ئىدى، ئېغىرلىقى 500

ئۆمۈر كۆچۈردى، ئۇنىڭ كۈندىن - كۈنگە ئىززىتى ئېشىۋەردى. بىر كۈنى جەبرائىل ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ۋەھيى كەلتۈرۈپ: «ئەمدى شامغا يانغىن، بۇ مىسىر دېگەن مەملىكەت خەبباز ۋە پىرئەۋننىڭ ماكانىدۇر، ئۆمرۈڭ ئاخىرىغا يەتتى، ئەۋلات - ئەجدادىڭغا ئۇلانغىن» دېدى. بۇ گەپنى ئاڭلىغان ياقۇپ ئەلەيھىسسالام يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامدىن ئىجازەت سورىدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئۇنىمىغان بولسىمۇ، ئاخىرى نائىلاج رۇخسەت بەردى. «مەنمۇ بارسام بولارمىكىن» دېگەن ئىدى، ياقۇپ ئەلەيھىسسالام:

— سىزنىڭ بېشىڭىزدا بىر مەملىكەتنىڭ ئىشى بار ئىكەن، لېكىن يەنە كۆرۈشىمىزمۇ - يوق، خۇدا بىلىدۇ، ئوغلۇم ھەركەت قىلىڭ، پۈتۈن ئۆمرىڭىز مىسىردا ئېرىتىپ كەتمىسۇن، بۇ، خەبباز زالىمنىڭ ئورنى، بالىنىڭ تۇپرىغى دېگەن ئاتا-ئانىنىڭ ئايىغىدا بولىدۇ، - دەپ جاۋاپ بەردى.

ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ باشقا ئوغۇللىرى: «ئاتىمىز مىسىردىن قايتىپ كەتكەندىن كېيىن يۈسۈپ بىزگە جازا بېرەرمۇ دەپ گۇمان قىلىپ، ئاتىلىرىغا بۇ سۆزنى ئېيتقان ئوخشايدۇ. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ سۆزىنىمۇ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامغا يەتكۈزۈپ قويدى. ئاندىن كېيىن مەھەللە - ئەۋلادى بىلەن ۋىدالىشىپ، شام تەرەپكە راۋان بولدى. لاۋىيە، يەھۇدا، شەمئۇن ئاتىسىنىڭ خىزمىتىنى قىلىپ كەتتى. باشقىلىرى مىسىردا قالدى. ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋرىسىنىڭ قېشىغا كېلىپ بىر نەچچە كۈن تۇرغان ئىدى، جان ئالغۇچى پەرىشتە كېلىپ ئۇنىڭ روھىنى بەدەن قەپىزىدىن پەلەك

— ئەمدى مەن قېرىدىم، ماڭا يۇرت، ۋىلايەت كېرەك ئەمەس، ئالغان شەھەرلىرىڭلارنى ئۆزەڭلەرگە بەردىم، — دېدى.

شۇندىن كېيىن ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغۇللىرى ھەر قايسىسى بىردىن ھاكىم بولدى. بەنى ئىسرائىل قەۋمى ئۇلارنىڭ ئەۋلاتلىرىدۇر.

*

زۇلەيخا يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام قىلدۇرۇپ بەرگەن بەيتەل ئىبادەتخانىسىدا ئىبادەت قىلاتتى. يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام كىرىپ شېرىن سۆزلەر بىلەن ئۇنىڭ غۇنچىلىرىنىڭ تۈگۈنچەكلىرىنى ئاچماقچى بولسىمۇ ئېلتىپات قىلمايتتى، بىر كۈنى زۇلەيخا ئىبادەتخانىسىدا تائەت قىلىۋاتاتتى، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام كېلىپ خېلى ئۇزاق ساقلىسىمۇ ئىبادىتى تۈگىمىدى. ئاخىرى بولماي ئىشىكنى بۇزۇپ كىرىپ زۇلەيخاغا يېقىنلاشتى، زۇلەيخا قاچقان ئىدى، يۇسۇپ ئەلەيھىسسالام ئارقىسىدىن قول سالدى. زۇلەيخانىڭ ياقىسى يىرتىلدى. شۇ زامان بىر پەرىشتە كېلىپ يۇسۇپ ئەلەيھىسسالامغا: «ئەي يۇسۇپ، ئەمدى بىر - بىرىڭلاردا ھەققىڭلار قالمىدى، زۇلەيخا سىزنىڭ دەردى - پىراقىڭىزدا ياقىڭىزنى يىرتقان ئىدى، سىزمۇ ئۇنىڭ مۇھەببىتىدە ياقىسىنى يىرتتىڭىز» دېدى. شۇندا ھەق تائالا دەرگاھىدىن: «ھەر كىم ھاجىتىنى مېنىڭ دەرگاھىمغا كەلتۈرسە، زۇلەيخادەك مۇرادىنى تاپقۇسىدۇر» دېگەن نىدا كەلدى.

*

ياقۇپ ئەلەيھىسسالام بارلىق ئەھلى - ئەۋلادى بىلەن ياخشىلىق ۋە ئىززەت ئىچىدە راھەت - ھالاۋەت بىلەن 40 يىل

ئاللاتائالاغا: «ئەي پەرۋەردىگارىم، مېنى كاتتا يۇرتقا پادىشاھ قىلدىڭ، ئىلمىي ھېكمەت بېرىپ، چۈش تەبىرىنى كارامەت قىلدىڭ، پەيغەمبەرلىك لىباسىنى كەيدۈردۈڭ. بىلدىمكى، بۇ ئالەمنىڭ باقاسى① يوق ئىكەن، مېنىڭ دۇئايىمنى ئىجاۋەت قىلغىن، بۇ ئالەمدىن مېنى مۇسۇلمانلىق بىلەن كەتكۈزگىن. ئەۋلاد - ئەجدادلىرىمنىڭ سوھبىتىنى كارامەت قىلغىن» دەپ مۇناجات قىلدى. شۇ سائەتتە جەبرائىل ئەلەيھىسسالام كېلىپ: «ئەي يۈسۈپ سىددىقۇللا، ئالەمنىڭ خۇداسى سىزگە سالام ئەۋەتتى. ئۆمرىڭىزدىن 3 كۈن قالدى. ئاخىرەت ئىشلىرى بىلەن شۇغۇللانغىنىڭىز ياخشىراق» دېدى. شۇ كۈنى كېچىدە ئۇ ئىسھاق ئەلەيھىسسالامنى چۈشىدە كوردى. ئىسھاق ئەلەيھىسسالام جەننەتكە لايىق لىباس، بېشىغا بېزەلگەن تاج كەيگەن، بېلىگە ئىسىل كەمەر باغلىغانمىش ۋە: «ئەي يۈسۈپ سىددىقۇللا، 3 كۈندىن كېيىن بىز دىدار كورۈشىمىز» دەۋاتقانمىش. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئويغۇنۇپلا ئىبادەتكە مەشغۇل بولدى. 3 كۈندىن كېيىن ئۆلۈم پەرىشتىسى كېلىپ: «ئاتا - بوۋىلىرىڭىز سىزگە ئىنتىزار بولۇپ قالدى» دەپ ئۇنىڭ روھىنى ئېلىپ كېتىشكە تۇتۇش قىلدى. شۇ چاغدا يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئاكىلىرىنى چاقىرتىپ كېلىپ ۋىدالاشتى. يەھۇدانى ئۆز ئورنىغا پادىشاھ قىلىپ قويدى. ئاندىن كېيىن ئېزىز جېنىنى بەردى. جەبرائىل ئەلەيھىسسالام 3 توپ ھېرىرە ئەكېلىپ كېپەن قىلدى. زۇلەيخانىڭ ئىبادەتخانىسى شەھەردىن 4 پەرسەڭ يىراقلىقتا ئىدى، ئۇنىڭغا خەۋەر قىلدى، زۇلەيخا يالاڭۋاش، يالاڭ ئاياق ھالدا يۈگۈرۈپ يېتىپ كەلدى ۋە يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ تاۋۇتىنى قۇ-

① باقاسى — ئەبەدىلىكى دېگەن مەنىدە — م

ئالەمگە ئەۋەتتى. ئوغۇللىرى ھەيرانلىق بىلەن ئۇنىڭ جەسە-
دىنى كېپەنگە ئوراپ، ئەجداتلىرىنىڭ قەۋرىستانلىقىغا دەپنە
قىلىپ، ئۇ يەردە بىر نەچچە كۈن تۇرۇپ يەنە مىسىرغا قايتىپ
كەلدى.

*

بىر كۈنى يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئاتا - بوۋىلىرىنىڭ قەۋ-
رىلىرىنى زىيارەت قىلىشنى ئويلاپ، تاشقىرىغا چىقسا بىر ئات
توقۇغلۇق تۇرۇپتۇ. شۇ چاقىچە بۇنداق ئاتنى ھېچكىم كۆرۈپ
باقمىغان ئىدى. ئۇ ئات: «مەن نەچچە ۋاقىتتىن بېرى جەن-
نەتتە ئىدىم، ماڭا مىنگىن، مەن سېنى ئەجداتلىرىڭنىڭ قېشىغا
ئاپىراي» دېدى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام ئاتقا مىنگەن ئىدى،
ئۇ ئات كۆزنى يۇمۇپ ئاچقىچە ئۇنى بىر يەرگە ئېلىپ كەلدى-
كى، ئۇ يەردىن ياخشىراق ۋە گۈزەلرەك يەرنى تېخى ھېچكىم
كۆرمىگەن بولغىدى! ئۇ يەردە 3 مۇنبەر بولۇپ، بىرىدە ئىب-
راھىم ئەلەيھىسسالام، بىرىدە ئىسھاق ئەلەيھىسسالام، بىرىدە ياقۇپ
ئەلەيھىسسالام ئولتۇرغان ئىكەن. ئۇلارغا سالام قىلغان ئىدى،
ھەممىسى جاۋاب سالام بېرىپ، ئۇنى سۆيۈپ تۇرۇپ: «ئەي ئوغلۇم،
سەن قايتقىن، سېنىڭ تېخى ئۆمرۈڭ بار، سەن بېرىپ مۆمىن -
مۇسۇلمانلارغا بىزنىڭ سالامىمىزنى يەتكۈزگىن» دېدى. يۈسۈپ
ئەلەيھىسسالام يەنە شۇ ئاتقا مىنىپ ئىلگىرىكى جايىغا قايتىپ
كەلدى. ئۇنىڭ يۈزىگە ئىلاھى نۇر ئورنىغان ئىدى. ھەممە
خەلق ئۇنى كۆرۈپ بەكمۇ ئەجەبلەندى. يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام
شۇندىن كېيىن پادىشاھلىق تاجىنى كەيمەي، نىل دەرياسىنىڭ
لىۋىگە جاي ناماز سېلىپ، تائەت - ئىبادەتكە مەشغۇل بولدى.

玉 斯 甫 和 祖 来 汗

喀什维文出版社出版

新疆新华书店发行

新疆日报社印刷厂印刷

1982年1月第一次出版

1982年9月第一次印刷

印数：1——35,000

定价0.35元

统一书号：M10264·8

چاغلاپ، يۈزىگە يۈزىنى سۈرتۈپ، كۆزلىرىگە سۈيۈپ تاۋۇتقا سالدى ۋە: «نەچچە يىللار يۈسۈپ سىددىقۇللانىڭ پىراق دەر- دى، ئىشتىياق ئوتىدا يىغلاپ قارغۇ بولغان كۆزلىرىم ئۇنىڭ دۇئاسى بىلەن ئېچىلغان ئىدى. يۈسۈپۈمدىن جۇدا بولغاندىن كېيىن، بۇ يۈزۈمنى ھېچكىم كورمىسۇن ئەمەسمىدى» دەپ يىغلاپ، نالە - زارى ھەددىدىن ئاشتى. ئۇ، ھاجەتلەرنى راۋا قىلغۇ- چى قازىنىڭ دەرگاھىغا مۇناجات قىلىپ: «ئىلاھا، غوجىمىز ئو- زەڭ، ئوزەڭگە مەلۇم، پىراق يۈكىنى كوتىرىشكە ماجالىم يوق، مېنىڭمۇ روھىمنى تېنىمدىن چىقىرىپ، يۈسۈپ سىددىقۇللانىڭ سوھبىتىگە داخىل قىلغىن» دەپ دۇئا قىلدى. ئۇنىڭ دۇئاسى ئىجاۋەت بولدى. جان ئالغۇچى پەرىشتە كېلىپ، ئۇنىڭ روھى- نىمۇ غايىپ ئالەمگە ئەۋەتتى. ئۇ، يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ تاۋۇتىغا قاراپ ئولتۇرغان يېرىدە ھەقتە جان تەسلىم قىلدى. ئىككىيلەنىڭ نامىزى بىللە ئوقۇلۇپ، كەنئانغا ئېلىپ بېرىلىپ دەپنە قىلىندى. ئۇلارنىڭ ئەھلى - ئەۋلادى بىر بولۇپ، پۈ- تۈن مىسىر خەلقى بىر بولەك ماتەم تۇتۇشتى.

بىلمەك كېرەككى، ھېچبىر جان ئىگىسى ئەجەل شەرۋى- تىنى تېتىماي ئامان تاپماس، ئەي يارانى ئەزىز!

يۈسۈپ ئەلەيھىسسالام قىسسىسىنىڭ ئەۋۋىلى مېھنەت - مۇشەققەت، ئوتتۇرىسى بەختۇ - دولەت. باشقا پەيغەمبەرلەر- نىڭ قىسسىلىرىنى × × × پەيغەمبەرنىڭ قىسسىسى دېيىلىدۇ. ئەمما بۇ يۈسۈپ ئەلەيھىسسالامنىڭ قىسسىسى ئەھسەنۇل قە- سەس ① دەپ ئاتىلىدۇ. بۇ قىسسە مانا شۇ تەرىقە قۇرئاندا «سۈرە يۈسۈپ» بولۇپ بايان قىلىنغاندۇر.

---

① ئەھسەنۇل قەسەس — قىسسىلەرنىڭ ياخشىسى دېگەن مەنىدە — م.

مۇقاۋىنى ئەبەيدۇللا مەھەممەت ئىشلىگەن
ئەبۇلقاسىم مۇئمىن

统一书号：M10 264·8
定　　价：　0.35元